

T.C.

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

GAGAUZ FIKRALARI VE FIKRA TİPLERİ

Mirza POLAT

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2017

T.C.

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

GAGAUZ FIKRALARI VE FIKRA TİPLERİ

Mirza POLAT

DANIŞMAN

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Ardahan, 2017

KABUL VE ONAY

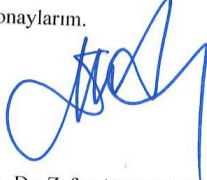
Mirza POLAT tarafından hazırlanan "Gagauz Fıkraları ve Fıkra Tipleri" başlıklı bu çalışma, 21.07.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Başkan)

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Nina PETROVICI (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Zafer AYKANAT
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ◆ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ◆ Tezimin/Raporum sadece Ardahan Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20.07.2017

Mirza POLAT

ÖNSÖZ

Gagauzlar, Büyük Türk Dünyası içinde hristiyanlık dinini seçmiş ve bu dinin mensupları olmalarına rağmen dillerinde ve kültürlerinde fazla bir değişime uğramamış küçük bir Türk topluluğudur. Gagauzlar hakkında Türkiye’deki ilk çalışmalar 1930’lu yıllara kadar gitmektedir. O yıllarda Bükreş Büyükelçimiz olan Rahmetli Hamdullah Suphi TANRIÖVER, Gagauzlar’ın Türkiye’de tanıtılmaları için önemli çabalar sarfetmiştir. Ülkemizde yapılan ilk ve en önemli çalışmalardan biri hiç kuşkusuz Atanas MANOV tarafından yazılan “Gagauzlar (Hristiyan Türkler)” adlı eserin M. Türker ACAROĞLU tarafından Bulgarca’dan Türkiye Türkçesi’ne aktarılmasıdır.

Gagauz Türkleri, hakkında daha sonraları pek çok çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Harun GÜNGÖR bu Türk topluluğunun Türkiye’de tanınması ve çalışılması için çaba sarfetmiştir. Kendisi de Gagauzlar üzerine yapmış olduğu çalışmalar ile bilinmektedir. Günümüzde yine Mustafa ARGUNŞAH, Nevzat ÖZKAN gibi büyük bilim adamları Gagauzlar’ın dili, tarihi, folkloru ile ilgilenmiş bu alanda yazılar kaleme almışlardır.

Türkiye’de yapılan yukarıda saydığımız çalışmalar ve diğer bilim insanlarının yapmış oldukları çalışmalar daha çok tespite dayalı çalışmalardır. Biz ise bu çalışmamızda yazılı kaynaklardan aldığımız fıkraların tespit ve tahlilini bir arada yapmaya çalıştık. Çalışmamızın birinci bölümünde Gagauz Türkleri, Gagauz Adı, Gagauzlar’ın Yakın Tarihi ve Gagauzlar’ın dili ve edebiyatı hakkında bilgi verdik. İkinci bölümde ise fıkra, fıkra tipleri ve fıkraların sınıflandırılması hakkında bilgi vererek, Gagauzlardaki fıkralar üzerine değerlendirmelerde bulduk. Çalışmamızın üçüncü bölümünde Gagauz fıkralarını hem konularına göre hem de fıkra tiplerine göre tasnif ettik. Ayrıca bu bölümde mizah kuramlarından üstünlük kuramına göre Gagauzlardaki Nasreddin Hoca fıkra tipine bağlı olarak anlatılan fıkraları değerlendirmeye çalıştık. Dördüncü yani son bölümde ise Gagauz Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarmış olduğumuz fıkra metinlerinin karşılıklarını verdik.

Çalışmam esnasında beni her zaman anlayışla karşılayan, bilgi ve tecrübesiyle yolumu aydınlatan değerli Hocam Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK Bey’e, kaynaklarını kullanmamda fedakârlığını sakınmayan Yrd. Doç. Dr. Nina PETROVICI Hanım’a ve tez süresince en büyük sabrı göstererek gelecek kurmada her zaman yanımda olan evdeşim Leyla’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Mirza POLAT

Ardahan, 2017

ÖZET

POLAT, Mirza. Gagauz Fıkraları ve Fıkra Tipleri, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2017.

Bir folklor ürünü olan fıkralar her toplumda kendine has kompozisyonu ile diğer türlerden ayrılır. Fıkra, sadece sözlü anlatım, sohbet ve konuşma durumlarında değil yazılı anlatım türleri arasında da kendine yer verdiren ve kullanımının gerekliliğini kabul ettiren bir kompozisyon yeterliliğine sahiptir. Bu açıdan fıkralar yüklediği görevler ve konuların gerçek hayat ile olan bağlılığı ile ifade etkinliği açısından halk edebiyatı türleri içerisinde önemli bir yer tutar.

Çalışmamızda daha önce Türkiye’de üzerine kapsamlı olarak herhangi bir çalışma yapılmamış olan Gagauz fıkraları ve fıkra tiplerini araştırarak bilim dünyasına kazandırmayı amaçladık. Bu sayede hem Gagauz toplumunun mizah anlayışına değinerek olaylar karşısında verdikleri ince mesajları hem de fıkra tiplerinde başkarakterlerin tarihi kişilik olup olmadıklarını ortaya koymaya çalıştık. Fıkraları konularına ve fıkra tiplerine göre tasnif ettik. Buna bağlı olarak Gagauz fıkraları içinde tespit ettiğimiz fıkra tiplerinin fıkralardaki konumlarını ve halktaki karşılıklarını değerlendirerek yorumladık. Son olarak ise Nasreddin Hoca fıkralarını mizahta üstünlük kuramına göre değerlendirdik.

Anahtar Sözcükler: Fıkra, Gagauz, Fıkra Tipi, Nasreddin Hoca.

ABSTRACT

POLAT, Mirza. Jokes of Gagauz and Joke Tures, Master Thesis, Ardahan, 2017.

Jokes, a folklore product, are distinguished from other species by its unique composition in every society. The jurisdiction has a compositional competence that places itself among the types of written expression, not only in verbal expression, chatting and speaking situations, but also accepting the necessity of its use. From this point of view, the tasks and subjects in which the scrolls are installed have an important place in the folk literature genres in terms of their relevance to the real life and their effectiveness of expression.

We aimed to contribute to the scientific world by researching the Gagauz jokes and joke types which have not been studied extensively in Turkey before. On this page, we tried to show whether Gagauz society's humorous attitudes and the subtle messages they gave in front of the events and whether the head characters in the ancestor types are historical personality. We classified according to the topic of the fighters and the types of jokes. Accordingly, we interpreted the positions of the joke types we identified in the Gagauz jurisdictions by evaluating their positions and their counterparts in the past. Finally, we evaluated Nasreddin Hodja's fables according to the theory of superiority in humor.

Ke Words: Joke, Joke Type, Gagauz, Nasreddin Hodja.

KISALTMALAR

a.g.e.:	adı geçen eser
Ed.:	Editör
Haz:	Hazırlayan
KB:	Kültür Bakanlığı
KTÜ:	Karadeniz Teknik Üniversitesi
s:	Sayfa
TDK:	Türk Dil Kurumu
vb.:	ve benzeri

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1
1. Konunun Takdimi	1
1.1 Tezin Amaç ve Kapsamı	1
1.2. Türkiye’de Gagauz Fıkraları Üzerine Yapılan Çalışmalar	2
2. Gagauz Türkleri	3
2.1 Gagauz Adı Hakkında Bazı Görüşler.....	5
2.2 Gagauzların Yakın Tarihi.....	6
2.3. Gagauzlarda Dil ve Edebiyat	7
II. BÖLÜM	10
1. Fıkra Türü ve Fıkra Teriminin Tanımı.....	10
2. Fıkra Tipleri	13
3. Fıkraların Sınıflandırılması	15
4. Gagauzlarda Fıkra	19
III. BÖLÜM	21
1.Gagauz Fıkralarının Tasnifi	21
1.1.Konularına Göre Gagauz Fıkraları.....	21
1.1.1.İnanç ve İtikadlar ile İlgili Fıkralar	21
1.1.2.Yöneten ve Yönetilenler ile İlgili Fıkralar:	22
1.1.3.Günlük Durumlar	23
1.1.4. Diğer Fıkralar:	26
1.2. Fıkra Tiplerine Göre Gagauz Fıkraları.....	26
1.2.1. Ortak Şahsiyeti Temsil Yeteneği Kazanan Ferdi Tipler:	26
1.2.1.1.Türkçenin Konuşulduğu Coğrafi Alan İçinde ve Dünyada Ünü Kabul Edilen Tipler:	27
1.2.1.1.1. Nasreddin Hoca.....	27
1.2.1.2. Mahalli Tipler	30

1.2.1.2.1. Atış Malaş	30
1.2.1. Gündelik Tipler	30
1.2.2.1 Aile Fertleri ile İlgili Fıkralar.....	31
1.2.2.2. Mariz ve Kötü Tipler İle İlgili Fıkralar	31
1.2.2.3. Sanat ve Meslekleri Temsil Eden Tipler ile İlgili Fıkralar.....	31
2. Gagauzlarda Anlatılan Nasreddin Hoca Fıkralarının Mizahta Üstünlük Kuramına Göre Değerlendirilmesi.....	31
IV. BÖLÜM: FIKRALAR	38
1. Alçak Yastık.....	38
2. Baari Bir Kerä Öleyim.....	38
3. Bal Hem Ürek	39
4. Baş Da Beraber Miydi?.....	40
5. Bundan Fena Aldatmak Olur Mu?	40
6. Burada Bir Banyu Olsa	41
7. Çanaan Dibindä.....	42
8. Dünkü Kafa.....	42
8. Dünkü Kafa.....	43
9. Hoca Efendi Horoz İken	43
10. İki Tokat.....	44
11. Keten Ekecäm	45
12. Nasraddin Hem Boyar.....	46
13. Nasreddin Hoca Dalı Kesiyor.....	48
14. Nastrettin Hoca Baklava Yiyor	50
15. Nastrettin Hocanın Enseri	51
16. Neçin Aalèèrlar	53
17. Nicä Nastradin Köpek Ararmış	54
18. Ödaşmak	54
19.Sıkı Musaafir.....	54
20. Kahiriniz Olmasın.....	55
21. Yorgan Gitti Kavga Bitti.....	57
22. Kim ne Türlü Akıllıydınız!	58
23. Ne Boşuna Annadayım	59
24. Sizin Beterinize Düştüm	60

25. Ne Türlü Maymundan Sanki Çekiliy Senin Soyun?	61
26. Nacak Öldü	62
27. Varlığa Darlık Mı Olur?.....	63
28. Kavi Şarap.....	63
29. Domuza Koçına	64
30. Üle Sımarlamış Eşek.....	66
31.Suladın Mı Öküzleri?.....	67
32. Bilmiym Okumaa.....	67
33. Kırk Yıllık Şarap.....	68
34. E, Üle Yakışmıy Açan	69
35. İlerine Sülemedinize?.....	70
36. Bilmiysin, Ne Lafediysin	70
37. Bacaklarımı Kesmesin	71
38. Ödünç Diil Mi, Ne?.....	71
39. Cümbüşçü Aucu.....	72
40. Selâm Moldovadan	73
40. Moldova'dan Selam	73
41. Ben Seni Etişecem	73
42. Şarap Kaavi Olaydı	74
43. Gelin Olacaa Kız.....	74
44. Kamburca, Ama Yakışıklıca	75
45. Ufak Sa, Bütün Yut!	76
46. Tıgarkadan Vaz Geçmāk.....	77
47. Neçin Saçlar Bıyıklardan İleri Biyazadılar	78
48. İki Yalancı.....	78
49. Vayvoda Popaz	79
50. Çözülmöz Daavalar	80
51. Şaşarım Aklınıza, Nábacenz Rubaylan?	81
52. Tek Alınız	83
53. Nastradin Aalemin Aklınnan... ..	84
54. Bilmäsin, Hava Nicä Olacak.....	86
54. Hava Nasıl Olacak Bilmesin.....	87
55. Dayanın, Sesi Yaarina Çıkacak.....	87

56. Bunnar Mı Yırtık?!	88
57. Ceeri Kaça Aldın?	88
58. Varlaa Darlık Mı Olur?	89
59. Karın Ne Çok Gezeer?	90
61. Göstereyim Mi Nicä İdim?	91
62. Ko Rubalar Da İsin	92
63. Ban Diylim Amel	93
64. Bir Şkaf Alsana	94
65. Sän Gençkan Da Ölä Proştun, Ama...	94
66. Sora Ne Faydası Düümää	95
67. Eşek Ters Çıktı!	95
68. Bän Gölmaän İçindäydım	96
69. Sinek	97
70. Sän Kimi İnanersın Beni Mi, Osa Eşää Mi?	97
71. Nastradin Hem Kapu	98
72. Tamahın Cuvabı	99
73. Çalması Nacaa	100
74. Cevizlerim Bitti	101
75. Hocanın Tabeeti	102
76. Eşekçä Anırmak	102
77. Hocanın Düşü	103
78. Hoca Hem Hırsız	104
79. Boba Hem Ool	104
80. Vakit Sayısı	105
81. Dörttän Bölmää Dört	105
82. Çauun Hem Tava	106
83. Padişaan Eşää	107
84. Eski Dost	108
85. Karanlıkta Saa Tarafımı Nasıl Bileim?	110
86. Öleysä, İsäna	111
87. Kedi Nereyi Gitti?	112
88. Sesim Nereyi Kadar Etişer?	113
89. Akran Olalım Lüzım	113

90. Ver Kürkümü, Al Semerini!.....	114
91. Faydalı İlaç.....	114
92. Yorgan Gitti, Kavga Bitti.....	115
93. Başka Kerä Başını Pençeredä Unutmasın	116
94. Ne Parası.....	116
95. Ördek Mancası	117
96. Tavşanın Suyunun Suyu	118
97. Daa Gideim Mi?.....	119
98. Pınardan Ay'ı Çıkarmış	119
99. Ölä Da İnceydim	120
100. Göz İlacı.....	120
101. Dayan, Kardaşım!	121
102. Komşuluk.....	122
103. Alatlama Ba, Çingenä!.....	123
104. Eşää Düünä Çarmışlar.....	124
105. Çiteni Neçin Orada Braktın?.....	125
106. Bizimkisini Düverlär.....	126
107. Ko Benim Payımı Aalasin!	126
108. Sus Ta Yut.....	127
109. Sızdä Bizä Naşey Deerlär	128
110. Bän Benim Kızımı Bilerim	129
111. Nicä Var	130
112. Ne Lafettik Aramızda Kalsın	130
113. Bir Demirliyi İdin	131
114. Dülger Olamamış	131
115. Boodayla Darının Lafetmesi	133
116. Kimä Ötmüş Kuku?	133
117. Brak Kıvratma!	134
SONUÇ	136
KAYNAKÇA	137
EKLER	141
Ek1	141
ÖZGEÇMİŞ	142

GİRİŞ

1. Konunun Takdimi

1.1 Tezin Amaç ve Kapsamı

Bir folklor ürünü olan fıkralar her toplumda kendine has kompozisyonu ile diğer türlerden ayrılır. Fıkra sadece sözlü anlatım, sohbet ve konuşma durumlarında değil yazılı anlatım türleri arasında da kendine yer verdiren ve kullanımının gerekliliğini kabul ettiren bir kompozisyon yeterliliğine sahiptir. Bu açıdan fıkralar yüklendiği görevler ve konuların gerçek hayat ile olan bağlılığı ile ifade etkinliği açısından halk edebiyatı türleri içerisinde önemli bir yer tutar. Amacımız daha önce Türkiye’de üzerine herhangi bir kapsamlı çalışma yapılmamış olan Gagauz fıkraları ve fıkra tiplerini araştırarak bilim dünyasına kazandırmaktır. Bu sayede hem Gagauz toplumunun mizah anlayışına değinerek olaylar karşısında verdikleri ince mesajları ortaya çıkaracak hem de fıkra tiplerinde başkarakterlerin tarihi kişilik olup olmadıklarını ortaya koyacağız. Buna bağlı olarak Gagauz fıkraları içinde tespit ettiğimiz fıkra tiplerinin diğer bölgelerde ve toplumlarda hangi adlarla anıldığının da tespitini yapmayı amaçlamaktayız.

Türkiye’de Gagauz fıkraları üzerine yapılan çalışmalar, incelemelerden daha çok örnek metinlerin kaynaklarda gösterilmesine dayanmaktadır. Pek çok araştırmacıımız Gagauz fıkralarını yazmış oldukları kaynaklara fıkra metni olarak eklemiştir. Bu da bir kitapta bir bölümden ibaret olarak kalmıştır. Biz ise çalışmamızda yayımlanan Gagauz fıkralarını hem Türkiye Türkçesine aktarmış hem de Dursun Yıldırım’ın fıkra tasnifine göre fıkraları sınıflandırdık. Ayrıca Gagauzlardaki Nasreddin Hoca fıkra tipine bağlı anlatılan fıkralarda Mizahta Üstünlük kuramını tespit ederek bu fıkraları tekrar değerlendirdik.

Tezimize konu olan fıkralar yazılı kaynaklardan alınarak incelenmiştir. Todur Zanet, Sofiya Koca, Dionis Tanasoglu, Nikolay Baboglu, Atanas Manov ve Valentin Moşkov, Nevzat Özkan gibi araştırmacıların Gagauz fıkraları üzerine yapmış oldukları çalışma ve derlemelerdeki metinleri kaynak olarak çalışmamızı yaptık.

1.2. Türkiye’de Gagauz Fıkraları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Harun GÜNGÖR ve Mustafa ARGUNŞAH tarafından kaleme alınan Gagauz Türklerinin Etnik Yapısı, Nüfusu, Dili, Folkloru Hakkında Bir Araştırma adlı eser 1998 yılında İstanbul’da Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmıştır. Eser Türkiye’de Gagauzlar üzerine yapılmış temel eserlerden biri olarak alınabilir. Eserde Gagauzlar’ın tarihi, Gagauz isminin menşei ile ilgili bilgiler verilmekle beraber Gaguzlar’a ait halk edebiyatı ürünleri de verilmiştir. Türkiye’de Gagauzlar üzerine çalışmaları ile bilinen Harun GÜNGÖR- Mustafa ARGUNŞAH’ın alıntılanmış olduğu bazı fıkra metinlerini biz de alıntı yapmış olduğu kaynaklardan tetkik ederek kullandık.

Metin TURAN tarafından hazırlanan Pertev Naili BORATAV’A ARMAĞAN isimli eserin 197-204. sayfaları arasında W. Radloff’tan İki Nasreddin Hoca Fıkrası başlığıyla iki fıkranın metinlerini ve latin harfleriyle okunuşlarını veren Mehmet ÖLMEZ, Gagauzlar ve Gagauzca hakkında bilgiler vermiştir. Ölmez ayrıca Gagauzlar’ın alfabeleri ve halk edebiyatı hakkında da kısaca bilgiler vererek, Radloff’tan aldığı Nasreddin Hoca fıkralarının nereden aldığını da belirtmektedir.

Rabia UÇKUN tarafından 2008 yılında Akşehir’de “21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak” başlıklı sempozyumda bildiri olarak sunulan ve 2009 yılında Atatürk Kültür Merkezi tarafından yayımlanan “Gagauz Türklerinde Nasreddin Hoca Fıkraları ve Bu Fıkraların Sosyo-Kültürel İşlevleri” başlıklı yazıda Uçkun; Gaguzlar’daki Nasreddin Hoca fıkra tipinden ve bu tipin toplum üzerindeki sosoyal ve kültürel yansımalarından bahsetmiştir.

Lübov ÇİMPOEŞ tarafından 2008 yılında Akşehir’de “21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak” başlıklı sempozyumda bildiri olarak sunulan ve 2009 yılında Atatürk Kültür Merkezi tarafından yayımlanan “Gagauz Halk Edebiyatında Fıkralar ve Hoca Nastradin’in Anlatmaları” başlıklı yazıda Çimpoeş; Gagauzlarda fıkra ve cümbüşlerin önemli bir yer tuttuğuna değinerek fıkra tiplerinin isimlerini zikreder. Ayrıca birkaç fıkra metnini de yazıya ekleyen Çimpoeş, bu fıkra metinleri üzerine yorumlamalar da yapmaktadır.

Nevzat ÖZKAN tarafından 2017 yılında Bilge Kültür Sanat Yayınevi tarafından basımı yaptırılan Gagauz Edebiyatı adlı eser Türkiye’de Gagauzlar’ın edebiyatı üzerine yapılmış en hacimli eser olma özelliğini taşımaktadır. Özkan eserinde Gagauzlar hakkında bilgi verdikten sonra halk edebiyatı ürünlerinden de örnekler paylaşmıştır. Biz de Özkan tarafından kitaba alınan bazı fıkra metinlerine erişemediğimiz için Özkan’ı kaynak göstermek suretiyle bu metinleri Türkiye Türkçesine aktardık ve üzerine incelemeler yaptık.

2. Gagauz Türkleri

Gagauzlar bugün, Moldova, Ukrayna, Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan, Özbekistan, Gürcistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Litvanya, Estonya, Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya, Romanya, Brezilya ve Türkiye gibi birçok ülkede dağınık olarak yaşamaktadır. Bütün bu ülkelerde yaşayan Gagauzlar'ın sayısı 300.000'e yakın olarak tahmin edilmektedir. Bu küçük Türk topluluğu yoğun olarak Moldova Cumhuriyeti'nin güneyinde "Bucak" adı verilen bölgede yaşamaktadır. Burada Komrat, merkez olmak üzere Çadır, Kongaz, Beşalma, Kazayaklı, Taraklı, Vulkaneş gibi şehir ve kasabalarda nüfusun büyük bir çoğunluğunu Gagauzlar meydana getirmektedir. Moldova'da yaşayan Gagauzlar'ın yüzde 92'si Gagauz Yeri'nde, yüzde 8'i ise cumhuriyetin diğer yerlerinde yaşamaktadırlar.

1989 yılı resmi nüfus sayımına göre eski Sovyetler Birliği içerisinde yaşayan Gagauzlar'ın %78'i Moldova'da yaşamaktadır, resmi istatistiklerin verdiği bu rakamların, bazı Gagauzlar'ın Bulgar, bazılarının Rus, bazılarının da Moldovan yazılmasından dolayı, bütün eski Sovyetler Birliğinde yaşayan Gagauzlar'ı içerisine almadığı muhakkaktır.¹

Moldova Cumhuriyeti'nin güneyindeki Bucak bölgesinde yaşayan Gagauzlar'ın toplam nüfusu 1989 yılında yapılan nüfus sayımına göre 153.458'dir. Bu rakam eski Sovyetler Birliği içerisinde yaşayan Gagauzlar'ın %78 ini meydana getirmektedir. Bu oran 1979 nüfus sayımında %79,6 iken, 1989 sayımında % 1,6 oranında düşüş göstermiştir.²

Yaşar Nabi Nayır, Balkanlar ve Türklük adlı eserinde, Besarabya'nın Gagauz köylerinden pek çoğunun isim ve nüfuslarını yazarak hem köy isimlerinin Türkçe olmalarına dikkat çekmiş hem de köy nüfuslarının tamamını yazarak 150 bin Gagauz Türk'ünün bu köylerde yaşıyor olabileceğine kesin gözü ile bakılabileceğini aktarmıştır.³ Ahmet Bican Ercilasun ise, Romanya ve Bulgaristan'dakilerle beraber Gagauzlar'ın toplam nüfusunun 200 ile 250 bin arasında olduğunu tahmin etmektedir.

Gagauzların bayrağı mavi, kırmızı ve beyaz zemin üzerine üç sarı yıldızdan meydana gelir. Mavi Türklüğün, beyaz barış ve kutsallığın, kırmızı özgürlüğün sembolüdür. Bayraktaki üç yıldız ise; geçmişi hali ve geleceği ifade eder.⁴

Moldova'da Gagauzlar'ın kökeni hakkında birçok nazariye mevcuttur. Balasçev'in kullanmadığı Yazıcıoğlu Ali'nin Selçuknâmesi'ni esas alarak Balasçev'de gördüğü eksikliği tamamlayan Wittek, Gagauzların Anadolu Selçuklu Sultanı 2. İzzedin Keykavus'u takip eden Dobruca'ya yerleşen Selçuklu Türklerinin torunları olduklarını,"Gagauz" adını da Balasçev'in

¹. GÜNGÖR Harun - ARGUNŞAH Mustafa, **Gagauz Türklerinin Etnik Yapısı, Nüfusu, Dili, Folkloru Hakkında Bir Araştırma**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1998, s.13.

². GÜNGÖR - ARGUNŞAH age, s. 14.

³. NAYIR Yaşar Nabi, **Balkanlar ve Türklük I**, Yeni Gün Haber Ajansı Basın Yayın, İstanbul, 1999, s. 79-80

⁴. ALTINKAYNAK Erdoğan, **Gagavuz Masalları**, KTÜ, Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya Ülkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayın No:212, Trabzon 2003.

ileri sürdüğü gibi "Keykavus'tan" geldiğini kabul etmektedir. Gagauzların Anadolu'dan geldikleri ve Selçuklu Türklerinden oldukları görüşü Osman Turan, Kemal Karpat, Faruk Sümer, W.Zajaczkowski ve İstoyan Cansızof tarafından da benimsenmektedir. Bu görüşlere karşı çıkan Claude Cahen, adı geçen teoriler konusunda bir takım soru işaretlerinin varlığına dikkat çekmektedir. Çek tarihçi ve araştırmacı Constantin Jirecek ise, Gagauzları Moğol istilasından sonra Bulgaristan'a yerleşmiş olan Kıpçakların bakiyyeleri olarak kabul etmektedir.⁵ Rus Türkolog Moşkof'a göre Gagauzlar, Kıpçak Türklerinin değil, 1064 yılında Tuna'ya geçerek Balkan yarımadasına yerleşen Oğuz Türklerinin neslindedirler. Zira onların bir kısmına çok sonra Tuna ötesine, Rusya'ya geçip başka Türk unsurlarla kaynaşarak "Karakalpak" adı verilen bir grup oluşturduklarını ve burada Ortodoks Hristiyanlığı kabul ettiklerini ifade eden Moşkof, Moğol istilası sırasında bu Karakalpakların bir kısmının Bulgaristan'a gelerek yerleştiklerini ve Deliorman Türklerinin tesiri altında bugünkü Gagauzları meydana getirdiklerini kabul etmektedir.⁶

Halil İnalçık Gagauzlar'ın kökeni ile ilgili Moğol idaresinden kaçan otuz- kırk Türkmen obasının, kutsal kişi Sarı Saltuk Baba ile İzzeddin Keykavus'un yanına geldiğinden ve Bizans imparatoru tarafından Dabruca'ya yerleştirildiğinden bahseder (1263). Başta müslüman Altın Ordu emiri güçlü Nogay'ın himayesi altına giren bu Anadolu Türkmen grubunun burada Baba-Saltuk kasabası ile başka kasabalar kurduklarını, Nogay ölünce (1300) yerine geçen putperest Moğol hanları zamanında Türkmenler'den bir bölüğünün Anadolu'ya geri dönmek için göç ettiklerini (1301); kalanların ise yerli Kumanlar arasında Hristiyanlığı kabul ettiklerini kaydeder. Ayrıca bu topluluğun Keykavus'un halkı anlamına gelen "Gagvuz" adı ile günümüze kadar yaşadıklarını da İnalçık Türkler ve Balkanlar adlı yazısında kaleme almıştır.⁷

Güngör ve Argunşah'tan alıntıladığımız göre Zeki Velidi Togan, Akdes Nimet Kutat, Atanas İ.Manof, Müstecip Ülküsal, Hüseyin Namık Orkun, İbrahim Kafesoğlu, Hikmet Tanyu, Mihail Çakır, Kara Şemsi, Th. Menzel ve Cami çok az farklarla Gagauzların Oğuz Türklerinin Balkandaki kalıntıları olduğu görüşündedirler.⁸

Son zamanlarda Gagauzların kökeni ile ilgili olarak ileri sürülen fikirlerden biri de "Gagauzların İslamiyet'i kabul etmemek için Orta Asya'dan Avrupa kıtasına kaçmış olan Türkleri'in torunları olduğudur.⁹

⁵. GÜNGÖR- ARGUNŞAH , *age.*, s.18.

⁶. GÜNGÖR- ARGUNŞAH, *age.*, s.19.

⁷. İNALCIK Halil, *Türkler ve Balkanlar*, BAL-TAM Türklük Bilgisi 3, Prizren 2005.

⁸. GÜNGÖR- ARGUNŞAH, *age.*, s.20

⁹. GAYDARCI G. A. ve diğerleri, *Gagauz Türkçesinin Sözlüğü*, Aktaranlar: Abdulmecit Doğru, İsmail Kaynak, KB, Ankara 1991, s.5

2.1 Gagauz Adı Hakkında Bazı Görüşler

Gagauz adının Gaga-uz, Gök-oğuz, Keykavus Kaga Uğuz kelimelerden gelişerek bugünkü halini aldığı görüşü farklı kişiler tarafından farklı zamanlarda dile getirilmiştir. Bu görüşleri aşağıda şöyle sıralayabiliriz.

Tarihçi Manaov'a göre Gagauz sözcüğündeki (Ga) ya da (Gaga) eki çeşitli Oğuz halklarından birine bağlı bir kabile belirten bir ek değil, yalnızca bir unvandır ki Karakalpakların hristiyanlaştırıldıkları zamanın başlarında verilmiştir. Bunlar bilindiği gibi Rus bozkırlarının sınır bekçiliğini yaparlar, (Kalauz-Kılavuz- Sınır bekçisi) adını taşırlardı. Daha sonraları Oğuzlardan ya da Türklerden hristiyanlığı kabul eden kabul eden herhangi bir kimseye de bu ad verilmiştir ki ortodoks Hristiyan Türk anlamına gelmektedir.¹⁰

Gagauz araştırmacı Dionis Tanasoğlu Gagauz sözcüğünün “Hak- Oğuz” sözcüğünden geldiğini ileri sürmektedir. Tanasoğlu konu ile ilgili olarak; “Orta Asyadaki Oğuzlar, İslama geçerken, bir kısmı Selçuk Bey'e bağlı Oğuzlar İslamı kabul etmişler, başka bir kısmı ise kabul etmemişler, Şamanist dininde kalmışlar, İslama dönmemişler. Bu iki grup aralarında anlaşamayarak biri İslam dünyasına doğru diğeri ise Karadeniz kırlarına doğru göç etmişler. Şamanist dininde kalan ve Karadeniz kırlarına göç ederek Dobruca'da yerleşen ve devlet kuran grubun adı Hak-Oğuz'dan Gagauz'a dönüşmüştür. Hak>Gag sözcükleri dilden dile söylenerek ilk olarak h>g sonra da k>g değişimine uğrayarak Gagauz sözcüğüne dönüşmüştür¹¹ demektedir.

Mecit Doğru da Gagauz sözcüğünün Hak Oğuz sözcüğünden geldiğini belirterek Gagauzları IX. Asırda İslamiyeti kabul etmemek için hicret eden Türk topluluğu olarak tanımlamaktadır. Doğru'ya göre Gagauz sözcüğüyle ilgili; Gagauzlar kendilerine verilen bu addan dolayı müteessirdirler. Bunlara göre “Gag” bir telaffuz hatasından ileri gelmektedir ve asıl adları tamamen başkadır. Şöyle ki: aslında adı “ Hak Oğuz”olan bu topluluk uzun zaman Ruslarla iç içe yaşamıştır. Ruslar “H” harfini telaffuz edemez ve bunun yerine “G”yi kullanırlar. Bunun için Sultan Haliyev'in hatıraları “Sultan Galiyev'in Hatıraları olarak yazılmıştır. Ruslar bu dil özelliğinden dolayı “Hak”ı “Gak” şeklinde telaffuz etmişlerdir. Yine bunların dil özelliği sebebiyle Oğuz “Uz” şeklinde telaffuz edildiği için “Hak Oğuzlar” “Gagauz” olmuştur¹² der. Ancak Mustafa Argunşah ve Harun Güngör Gagauz sözcüğünün “Hak- Oğuz” sözcüğünden gelmesinin tarihi bir zemine oturmadığını ve Arapça olan “hak” kelimesinin Divanu Lugati't-

¹⁰. MANOV Atanas, **Gagauzlar (Hristiyan Türkler)**, (Çeviren: M. Türker ACAROĞLU), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2001. s.7-8.

¹¹. TANASOĞLU N. Dionis, **Gagauzların İstoryası (En Eski Zamannardan Buyanı)**, Kişinau 2004.

¹². DOĞRU Mecit, **Gagauzların Folklor ve Antroponomik Özellikleri**, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri I. Cilt, Feryal Matbaası, Ankara 1992.

Türk'te dahi bulunmaması sebebiyle doğru olmasının mümkün olmayacağını dilşe getirmişlerdir.¹³

Gagauzların dini lideri olarak anılan Mihayil Çakır Gagauz sözcüğünün Oğuz veya Uz Türklerinden Gaga, Gagu veya Gogu adını taşıyan bir boyun ismi olarak anıldığını söyler.¹⁴ Yaşar Nabi Nayır, Gagauz Eli'ne yapmış olduğu ziyaretten sonra kaleme aldığı Balkanlar ve Türklük adlı eserinde “ Gagauz kelimesi, Oğuz adından çıkmış bir sözdür. Gaga'nın Gök kelimesinden geldiği kuvvetli bir ihtimal olduğu için biz onlara Gök- Oğuz diyebiliriz”¹⁵ demektedir.

2.2 Gagauzların Yakın Tarihi

Gagauzlar'ın yakın tarihi ile ilgili bilgi veren kaynaklara baktığımız zaman Gagauzların manevi yönden Rum yönetimi altında bulunmalarından dolayı, Rum kiliselerine gittiklerini ve Türkçe konuştuklarını bilmekteyiz. Ancak 1867 yılında Varna Rum Metropolidi Yoakim tarafından İstanbul Patrikliğine verilen raporda da o yıllarda Varna'da Papaz Konstantin tarafından ilk kez kurulan Bulgar Kilisesi cemaatine bağlandıklarını ve çocuklarını yeni açılan Bulgar okullarına göndermeye başladıklarını öğrenmekteyiz.¹⁶

Balkan yarımadasının değişik bölgelerinde yaşayan Gagauzlar, 1768–74, 1787–91 ve 1806–12 yıllarında yapılan Osmanlı -Rus savaşlarını takip eden yıllarda köylüye baskı yapan Türk görevliler ve yerel toprak ağaları yüzünden çok güç ekonomik şartlar içinde yaşamışlar eski yerlerini bırakıp kuzeydoğu Bulgaristan'a göç etmişlerdir. Ancak Müslüman Türk yöneticiler ve Ortodoks Hristiyanların (Bulgar Kilisesinin yöneticileri) dini düşmanlığı ve ekonomik-sosyal istikrarsızlığın varlığı bir grup Gagauz ailesini (onların arasında Yunan kilisesi ayinlerini benimseyen bir grup Sırp, Yunanlı ve Arnavut vardı) bu bölgeden ayırarak Bucak'a yerleşmeye zorlamıştır. Moldova boyları, bu göçte Gagauzlara iş ve toprak vererek onların Moldova'da yerleşmelerine yardımcı olmuşlardır.¹⁷

1812 yılında yapılan Bükreş Anlaşması ile onlar üzerindeki Rus etkisi daha da güçlenmiştir.1818 yılında Çadırılı Gagauzlar Çadırı Oraklı Gagauzları da Avdarma köyünü kurmuşlardır. Besarbya'ya göç etmeye devam eden Gagauzların da 1817 tarihi Rus nüfus sayımındaki Katagrafyada 19 adet köy kurdukları kaydedilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bir kısım Gagauzlar söz konusu tarihten daha önce gelip Tatar köylerine yerleşip onları birlikte yaşarken Ruslar daha sonra Moldova'ya gelen Gagauzları özellikle Tatarlar tarafından

¹³. GÜNGÖR- ARGUNŞAH, *age*, s. 25.

¹⁴. ÇAKIR Mihayil, *Besarabyalı Gagauzların Tarihi*, (Haz: Harun GÜNGÖR), Tolunay Yayıncılık, Niğde1998.

¹⁵. NAYIR, *age*, s.89

¹⁶. MANOV, *age*, s.27-28.

¹⁷. GÜNGÖR- ARGUNŞAH, *age*, s. 36.

boşaltılmış köylere yerleştirmişlerdir. Gerek mikro, gerekse makro toponomi de Gagauzlarla meskûn bu köylerden bazılarının eski Tatar köyleri olduğunu göstermektedir.¹⁸

1925 yılında Gagauzların bir kısmı kendi anayurtları Bucak'tan ayrılarak Taşkent civarına yerleşmişlerdir. Yeni aynı yıllarda Romanyada yaşayan Gagauzların bir kısmı işçi olarak Güney Amerika Ülkelerinden Brezilya'ya giderek yerleşmiş, ağaç söküm işleri, tarla açmak için orman kesimi vs. tarımcılık alanında çalışmışlardır. Ancak iklime uyum sağlamayan Gagauzlar'dan bir kısmı hastalanarak ölmüş, bir kısmı da yurtlarına dönmüşlerdir. Orada kalanlar ise San Paolo vehimde yaşamaktadırlar.¹⁹

1940–41 yıllarında Sovyet idaresine giren Gagauzlar 1941–44 yıllarında Romenlerin hâkimiyeti altında kalmış, 1944'ten sonra ise tekrar Sovyet idaresi altında yaşamaya devam etmişlerdir. 1949 yılında Moldova ve Ukrayna'daki kısım Gagauz köyleri Bucak'a nakledildiği gibi, Romanya ve Bulgaristan'daki Gagauzların bir kısmı da aynı bölgeye yerleştirilmiştir.²⁰ Moldova Anayasası'na eklenen bir maddeyle (Madde 113) Gagauz Yeri Özerk Cumhuriyeti tanınmış, hazırlanan "Gagauz Yeri'nin Özel Statüsü Hakkında Kanun Tasarısı"(No. 344–12) 23 Aralık 1994'te Moldova Parlamentosunda kabul edilmiştir. Bu gelişmeyle Gagauzlar self-determinasyon hakkına sahip bir millet sayılmışlardır.²¹

2.3. Gagauzlarda Dil ve Edebiyat

Gagauz lehçesi günümüzde yaşayan Türk lehçelerinden biridir. Dil araştırmacıları tarafından Batı Oğuz grubu içine dâhil edilen Gagauzca Türkiye Türkçesine en yakın lehçe olarak alınabilir. Gagauzlar'ın müstakil bir devletleri olmadığı için yazı diline çok geç geçmişlerdir. Gagauzlar hâkimiyeti altında buldukları devletlerin dilini öğrenmek zorunda kalmışlar ancak kendi dillerini de kullanmaktan vazgeçmemişlerdir. Gagauzların ünlü din adamı ve tarihçisi olan Mihayil Çakır, 40 yıl boyunca tüm Gagauz köylerini dolaştığını ve pek çok yaşlı, bilgili insanla Gagauzlar üzerine konuştuğundan bahseder. Çakır, konuştuğu bu insanlara Gagauzların atalarının kim olduğunu ve dillerinin hangi dil olduğunu da sorar. Çakır'a verilen cevaplarda genel olarak Gagauzların Türk olduğu ve dillerinin Türkçe olduğu söylenmektedir. Hatta Orta Asya'da kırk yıla yakın Hristiyan misyonerliği yapan ve Moskova'dan 1907 yılında bir dostunu ziyarete gelen Metropolit Makari'nin Gagauzlara'a ait dua kitabı ve İncil'i

¹⁸. GÜNGÖR- ARGUNŞAH, *age*, s. 38.

¹⁹. GÜNGÖR- ARGUNŞAH, *age*, s. 42.

²⁰. PERÇEMLİ Valentina, *Gagauz Türklerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm Adetleri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dünyası Araştırmaları Anabilim Dalı Türk Halk Bilimi Bilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir 2011.

²¹. GÜNGÖR- ARGUNŞAH, *age*, s. 46.

okuyunca bu dilin halis Türk dili olduğunu ve Orta Asya'da, Altay yöresinde, Orhun kıyısında yaşayan Türk-Uygurların diline çok benzediğini söylediğinden bahseder.²²

Gaguz Türkçesi, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesi ile birlikte Türkçenin Oğuz grubunu teşkil etmektedir. “Bu üç şiveden Türkiye Türkçesine en yakını Gagauz Türkçesidir. Bu dil, Osmanlı Türkçesinden etkilenip Türkçe, Arapça, Farsça kelimeler olarak zenginleştiği gibi, birlikte yaşadığı Yunan, Bulgar, Romen, Moldovan ve Rus dillerinden de birçok kelimeyi bünyesine almıştır. Bugün edebi Gagauz Türkçesinin içerisinde çok sayıda slav asıllı kelime bulunmaktadır.”²³

Yaşar Nabi Gagauz lehçesinin konuşma dilini Rumeli Türkçesine benzetmekle beraber dilin anadil (Türkiye Türkçesi) ile irtibatının çok önce kesilmesinden dolayı bugünkü kullanılan Türkçe'den biraz farklı olduğunu aktarır. Ayrıca bir İstanbul Türk'ü için Gagauz lehçesini Anadolu'da kullanılan bir ağızdan daha yakın olarak tanımlayan Yaşar Nabi, bu anlaşmazlığın sebebini Gagauz Lehçesindeki cümle yapısına bağlamaktadır.²⁴

Gagauzlar yazı dilini kullanmaya çok geç başlamışlardır. “1957 yılına kadar Gagauz Türklerinin kendilerine ait bir alfabeleri olmamıştır. Osmanlı ülkesinde yaşadıkları yıllarda Gagauzlar tarafından meydana getirilmiş bir edebi esere de rastlanılmamıştır. Gagauzlar dini bilgileri Grek alfabesiyle yazılmış Karamanlıca kitapları okuyarak öğrenmişlerdir. 1930'lu yıllarda Gagauzlar ile ilgili yazılar kaleme almaya başlayan Mihayil Çakır ise kitaplarını Romenlerin kullandığı Latin alfabesiyle yazmıştır. 1957 yılında Gagauzlara alfabe verilmesi kararlaştırılınca Dionis Tanasoglu ve L.A. Pokrovskaya çalışarak 30 harften oluşan Gagauz alfabesini oluşturdular. Gagauzlar 1 Eylül 1996'dan itibaren de Latin alfabesini kullanmaya başlamışlardır.”²⁵

Gagauz Türkçesi Grameri üzerine çalışma yapan Nevzat Özkan Gagauzlara aait on ünlü harfin bulunduğunu ve ünlülerin aynı zamanda uzun ünlü şeklinde de kullanıldığını aktarmaktadır. Özkan, Gagauz Türkçesindeki ünlüleri “a, e, i, o, u, ı, ä, á, ö, ü” olarak belirtmektedir.²⁶ Türkiye Türkçesinde yazı dilinde kullanılmayan uzun ünlüler ve “ä, á” sesleri Gagauz Türkçesinde kullanılmaktadır.

Gagauz Türkçesinin Türkiye Türkçesinden farklı olan cümle yapısı da dikkatimizi çekmektedir. Özne-nesne-yüklem şeklinde kurulan cümleler yerine Gagauz Türkçesinde bazen yüklem, nesne ve özne yer değiştirerek bir cümle serbestliği ortaya çıkmaktadır. Örneğin; “Varmış bir vakıta Nastrettin Hocanın bir yevi satılık”, “Atışın varmış bir eşaa” gibi.

²² . ÇAKİR Mihail, **Gagauzlar: İstoriya, Adetlär, Dil Hem Din**, (Redaktör: Petri ÇEBOTAR), Chişinău 2007, s.77.

²³ . GÜNGÖR- ARGUNŞAH, **age**, s.51-52.

²⁴ . NAYIR, **age**, s. 95.

²⁵ . ARGUNŞAH Mustafa- ARGUNŞAH Hülya, **Gagauz Yazıları**, Türk Ocakları Kayseri Şubesi Yayınları, Kayseri 2007, s. 82-83.

²⁶ . ÖZKAN Nevzat, **Gagauz Türkçesi Grameri**, TDK Yayınları, Ankara 1996, s. 40.

Gagauzlar yazılı edebiyata çok geç zamanlarda geçtikleri için çok zengin bir halk edebiyatına sahiptirler. Bu zenginlik dilden dile aktararak Gagauzlar arasında yaşatılmaktadır. Halk edebiyatı ürünleri içinde türküler, maniler, masallar, atasözleri, fıkralar, cümbüşler vb. önemli bir yer tutar. Bu türler içinde Nasreddin Hoca fıkraları ayrı bir yere sahiptir. Gagauzlar Hoca'nın fıkralarını kendi gündelik olaylara bağlı olarak farklı konularda anlatmış ve fıkraların konu bağlamında çeşitlenmesini de sağlamışlardır.

Gagauzlar arasında dinlenen pek çok türküye Anadolu'da da rastlamanın mümkün olduğundan bahseden Güngör ve Argunşah, "konulara göre ağıt, kahramanlık türküsü, sevda türküsü gibi isimler alan türkülerdeki söyleyişler; çeşitli hadiseler karşısında gösterilen davranış biçimi ve düşüncedeki ortak tavrın ve tarih içerisindeki ortak bir geçmişin ifadesi"²⁷ olduğunu dile getirir. Ayrıca Yaşar Nabi eserinde "Çanakkale içinde vurdular beni/ ah gençliğim yazık ince belime/ ölmeden mezara koydular beni/ ah gençliğim yazık ince belime"²⁸ bir dördlüğünü verdiği Çanakkale Türküsünün Gagauzlar arasında da söylendiğine dikkate çekmektedir.

Çağdaş Gagauz edebiyatının gelişmesinde Mihayil Çakır'ın büyük rolü vardır. "Çünkü Çakır daha 1904 yılında Gagauz Türkçesiyle ilk gazeteyi çıkarmış ve bu dilin bir edebi dil haline gelmesi için ilk meşaleyi yakmıştır."²⁹ Gagauz çağdaş edebiyatı ilk Gagauz alfabesinin oluşturulduğu 1957 yılından başlatılabilir. Bu yıllardan sonra Çağdaş Gagauz edebiyatı içinde Dionis Tanasoglu, Nikolay Baboglu, Dimitri Karaçoban, Mina Köse, Gavril Gaydarcı, Stepan Kuroğlu, Vasi Filoğlu gibi şahsiyetleri sayabiliriz.

"Gagauz edebiyatına Kiril alfabesinin kabulünden sonra bir canlılık gelmeye baslar. Şiir alanında modern dönemin başladığının işaretini verir. Bu dönemden itibaren şiirler edebî kuramlara uygun, folklordaki birçok türün işlendiği görülmektedir. 1957 yılından itibaren Gagauz şairleri zengin folklor bilgisi ile donanmış, ayrıca çağdaş Rus, Moldovan edebiyatıyla yakından ilgilenen ve Gagauz edebiyatına yeni şiir türleri kazandıran kişiler olmuşlardır. Bütün Sovyetler Birliği'nde sisteme, liderlere, partiye övgü, çalışkanlık, kolhoz, devlete saygı ve bağlılık, vatanseverlik, aşk gibi temalar Gagauz şiirinde de yer almıştır. Ancak, şairlerin bu temaları ele alış, görüş ve düşünüş tarzları farklıdır. Şairlerin kimisi bazı temalar üzerinde daha fazla dururken, kimileri ise eksik işlemiştir. Bu farklılıklar, şairlerin yaşadıkları dönemlerden kaynaklanmaktadır."³⁰

²⁷. ARGUNŞAH-GÜNGÖR, *age*, s.62.

²⁸. NAYIR, *age*, s.103.

²⁹. ARGUNŞAH-GÜNGÖR, *age*, s.67.

³⁰. CHİRLİ Nadejda, *Gagauz Edebiyatında Dionis Tanasoglu'nun Yeri*, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/7 Fall 2008, s. 273.

II. BÖLÜM

1. Fıkra Türü ve Fıkra Teriminin Tanımı

Esasen Arapça kökenli bir söz olan fıkra, günlük hayatta ortaya çıkabilecek gülünç hadiseleri, eksiklikleri mizah yoluyla ifade ederek belli mesajlar veren sözlü edebiyatın bir türüdür. Fıkralar ile ilgili yazılı kaynaklarda ve sözlüklerde farklı tanımlamalara yer verilmiştir. Bu tanımlamaları şöyle sıralayabiliriz:

Türk dilinin yazılı kaynaklarında fıkra ile ilgili ilk bilgiye Kaşgârlı Mahmud'un Divânü Lügâti't-Türk adlı eserinde rastlamaktayız. Kaşgârlı Mahmud, "küg" ve "külüt" kelimelerini "Halk arasında ortaya çıkıp insanları güldüren şey; halk arasında gülünç olan nesne"³¹ şeklinde açıklar.

Türkçe sözlükte fikranın tanımı ile ilgili şu maddelere yer verilmektedir: 1. Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik. 2. Köşe yazısı. 3. Kanun maddelerinin kendi içlerinde satır başlarıyla ayrıldıkları ufak bölümlerden her biri. 4. Paragraf. 5. Omur.³²

Osmanlıca sözlükte ise fıkra maddesi şöyle açıklanmaktadır: 1. Omurga kemiklerinden bir boğum, omur. 2. Bend, madde, paragraf. 3. Kısa hikâye, masal, kıssa. 4. Kanun maddelerinin paragraflarından her biri. 5. Kısım, fasıl, bölüm. 6. Yazılmış kısa bir haber. 7. Gazetelerde, gündelik hadiselerin kısa ve temiz bir üslupla yazılmış şekli.³³

Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğünde fıkra; temelinde az çok mizah, nükte, hiciv hatta tenkit unsurları taşıyan, günlük olaylardan hareketle hisse kapmayı hedef tutan sözlü, kısa, mensur hikâye³⁴ olarak tanımlanmaktadır.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğünde ise fikranın diğer Türk lehçelerinde karşılıkları şöyledir: Azerbaycan Türkçesi: lâtîfâ, Başkurt Türkçesi: kölämäş, Kırgız Türkçesi: anekdot, Özbek Türkçesi: lâtîfâ, Tatar Türkçesi: mäsäk, kızıklı (kökili) ħäl, Uygur Türkçesi:

³¹. Kaşgârlı Mahmud, **Divânü Lügât-it-Türk** (Çeviren: Besim ATALAY), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s.357.

³². **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s.867.

³³. DEVELLİOĞLU Ferit, **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2010, s.304.

³⁴. KAYA Doğan, **Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yayınları, Ankara 2014, s.340.

lâtipâ, anekdot Türkmen Türkçesi: anekdot, yomak³⁵, değişme, yumor, şorta söz, satira³⁶. Kazak Türkçesi: Küldürgi, ertegi³⁷, anız.³⁸

Fıkra ile ilgili yukarda yapılan sözlük ve ansiklopedik tanımlamalardan sonra şimdi de fıkra üzerine çalışma yapan bilim adamlarının edebi ve bilimsel olarak yapmış oldukları fıkra tanımlarına bir bakalım. Fıkra üzerine yapmış olduğu çalışmalarla her zaman referans alınan Dursun Yıldırım Türk fıkralarının ilk derleyicileri olarak “Çaylak Tefvik’i, Hayrettin’i, Ahmet Fehmi’yi ve Ali Muzaffer’i gösterir. Bunlar fıkra metinlerini zamanına göre kendilerince yorumlarlar. Bunlara göre fıkralar, “bir hikmet meselesi, bir ibret meselesi, rumuzlu, nükteli sözler”dir. Faik Reşad’ın da fıkraları benzer biçimde değerlendirdiğini belirten Dursun Yıldırım, Cumhuriyet’ten önceki zamanda fıkra, “edebiyatla uğraşanların dikkatini sadece eğitici ve eğlendirici karakteri dolayısıyla çekebilmiştir”³⁹ demektedir.

Bilindiği üzere Türk kültür ve edebiyatı sözlü geleneğe bağlı olarak yaratılan türler bakımından oldukça zengin bir hazineye sahiptir. “Bu yaratmaların bir kısmı belli konularda sahip olunan bilgiyi ve bilgeliği edebiyat sanatları adını verdiğimiz türler içinde aktarmayı ve gelecek kuşakların yaşanmış tecrübelerden yararlanmasını sağlamaya çalışırken, bir kısmı da bireysel tecrübenin toplumsal tecrübe haline dönüşmesini, bireyin düşünceleri ve sahip olduğu duyguları aktarmayı sağlamaktadır. Fıkra adı verilen tür işte böyle bir yapıda olup, belli bir konuda edinilmiş tecrübeyi bir anlatı mantığı içinde aktarmayı, bu aktarım sırasında örnekleme, örneklenen olayı belli bir zaman ve mekân düzlemine oturtup, anlatı kahramanı olarak seçilen kişi üzerinden bir durum veya olayın aktarımını gerçekleştirir.”⁴⁰

Şükrü Elçin, fıkradan umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle “hisse” kapmayı hedef tutan ve temelinde az-çok nükte, mizah, tenkit ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyeler⁴¹ olarak bahsetmektedir.

Fıkra konusunda çok değerli çalışmalar ortaya koyan Dursun Yıldırım’a göre “fıkra, hikaye çekirdeğini hayattan almış bir vak’a veya tam bir fikrin teşkil ettiği kısa yoğun anlatımlı, beşeri kısımlarla içtimai ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çıplaklıkları, ziddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları sağ duyuya dayalı ince bir mizah,

³⁵. **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s.244-245

³⁶. EMEDOV Şamuhammed, **Türkmen Fıkra Tipleri Üzerine Bir Araştırma**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2004, s.9.

³⁷. KAYA, age, s.340.

³⁸. KAYA, age, s.340.

³⁹. YILDIRIM Dursun, **Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları**, Akçağ Yayınları, Ankara 2016, 34-35.

⁴⁰. EKİCİ Metin, **Gülme Teorileri ve Nasreddin Hoca Fıkraları**, **21. Yüzyılı Nasreddin Hoca İle Anlamak**, (Uluslararası Sempozyum, 8-9 Mayıs, Akşehir: 2008 Bildiriler), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara: 2009, s. 272.

⁴¹. ELÇİN Şükrü, **Halk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2013, s.566.

hikmetli bir söz, keskin bir istihza yoluyla yansıtan; umumiyetle bir fıkra tipine bağlı olarak nesir diliyle yaratılmış, sözlü edebiyatın müstakil şekillerinden ibaret yaygın epik-dram türündeki realist hikayelerden her birine verilen isimdir.”⁴²

Saim Sakaoğlu fıkranın tanımını şöyle yapmaktadır: “Masal, efsane, hikâye, mit, lejand gibi anlatmaya dayanan halk edebiyatı ürünlerinden biri de fıkralardır. Fıkraların, sayı bakımından diğer ürünlerden çok olmasının yanında, günlük hayata onlardan daha fazla girmiş olmalarıyla da ayrı bir yeri vardır. Fıkralar, tek motife yer veren kısa anlatmalar olup günlük hayatta çeşitli vesilelerle anlatılırlar. Bazen bir meseleyi açıklamak, bir konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak için anlatılırken, bazen de hoşça vakit geçirmek için anlatılır. Bazı fıkralar kahkahalarla güldürürken bazısı sadece bir gülümsemeye vesile olur. İçlerinde sadece düşündürmeleri de vardır. Hatta bazılarını anlamak için ilgili olduğu konuda bilgi sahibi olmanın gerektiği de unutulmamalıdır.”⁴³

Yukarıda verdiğimiz tanımlamalar ışığında fıkraya söz sanatlarını kullanarak, bazen överek bazen de yererek ince mesajlar veren, kahramanlarının merkezinde insanın olduğu, toplumun mizah anlayışını ortaya koyan edebi tür diyebiliriz.

⁴². Yıldırım Dursun, *age*, s.35-36.

⁴³. SAKAOĞLU Saim, *Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca*, Selçuklu Üniversitesi Basımevi, Konya 1992, s.13.

2. Fıkra Tipleri

Türk sözlü veya yazılı edebiyatı içinde belirli bir sosyal zümreye ait, kendisi üzerinden mesajlar verilen ve tarihte yaşamış ya da yaşamamış olmasına bakılmayarak toplumun olaylar karşısında kolektif refleksini ortaya koyan fıkra hahramanlarını fıkra tipi olarak tanımlayabiliriz. Fıkra tipleri zamana ve mekâna göre değişkenlik gösterebildiği gibi geçmiş zamanlarda bir fıkrada rolü olan fıkra tipi günümüzde farklı bir tip olarak karşımıza çıkabilir. Bu durum unutulmaya yüz tutmuş kahramanın başka bir isim üzerinde tekrardan kendini canlı hale getirmesi olarak kabul edilebilir.

Yıldırım'a göre fıkrada verilmek istenen mesaj, varılmak istenen hüküm, takınılan tavır ve tutum, eleştiri konusu edilen davranış ve zihniyet fıkra tipleri tarafından dinleyiciye ulaştırılır.⁴⁴ Fıkra tipleri üzerinden dinleyiciye ulaştırılan bu mesaj dinleyicide bir uyarılma meydana getirir diyebiliriz.

Fıkra tipleri halkın içinden çıkan ve halkın derdini anlatmada sosyal mesajları kendi üzerlerinden veren fıkra kahramanlarıdır. "Fıkralar genellikle bir tip veya bir ana tip ve birkaç yardımcı tip etrafında anlatılmıştır. Fıkra tipleri yaratıcısının benliğinde şekillenen ve halkın söz söyletme yeteneği ile yüklenerek gerekli temsil gücü ile donatılan anlatmalardır."⁴⁵

Yıldırım, fıkra tiplerinin özelliklerini, bu kişilerin yaşamış kimseler olabileceği gibi, çeşitli zümrelerin, azınlıkların, bölge ve yörelerin, kültürlerin ortak hususiyetlerinin bir araya gelmesinden meydana gelen, fiziki ve ruhi portre kazanmış, ortak yapı hususiyetlerini, belli bir şahsiyet halinde meydana koymuş, kişilik vasfı belirmiş tipler olarak sıralar.⁴⁶

Fıkra tipleri yaşamış olsun ya da olmasın ortaya çıkarılmış oldukları toplumun kültürel özelliklerini yansıtmakla beraber aynı toplumun eleştiri dünyasını, hiciv yeteneğini de bizlere gösterir. Mehmet Yardımcı, fıkralardaki ana tipe "fıkra tipi", gündelik yaşamın içinde tipleşme özelliği göstermeye başlayan kişilere de "alt tip" tanımını yapmaktadır.⁴⁷

İncelemeye çalıştığımız Gagauz fıkraları içinde farklı fıkra tipleri göze çarpmaktadır. Tüm dünyaya mal olmuş olan Nasreddin Hoca tipi Gagauz fıkra tipleri içinde önemli bir yere sahiptir. Gagauz fıkraları içinde Nasreddin Hoca ismi "Nastradin, Hoca, Nastradin Hoca, Nastradin Aga, Nastradin Koca" gibi isimlerle geçmektedir. Taradığımız kaynaklar içinde Nasreddin Hoca fıkralarının hacmi diğer fıkralara nazaran daha fazladır. Ancak bazı fıkralarda aynı olay iki farklı fıkra tipi üzerinden anlatılmaktadır. Örneğin; "Eşek Öyle Öğüt Vermiş" ile "Sen Bana mı İnanıyorsun Eşeğe mi ?" başlıklı fıkralarda Nasreddin Hoca ile Gagauzlara ait

⁴⁴. YILDIRIM Dursun, **Türk Bitiği Araştırma/İnceleme Yazıları**, Akçağ Yayınları, Ankara 1998, s.223.

⁴⁵. KOCA, Selçuk Kürşat, **Fıkra Tipleri (Türk Fıkra Kültürü Tanım Tahlil Yöntem**, Ed: ÖNCÜL Kürşat, ÇEK Songül), Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 31.

⁴⁶. YILDIRIM, **age**, s.55.

⁴⁷. YARDIMCI Mehmet, **Türk Halk Edebiyatında Nesir ve Nazım Nesir Karışık Türler**, Kanyılmaz Matbaacılık, İzmir 2015, s. 343.

bazı fıkralarda tespit ettiğimiz Atış Malaş tipi üzerinden aynı olay anlatılmaktadır. Olaylar içeriden küçük değişiklikler olsa da ana tema aynıdır. Her iki fıkra da komşusu Atış Malaş ve Nasreddin Hoca'dan eşeğini ister, eşeği vermek istemeyen Hoca ve Malaş, eşeğin evde olmadığını söyleyince eşeğin ahırdan anırma sesi duyulur ve fıkranın altın sözü olarak alabileceğimiz son sözler söylenir. Anlatılmak istenen şey, verilmek istenen mesaj her ikisinde de aynıdır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi fıkra tipleri orta çıktığı toplumun kültürel değerleri içinde yoğrularak o toplumun olaylara karşı olan hiciv ve mizah gücünü ortaya koyar. Bunu yaparken de toplumun gelenek ve göreneklerine bağlı kalarak her toplum kendine has tipler oluşturur. Nasreddin Hoca üzerine anlatılan Gagauz fıkralarında Hocanın güldürükten düşündürükten ve toplum tarafından kabul gören davranışlar sergilediğine de hırsızlık, hilekârlık yaparak sahte işler peşinde olduğuna da rastlamaktayız. Bu ve bunun gibi konuları ve Gagauz fıkralarındaki tipler üzerine analizlerimizi fıkra örneklerini de vererek 3. Bölümde aktarmaya çalışacağız.

3. Fıkraların Sınıflandırılması

Her edebi tür gibi fıkralar için de bir sınıflandırma gereklidir. Türler işlemiş oldukları konulara, olayın yaşandığı zamana, kişilere (tiplere) ve bu gibi kriterlere bağlı olarak sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalar hem metinlerin daha hızlı şekilde taranmasına ve açık anlaşılır hale gelmesine olanak sağlamaktadır. Dursun Yıldırım'dan alıntıladığımız göre Türk fıkraları üzerine ilk tasnifi bazen tipe bazen konuya ve mekâna bakarak Faik Reşad yapmıştır. Faik Reşad tarafından yapılan tasnif şöyledir:

1. Mülûl, Ümerâ, Vüzerâ, Hukkâm,
2. Zevât-ı Mukaddese, Ulemâ, Urefâ, Meşâyih, Hükemâ,
3. Şuâra, Üdebâ, Müellifin, Muharrirîn,
4. Zürefâ, Ezkiyâ, Hazırcevaplar,
5. Memûrîn, Diplomatlar,
6. Mehakîm, Deâvî, Müftehimîn ve Mahkûmîn, Avukatlar, Şahidler,
7. Askerlik, Harp, Atıcılık, binicilik,
8. Etibbâ ve Mütetabbibîn, zâmir ve Mütemârizîn,
9. Eimme, Vâizin, Rehâbîn, Mürâiyân,
10. Muallimin ve Müte'allimîn, Mekâtib ve Medâris,
11. Aile, Zevç ve Zevce, Ebeveyn, Evlâd, Akrabâ,
12. Avâl-i Nisvân, Mu'âşekât, İzdivâcât, Mütâbeyât-ı İşvebâzâne ve Harfendâzâne,
13. Cühelâ, Hümekâ, Sâdeddilan, Köylüler, Kaba Adamlar,
14. Ziyâfet, Et'ime, Matbah, Lokanta, Aşçı, Vekilharç, Oburluk, Açgözlülük,
15. Müsafirlik, Mizbanlık,
16. Fakir, Dilenci, Cerrâh, Züğürt, Tüfeyli,
17. Ehissâ ve Mumsikîn Taâm-kârân,
18. Esnaf, Tüccar, Amele,
19. Sarhoşlar, Tiryakiler,
20. Hırsız, Dolandırıcı, Ayyâr, Yankesici, Zorba, Eşkiyâ, Çapkın, Serseri,
21. Hizmetkâr, Lala, Dâye, Mürebbî, Köle, Cârîye, Müdür-i umûr, Kâhyâ,
22. Süfehâ,
23. Seyâhat, Vesâit-i Nakliye (at, araba, tramvay, şimendifer, vapur, kayık, otel, han),
24. Eğlence Mahalleri (müsamere, balo, tiyatro, kahvehâne, gaino), Oyuncular,
25. Mabâlağacı, Yalancı, Tafrafuruş, Lafazan, Korkak,
26. Müteellih, Mütenebbî, Müneccim, Muabbîr, Falcı, Sihirbaz, Efsuncu,
27. Mucanîn ve Mecâzib,

28. Netâyic-i gayr Müterâkkibe, Kabahatten büyük özürler,
29. Cühelâ, Galat söyleyen ve okuanlarla, dili dönmeyenler, İyiler Dilsizler,
30. Hayânât ve Cemâdâtâ müsned fıkârât,
31. Letâif-i Manzume⁴⁸

Fıkralar üzerine çalışmalar yapan Faik Reşad, Pertev Naili Boratav, Nevzat Gözaydın, Mehmet Tuğrul, Sait Uğur, Saim Sakaoğlu ve Dursun Yıldırım gibi kişiler fıkraların sınıflandırılması hususunda da fikirler ortaya koymuşlardır. Fıkralar tasnifler içinde en geniş kapsamlı olanı Dursun Yıldırım tarafından yapılan tasniftir. Dursun Yıldırım fıkraları şöyle sınıflandırmıştır:

1. Ortak Şahsiyeti Temsil Yeteneği Kazanan Ferdi Tipler:

- 1.1. Türkçenin Konuşulduğu Coğrafi Alan İçinde ve Dünyada Ünü Kabul Edilen Tipler (Nasreddin Hoca)

- 1.2. Türk Boyları Arasında Tanınan Tipler (İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Esenpulat, Ahmet Akay, Kemîne)

- 1.3. Türk Boyları Arasında Halkın Ve Zümrelerin Ortak Unsurlarının Birleştirilmesinden Doğan Tipler (Bektaşî, Aldar Köse)

- 1.4. Aydınlar Arasından Çıkan Tipler (Haşmet, Koca Ragıp Paşa, Mîrâli, Nasreddin Tusî, Keçecizade İzzet Molla)

- 1.5. Mahallî Tipler (Tayyip Ağa- Konya, Niyazi Dede- Sivas, Murtaza-Kastamonu, İbik Dayı- Elazığ)

- 1.6. Belli Bir Devrin Kültürü İçinde Yaratılan Tipler (Karagöz)

2. Zümre Tipleri (Mevlevî, Yörük, Terekeme, Tahtacı, Köylü)

3. Azınlık Tipleri (Yahudi, Rum)

4. Bölge ve Yöre Tipleri (Kayserili, Çemişkezekli, Erzurumlu, Karatepeli, Karadenizli, Konyalı)

5. Yabancı Fıkra Tipleri (Behlül-i Dâna- Fars, Karakuşî Kadı –Arap)

6. Gündelik Fıkra Tipleri (Hoca-talebe, anne-çocuk, karı-koca, usta-çırak, gelin-kaynana, komutan-asker, efendi-uşak)

⁴⁸. YILDIRIM, *age*, s.57-58.

6.1. Aile Fertleriyle Alakalı Tipler (anan-baba, karı-koca, kaynana, baba-çocuk, anne-çocuk)

6.2. Mariz ve Kötü Tipler (deli, ahmak, cimri, pinti, kör, topal, kekeme, sarhoş, sağır, dilsiz)

6.3. Sanat ve Meslekleri Temsil Eden Tipler (Ressam, şair, doktor, avukat, hâkim, hırsız, bezirgân)

7. Moda Tipler.⁴⁹

Fıkraların konularını her türlü hayat hadiselerinden müteşekkil olduğunu dile getiren Şükrü Elçin, insan- cemiyet münasebetindeki düşünce ve davranış farklarından doğan çatışmalar, beşeri kusurlar ve gülünç vak'alar fıkrayı meydana getirir demektedir. Elçin fıkraları konularına göre;

1. idare edenlerle idare edilenler arasında,
2. İnançlarla dini adet ve merasimlerle yasaklara dair davranışlar üzerinde,
3. içtimai, iktisadi ve siyasi görüş ayrılıklarından doğan çatışmalarda olmak üzere üç başlıkta toplamaktadır.⁵⁰

Saim Sakaoğlu, Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca adlı eserinde fıkraları üç ana başlık altında tasnif etmiştir:

I. Tarihte yaşamış şahıslar etrafında teşekkül eden fıkralar.

1. Her bölgede tanınan ünlü tipler (Nasreddin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa gibi).
2. Sadece yasadıkları bölgede tanınan tipler (Tayyip Ağa “Konya”, Niyazi Dede “Sivas”, Murtaza “Kastamonu”, İbik Dayı “Elazığ” gibi)

II. Bir topluluğu temsil eden tipler etrafında teşekkül eden fıkralar.

1. Din veya bir inanış sistemiyle ilgili olanlar (Hoca, Kadı, Bektaşî, Tahtacı gibi)
2. Bir bölge halkıyla ilgili olanlar (Karadenizli, Kayserili, Karatepeli gibi)
3. Bir karakter veya meslek grubuyla ilgili olanlar (Ahmak, deli, cimri, sarhoş, hırsız, doktor gibi)

⁴⁹. YILDIRIM, **age**, s. 62-71.

⁵⁰. ELÇİN, **age**, s.566.

III. Eş kahramanlı fıkralar (Hoca – talebe, usta – çırak, ebeveyn – evlât, komutan – askeri.)⁵¹

⁵¹. SAKAOĞLU, **age**, s.43-44.

4. Gagauzlarda Fıkra

N.A. Baskakov tarafından yazılan Gagauz Türkçesinin Sözlüğü İsmail Kaynak ve Mecit Doğru tarafından Rusça'dan Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Bu sözlükte fıkra maddesinin karşılığı olarak “fıkra patlatmaa: fıkra anlatmak” ayrı maddeler halinde ise fıkra ile ilgili olarak cümbüş “şakacı” “cümbüş, eğlence”, prozen “şaka, fıkra” tanımları yer almaktadır.

Gagauz halk edebiyatı içinde fıkralar, cümbüşler, şakacı ve güldürücü anlatmalar önemli bir yere sahiptir. Gagauzlar arasında en çok kullanılan fıkra tipi Nasreddin Hoca fıkra tipidir. Bunun yanında Malaş Atış gibi günümüzde Nasreddin Hoca'nın anlatılarıyla ortaya çıkan ve kendi yaşadığı olaylar etrafında bir tip olarak varlığını sürdüren fıkraacılar da vardır.

“Gagauzlar öyle insanlardır ki birisiyle karşılaşırsalar kendi kahırlarını, dertlerini anlatmazlar işi şakaya vurup nükteye dökerler. Bu uzun tarih boyunca halkımızın maneviyatı yok olmamış benliğini koruyabilmiş, zoru ve kederi mizah ve şaka ile karşılamıştır” diyen Lübov Çimpoş bir Gagauz atasözünde şöyle denildiğini de aktarır: “Şakanız cebinizde olsun”⁵².

Her mekân ve zaman diliminde canlılığını sürdüren fıkralar; toplumun içinde bulunduğu çevreye, şartlara ve o toplumun ihtiyaçlarına uygun olarak ortaya çıkar ve şekillenir. “Dil ve düşünce birliğimizin dinamik bir yapı taşı olan Nasreddin Hoca'nın, diğer Türk boylarında olduğu gibi, Gagauz Türkleri tarafından sahiplenildiği hatta Hristiyanlaştırıldığı görülür. Fıkralarda geçen daskal, kilise, domuz vb. unsurlar buna işaret etmektedir.”⁵³

Ancak Nasreddin Hoca ile ilgili fıkralarda Gagauzlar'ın Hristiyan Türkler olmalarını göz önüne aldığımızda İslamiyet ile ilgili terimlere de rastlamak pek tabii mümkündür. Örneğin Dionis Tanasoglu'nun Bucaktan Sesler adlı eserinden aldığımız “Burada Bir Banyo Olsa” başlıklı fıkroda Hoca banyo yaparken türkü söyler ve sesinin güzel olduğunun farkına varır ve hemen camiye giderek minareye çıkıp dua etmeye (ezan okumak olarak alınabilir) başlamış... Yine Tanasoglu'ndan aldığımız “Sesim Nereye Kadar Gidiyor?” başlıklı fıkroda da Hoca Dua okuyarak sokaktan süratli bir şekilde koşuyormuş... gibi ibareleri bulmak mümkündür.

Nasreddin Hoca varlığını sürdürdüğü dünyanın dör bir tarafında icra edildiği ortamın vermiş olduğu havaya göre rol almıştır ve almaya devam etmektedir. Zira kolektif bilinç ister

⁵². ÇİMPOŞ Lübov, Gagauz Halk Edebiyatında Fıkralar ve Hoca Nastradin'in Anlatmaları, **21. Yüzyılı Nasreddin Hoca İle Anlamak**, (Uluslararası Sempozyum, 8-9 Mayıs, Akşehir: 2008 Bildiriler), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2009, s. 178.

⁵³. UÇKUN Rabia, **Gagauz Türklerinde Nasreddin Hoca Fıkraları ve Bu Fıkraların Sosyo- Kültürel İşlevleri**, **21. Yüzyılı Nasreddin Hoca İle Anlamak**, (Uluslararası Sempozyum, 8-9 Mayıs, Akşehir: 2008 Bildiriler), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2009, s. 875.

istemez bu aksaklıkları en çok Hoca üzerinden ya da başka fikra tipleri üzerinden mesaj olarak vermeye çalışmaktadır.

Gagauz fıkraları içinde Nasreddin Hoca, Atış Malaş, Petri, Papaz tiplemelele ile kadı, hırsız tiplmelerine rastlanmaktadır.

III. BÖLÜM

1.Gagauz Fıkralarının Tasnifi

Gagauz fıkraları tasnif ederken önce konularına göre bir tasnif yaptık. Dursun Yıldırım'ın yapmış olduğu tasnifa dayanarak Gagauz fıkralarını 1. İnanç ve İtikadlar; 2. Yönetici ve yönetilenler; 3. Günlük durumlar, olmak üzere 3 gruba ayıracağız ancak bu kategorilere giremeyen fıkraları da ayrı bir başlık altında toplayarak vereceğiz.

1.1.Konularına Göre Gagauz Fıkraları

1.1.1.İnanç ve İtikadlar ile İlgili Fıkralar

Gagauzlar, Türk toplulukları içinde Hristiyanlık dinine inanan ve bu inancın gereğini yerine getiren bir toplumdur. Ancak itikat ve inançlarla ilgili olan fıkralarda bunu belirgin olarak görmek çok da mümkün değildir. Bu gruba giren fıkralar içinde Papazlar ile ilgili fıkra pek fazla bulunmamaktadır. 49 numaralı “Voyvoda Papaz” fıkrasında köyün birine giden cahil bir papaz köylüleri aldatarak kiliseden kaçır. Kendisi de bir şey bilmeyen papaz köylüye “bir şey biliyor musunuz?” diye sorar “bilmiyoruz” diye cevap alınca hemen içeri kaçır. Bir süre sonra tekrar dışarı çıkar ve aynı soruyu sorar bu defa “biliyoruz” cevabını alınca papaz kilisenin arka kapısından kaçır. Fıkroda cahil papazlara karşı bir eleştiri söz konusudur. Diğer fıkra Nasreddin Hoca ile Papazlar arasında geçer. Hoca her gittiği yerde papazları yerden yere vurur ve bundan dolayı Papazlar Hoca'dan intikam almak için güya Hoca'ya bir oyun oynarlar. Ancak Hoca bu yutar mı numarayı? Papazların oynadığı oyun ellerinde patlar ve Hoca intikamını iyi bir şekilde alır. Bahse konu fıkroda Papazlar bir gün sonra kıyamet kopacağını Hoca'ya söyleyerek Hoca'nın ineğini yemek için kestirmişler. Hoca da yemek yapmak için onlardan odun istemiş, papazlar üzerlerindeki elbiseyi indirip odun toplamaya gitmişler, geldiklerinde elbiseleri bulamayınca Hoca'ya sormuşlar. Hoca'da “Şaşarım Aklınıza Kıyafeti Ne yapacaksınız” diyerek kıyametin bir gün sonra kopacağını söylemiş. (51. Fıkra) Diğer bir papaz fıkrasında ise bir iş sonunda papazdan hakkını alamayan adam kadıya şikayete gitmiş. Ancak papaz yalan söyleyerek kadıyı aldatmış ve adam haksız bulunmuş. Bunun üzerine adam biraz da müstehcen bir sözle Papaz'a dersini vermiş.(113. Fıkra) Üç fıkroda da verilmek istenen mesaj Papazların aldatıcı olduğu üzerinedir.

6 numaralı fıkrada yine Hoca'nın hazır cevaplılığı ön plandadır. Bu fıkrada bir eleştiri de söz konusu değildir. Ancak dini terimlerin geçtiği ve minare gibi din ile bağdaşan mekanda olayın geçmesinden dolayı bu kategoriye aldık. Yine 88 Numaralı fıkrada da aynı şekilde dini terimler geçtiği için bu kategoriye dahil ettik. 8 ve 61 Numaralı fıkralarda ise Hoca ile bir papaz fıkraya konu olmaktadır.

Genel anlamda Gagauzlardaki inanç ve itikadlarla ilgili fıkralara baktığımızda hem Hristiyanlık hem de İslamiyet ile ilgili terimlere rastlamak mümkündür. Hoca'nın bir tip olarak alındığı bu kategorideki fıkralar daha çok İslami terimleri içinde barındırmaktadır. Örneğin; dua, sela, minare, mihrap gibi islamiyetle bağdaşan bu kelimeler, Hristiyan olan Gagauz toplumu arasında hala kullanılmaktadır. Bu durum ancak Hoca ile bütünleşmiş olan fıkraların kişiler ya da fıkra içinde geçen olayların biraz değişime uğrayıp anlatılmasıyla açıklanabilir. Zira bu terimlerin kullanılmasını kanıt göstererek Gagauz toplumunun dini inancı üzerinden yorum yapmak doğru olmayacaktır.

1.1.2.Yöneten ve Yönetilenler ile İlgili Fıkralar:

Bu fıkraları numaralarıyla birlikte vererek fıkraların tamamı için bir yorum yapacağız. 9. Hoca Efendi Horoz İken, 22. Ne Kadar Akıllıymışsınız?, 47. Neden Saçlar Bıyıklardan Önce Beyazlar, 50. Çözülmez Davalar, 83. Padişahın Eşeği, 113. Bir Ölçeği Yedin, 116. Guguk Kuşu Kime Ötmüş?

9 numaralı fıkrada Hocanın bir papazın yanında eğitim alırken Papazın baklavalarını yemesi ve papazın ceza vermek için her bir öğrenciden bir yumurta getirmesini istemesiyle devam eder yumurta getirmeyen Hoca'ya Papazın neden yumurtlamadığını sorması üzerine Hoca "Ah be papaz efendi, horoz olmasaydı bu tavuklar nasıl yumurtlayacaktı?" diyerek papaza karşı üstün zekasını ispatlamıştır. Yine 22 numaralı fıkrada Nasreddin Hoca okulda öğrencidir ve yaramazlıkları yüzünden öğretmen onu azarlar ve küçük yaşta kendini akıllı göstermeye çalışan kişilerin büyüünce akılsız olduğunu söyler. Hoca da hemen patlatır cevabı "-E öğretmenim, siz de küçükken gayet akıllıymışsınız!" der.

47 numaralı fıkra içinde padişah ile yaşlı bir adamın diyalogu anlatılmaktadır. Padişah yönetenler arasında olduğu için bu fıkrayı bu kategoriye aldık.

50 numaralı fıkrada Nasreddin Hocanın bir davaya kadılık etmesi ve olayı sonuca bağlaması anlatılmaktadır. Bu fıkra da Hoca tipi zekasını ölçülü olarak kullanan akıllı bir kadıdır.

83 numaralı fıkrada Hocanın bir padişahı aldatması ve bu aldatma sonucunda padişahın eşeğine sahip olması anlatılmakta. Hoca hemen her fıkrasında olduğu gibi burada da uyanıklılığı ileri görüşlülüğü ile karşımıza çıkmaktadır.

113 numaralı fıkrada papaz ile bir adamın mahkemeye çıkması anlatılmaktadır. Mahkemede haksız olduğu halde kazanan taraf olan papaza “göz göre göre bir ölçek b.ku yedin” diyerek yalan söylemenin zararı anlatılmaktadır. 116 numaralı fıkrada da yine mahkemeye giden iki kardeşin hakime beşyüzer ruble para ödemelri ve sonuç alamdan dönmeleri anlatılmaktadır.

Konularına göre incelediğimiz Gagauz fıkraları içinde ancak 7 fıkrayı biz yönetilenler ve yönetenler kategorisine alabildik. Bu fıkralardan 9 ve 22 numaralı fıkralar Nasreddin Hoca'nın fıkrası tipi olarak içinde bulunduğu öğretmen ve öğrencileri konu alan fıkralardır. 113 ve 116 numaralı fıkralar kadıların vermiş oldukları kararlarda yanlı tavır takındıklarını anlatan kadı fıkralarıdır. 50 numaralı fıkrası Nasreddin Hoca'nın kadılık yaptığını anlatan bir fıkradır. 47 ve 83 numaralı fıkralarda padişah fıkrası içinde bir rol almıştır. Ancak 83 numaralı fıkrada fıkranın baş kahramanı yine Hoca'dır.

Bu fıkralarda özellikle adeletsiz kadılar üzerinde durmak gerekmektedir. Çünkü anlatılan fıkralarda kadılar hüküm vermede kendi çıkarlarına göre hareket etmektedirler. Haklı ya da haksızın ortaya çıkmasından daha çok kendi alacaklarına kendi kazançlarına bakmaktadırlar. Nasreddin Hoca'nın bir tip olarak bulunduğu öğretmen ve öğrenci konularının işlendiği her iki fıkrada da Hoca öğrencidir. Zeki bir öğrenci olan Hoca öğretmenlerini vermiş olduğu cevaplarla susturmayı başarmıştır. Padişah ile alakalı fıkralarda ise gündelik olaylar fıkrası içinde bir padişahın rol almasıyla anlatılmıştır. Padişah her iki fıkrada da saf bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gagauz fıkralarının yarısından fazlası gündelik olaylar ile ilgilidir desek abartmış olmayız. Zira aktarmış olduğumuz metinlerde yapmış olduğumuz tasnife göre 100 adet fıkrası gündelik konuları işlemektedir. Gündelik konular bazen Hoca üzerinden bazen Atış Malaş üzerinden bazen de ismi verilmeyen bir kişiler tarafından yaşanmaktadır. Bu kategoriye giren fıkraları şu şekilde sıralayabiliriz.

1.1.3.Günlük Durumlar

1. Alçak Yastık, 2. Bari Bir Kere Öleyim, 3. Bal İle Yürek, 4. Kafası Yerinde Miydi?, 5. Bundan Fena Kandırmak Olur Mu?, 10. İki Kapı, 11. Keten Ekeceğim, 12. Nasreddin İle Zengin, 13. Nasreddin Hoca Dalı Kesiyor, 14. Nasreddin Hoca Baklava Yiyor, 15. Nasreddin

Hoca'nın Çivisi, 16. Niçin Ağlıyorsun?, 17. Nasreddin Nasıl Köpek Ararmış?, 18. Ödeşmek, 19. Cimri Misafir, 20. Kahrınız Olmasın, 21. Yorgan Gitti Kavga Bitti, 23. Niye Boşuna Anlatayım?, 24. Sizin Yüzünüzden Düştüm, 25. Senin Soyun Hangi Maymundan Geliyor?, 26. Nacak Öldü, 27. Varlığa Darlık Mı Olu?, 28. Mükemmel Şarap, 29. Domuza Ahır, 30. Eşek Öyle Öğüt Vermiş, 31. Öküzleri Suladın Mı?, 32. Okumayı Bilmiyorum, 33. Kırk Yıllık Şarap, 34. Öyle Olmuyor-Yakışmıyor, 35. Daha Önce Neden Söylemedin?, 36. Ne Konuştuğunu Bilmiyorsun, 37. Bacaklarını Kesmesin, 38. Ödünç Değil Mi? 39. Cümbüşçü (Şakacı) Avcı, 40. Selam Moldova'dan, 42. Şarap Güçlü Olaydı, 43. Gelin Olacak Kız, 44. Kamburca Ama Yakışıklıca, 45. Ufaksa Bütün Yut, 46. Sigaradan Vazgeçmek, 48. İki Yalancı, 52. Tek Alınız, 53. Milletın Akıyla İş Yapan Nasreddin, 54. Havanın Nasıl Olacağını Nerden Biliyorsun?, 55. Sabredin Sesi Yarına Çıkacak, 56. Bunlar Mı Yırtık, 57. Ciğeri Kaça Aldın?, 58. Varlığa Darlık Olur Mu?, 59. Karın Ne Çok Geziyor, 60. Ben Aldım Sen De Baktın, 62. Bırak Kıyafetler De Yesin, 63. Ben Açgözlü Değilim, 64. Bir Dolap Alsana, 65. Sen Gençken De Böyle Salaktın Ama, 66. Sonra Dövmenin Ne Faydası Var, 67. Eşek Ters Çıktı, 68. Ben Gömleğin İçindeydim, 70. Sen Kime İnanıyorsun Bana Mı Yoksa Eşeğe Mi?, 71. Nasreddin Ve Kapı, 72. Açgözlünün Cevabı, 73. Baltayı Çalması. 74. Cevizlerim Bitti, 75. Hocanın Huyu, 76. Eşekçe Anırmak, 77. Hocanın Rüyası, 78. Hoca Ve Hırsız, 79. Baba Ve Oğul, 80. Vakit Sayısı, 81. Dört Bölü Dört, 82. Kazan Ve Tava, 84. Eski Dost, 85. Karanlıkta Sağ Tarafımı Nasıl Bileyim?, 86. Öyleyse Yesene, 87. Kedi Nereye Gitti, 89. Akran Olmamız Gerek, 90. Ver Kürkümü Al Semerini, 91. Faydalı İlaç, 92. Yorgan Gitti Kavga Bitti, 93. Bir Daha Kafasını Pencereden Uzatmasın, 94. Ne Parası?, 95. Ördek Yemeği, 96. Tavşanın Suyunun Suyu, 97. Daha Gideyim Mi?, 98. Pınardan Ay'ı Çıkardım, 99. Zaten İnecektim, 100. Göz İlacı, 101. Dayan Kardeşim, 102. Komşuluk, 103. Acele Etme Be Çingene, 105. Sepeti Neden Orada Bıraktın?, 106. Bizimkini Dövüyorlar, 107. Boşver Benim Sıramda Ağlasın, 108. Sus Da Yut, 109. Sizde Bize Ne Derler, 110. Ben Kızımı Biliyorum, 111. Ne Var? 112. Konuştuklarımız Aramızda Kalsın, 114. Dülger Olamamış, 117. Bırak Kıvrırma.

Günlük fıkralar içinde konu Nasreddin Hoca üzerinden Atış Malaş ya da farklı gündelik bir tip üzerinden anlatılmaktadır. Hoca ile ilgili fıkralarda Hoca hazırcevap biri olarak karşısındaki kişiyi alaşağı etmiş ve verilebilecek en kısa net mesajları vermiştir. Burada Nasreddin Hoca ile ilgili anlatılan fıkralardan ziyade Gagauzların kendi gündelik yaşamlarında karşılaştıkları hadiselerle karşı ortaya koydukları çözümsel cevaplar üzerinde durmak daha yerinde olacaktır diye düşünmekteyiz. 31 numaralı fıkrada baba çocuğun arasında geçen öküzlere su verilip verilmemesi, 33 numaralı fıkrada Atış'ın babsından kalan kırk yıllık şarabı nasıl muhafaza ettiği, 34 numaralı fıkrada yatarak iş yapan birine komşusu tarafından verilen tavsiye, 35 numaralı fıkrada sıcak bir havada kaftanı ve şapkası ile oturan bir adama

komşusunun tavsiyesi, 36 numaralı fıkrada içkinin insan üzerindeki etkisi,37 numaralı fıkrada yaşının büyük olmasına rağmen iş yaptırılmayan birine karşı verilen cevap, 38 numaralı fıkrada komşusunun kümesinden yumurta çalarken ev sahibine yakalanan kadının hiçbirsey yokmuş gibi davranması ve olayı toparlamaya çalışması, 39 numaralı fıkrada eşlerini farklı varlıklara benzeten iki kişiye üçüncüsünün eşini insana benzettiğini söylemesi, 40 numaralı fıkrada Atış'ın Moskova'ya gitmesi havalanındaki görevlilere ders vermek için bir oyun kurması ve Gagauz insanının karakterini göstermesi, 42 numaralı fıkrada şarap içkisinin ne kadar keskin olup olmaması ile ilgili bir hadise, 43 numaralı fıkrada gelin olacak bir kızın düğün öncesinde gideceği evde ne kadar sert olacağı, 44 numaralı fıkrada gözleri iyi görmeyen birinin yakınlarından birinin çocuğunu kambur biri olarak söylemesi ve ardından akrabası olduğunu duyunca kıvrarak “kambur ama yakışıklı” deyip istemsiz olarak yapmış olduğu hatayı örtmeye çalışması, 45 numaralı fıkrada bir balık satıcısı ile müşteri arasında geçen diyalog, 46 numaralı fıkrada sigarayı bırakmaya çalışan birine sigara ikram edilmesi ve sonrasında gelişen diyalog, 47 numaralı fıkrada yalan söylemekte mahir olan içki kişinin kendi yalanlarını yarıtırırcasına söylemeleri, 102 numaralı fıkrada üç ayrı ödünç alma olayı, 103 numaralı fıkrada bir çingenenin oğluyla birlikte zengin komşusundan yiyecek birşeyle almak için gitmesi ve çingenenin çocuğu hızlı davrandığı için azarlaması, 105 numaralı fıkrada tam da “etme bulma dünyası” diyebileceğimiz bir adamın babasına karşı yapmış olduğu yanlış bir hareketi oğlunun rol model olarak alması, 106 numaralı fıkrada birer çocukları varken evlenen çiftin kendii çocuklarının da olması ve üvey kardeşlerin birleşerek sonradan olan çocuğa dayak atmaları, 107 numaralı fıkrada yine çocuk sahibi olan bir çiftin gece çocuğa nöbet ile bakmalarının sonucu adamın uykusunun ağır basması ve oyunbozanlığı, 108 numaralı fıkrada iki kardeşin halalarına yemeğe gitmesi ve küçük kardeşin saflığı anlatılmakta ancak bu fıkrada yanlış anlaşılmaya dayalı olarak bir mizah geliştirilmeye çalışılmıştır. 109 numaralı fıkrada farklı bir toplumdaki olan bir kişinin “biz” almaya gitmesi ve yanlış anlaşılma dolayısıyla farklı bir tepki ile karşılaşması, 110 numaralı fıkrada belli ki kızından dolayı dertli olan bir babanın, kızının düğününde kızını yermesi, 111 numaralı fıkrada çektiği fotoğrafları almaya giden kızın fotoğrafları bir hayvana benzetmesi ve fotoğrafçının da bunda şaşılacak bir durum olmadığını söylemesi, 112 numaralı fıkrada konuşmayı sevmeyen iki kişinin bir gün boyunca konuşmamları ve günün sonunda ayrılırken konuştuklarının aralarında kalmasını söylemeleri, 114 numaralı fıkrada babasına karşı yalan söyleyerek okuduğunu idda eden bir çocuğun babası karşısında küçük bir sınamada başarısız olması ve babasının verdiği tepki, 117 numaralı fıkrada Nasreddin Hoca'nın komşudaki baklavayı yemesi için eşini dövüyor gibi yapıp komşuya göndermesi ve baklava yemesi olayı ile paralellik göstermektedir. Burada olay herhengi bir kişi üzerinden anlatılmaktadır. Fıkra “adamın biri” diye başlamış Hoca'nın fıkrasında anlatılan olay bu fıkrada da yaşanmıştır.

Gagauz fıkraları içinde bu tipoten fıkralara rastlamak mümkündür. Nasreddin Hoca bazen başka tiplerin, başka tipler de Nasreddin Hoca tipinin yerine geçerek fikra anlatılmaya devam etmektedir.

1.1.4. Diğer Fıkralar:

Gagauz fıkraları içinde dikkatimizi çeken dört adet fikra fardır. Araştırmacılar ve derleyen kişiler bu metinleri fikra kategorisinde değerlendirdiği için biz de tezimizde bunu belirtmek için farklı bir başlık altında almaya çalıştık.

41 Numaralı “Ben Sana Yetişirim” başlıklı fıkroda rakı ile şarabın insan üzerindeki etkisine bağlı olarak yorumlama yapılmaktadır.

“Rakı diyormuş:

-İç korkma! Ne kadar içersen iç ben hep seninleyim.

Şarap da demiş:

-İç de git. Ben sana yetişirim.”

Fikra metninden de anlaşıldığı üzere rakının insanı sarhoş etme süresi ile şarabın sarhoşluk verme süresi üzerinde konulanan fikra, bir insan üzerinden değil de içecek maddeleri üzerinden ve kendileri konuşuyormuşçasına anlatılmaktadır.

69. numaralı Nasreddin Hoca'nın da kahramanı olduğu “Sinek ile Hoca” başlıklı fıkroda da Hocaya sorulan bir soruya sineğin cevap vermesi konusu işlenmektedir.

104 numaralı “Eşeği Düğüne Çağırılmışlar” başlıklı fıkroda da yine insan-hayvan ilişkisi olan bir konu anlatılmaktadır. Eşeği gelenlere uygun olarak su testilerini üzerine koyup düğüne götürmek istemişler ama eşek kabul etmemiş. Düğün sahiplerinin yalvarmasına aldırmayan eşek “ beni düğüne çağırıyorsanız orada ya su bitmiştir ya da odun” diyerek teklifi kabul etmez. Ancak bir iş yaptırılması gerektiği zaman hatırlanan kişilere gönderme de bulunulan fıkroda eşeğe söylenmiş olan son söz ile bu mesaj verilmeye çalışılmıştır.

115 numaralı “Buğday ve Darının Konuşması” başlıklı fıkroda da iki besin maddesinin kendi aralarındaki konuşması anlatılmaktadır.

1.2. Fıkra Tiplerine Göre Gagauz Fıkraları

1.2.1. Ortak Şahsiyeti Temsil Yeteneği Kazanan Ferdi Tipler:

1.2.1.1. Türkçenin Konuşulduğu Coğrafi Alan İçinde ve Dünyada Ünu Kabul Edilen Tipler:

1.2.1.1.1. Nasreddin Hoca.

Fıkra tipleri üzerinden tasnife geçmeden önce Türk dünyasında ve dünyada ün yapmış ve Türk insanın mizah anlayışını kendisinde bulmuş olan Nasreddin Hoca hakkında kısa bir malumat vermek istiyoruz. Nasreddin Hoca'nın tarihte yaşamış bir şahsiyet olduğunu ileri sürenler gibi Hoca'nın yaşamadığını söyleyen araştırmacılar da bulunmaktadır. Alptekin ve Sakaoğlu'nun Başgöz'den alıntıladığına göre "Fransız bilgini Rene Besset, Nasreddin Hoca'nın yaşamış bir insan olmadığını ileri sürmektedir." Besset'ten başka Azerbaycanlı bilginlerden de Hoca'nın yaşadığına dair şüpheli yaklaşımlar olmuştur. Hocaya ait fıkraların 10. Yüzyılda yaşayan Arap halk fıkrası kahramanı Cuha'ya ait olduğunu söyleyen Besset, Türklere yabancı gelen Djoha-Djuha adının Hoca'ya (Khodja) dönüştüğünü savunmaktadır.⁵⁴ Fuad Köprülü Nasreddin Hoca'nın Lami'nin Letaifi'nde Şeyyad Hamza ile aynı dönemde yaşadığı rivayetinin kabul edilebileceğini, Hoca'nın Selçuklular döneminde yaşadığını teyit eden mütalaalarına bir delil teşkil edeceğini söyler.⁵⁵ İlhan Başgöz Nasreddin Hoca üzerine yapmış olduğu kendi çalışmasında Nasreddin Hoca adında birinin 13. Yüzyılda yaşadığını ve bunda bir kuşku olamayacağını aktarır.⁵⁶ Yine Nasreddin Hoca üzerinde değerli çalışmalar yapan Alptekin-Sakaoğlu'da "biz o kanaatteyiz ki Nasreddin Hoca diye bir kişi yaşamış ve hayatı etrafında menkıbeler ve inanmalar oluşmuştur. Ayrıca, sayısı fazla olmasa da elimizdeki bazı belgeler de onun yaşadığını işaret etmektedir" demektedirler.

Nasreddin Hoca, yaşasın ya da yaşamasın Türk insanın kalbinde, gönlünde hakettiği yeri bulmuştur ve bulmaya da devam edecektir. İnsanımız Hoca üzerinden vermiş olduğu mesajlarla; olaylar karşısında çıkmaza düştüğü zaman kıvrak zekasını kullanmayı, soğuk bir ortamı ısıtmak için güldürücü yönünü, toplumsal ya da ferdi olaylar karşısında mizah anlayışını da ortaya koymaktadır. Türk insanı Hoca'nın döneminde olmayan şahsiyetler ile Hoca'yı aynı dönemde yaşamış olarak algılayıp vereceği tepkileri de Hoca üzerinden vermektedir. Her ne olursa olsun Nasreddin Hoca Türk insanın kendi toplumsal bilincinde yarattığı ve yaşattığı bir fıkrası tipi olarak günümüze kadar gelmiştir. Hoca ideal bir tip her yere ve herşeye yakışan bir karakter olarak toplumun her katmanında kendine yer bulmuştur. Bu sayede Hoca karakteri üzerinden anlatılan fıkraların konuları ve genişlemiş yaşamış olduğu topluma göre de şekil almaya başlamıştır.

⁵⁴. SAKAOĞLU Saim-ALPTEKİN Ali Berat, Nasreddin Hoca, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2009, s.2.

⁵⁵. KÖPRÜLÜ Fuat, **Nasrettin Hoca**, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s.22.

⁵⁶. BAŞGÖZ İlhan, **Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca**, Pan Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 16-17.

Nasreddin Hoca'ya, Türkistan'da "Ependi/Afandi", İdil –Ural Türkleri arasında "Huca", Türkiye'de "Hoca", Azerbaycan'da "Molla", Tatar ve Başkurt Türkleri Nasreddin Huca, Özbek Türkleri Nasreddin Afandi, Uygur Türkleri Nasreddin Ependi, Kazak Türkleri Koja Nasr/Kojanesir/Nesiriddin, Kırgızlar Apende/Koco Nasreddin/Nasirdin Koco, Azerbaycan Türkleri Molla Näsreddin, Karaçay-Malkarlar Türkleri'nde "Nasra Hoca"⁵⁷ denilmektedir.

Gagauz Türkleri arasında da Nasreddin Hoca'nın ayrı bir yeri ve önemi vardır. Gagauzlar, sosyal, siyasi, dini ve milli konularda mizah içeren ve belli mesajlar veren konularda Hoca üzerinden anlatmalar ortaya koymuştur. Gagauzlar arasında anlatılan fıkralarda Hoca şarap içer, papazlar ile görüşür, hırsızlık yapar. Bunlar Türkiye'de Nasreddin Hoca üzerinden anlatılan fıkralarda pek de karşılaştığımız konular değildir. Çünkü toplum kendi değer yargıları üzerinden mesajları kendine göre tanımlar ve ayarlar. Hristiyan bir Türk topluluğu olan Gagauzlar'da şarap içmek kadar doğal ne olabilir? Toplum kendi içinden, kendi karakterinden gördüğü bu fıkra tipine duruma, zamana ve mekana göre farklı vasıflar yükleyerek onun üzerinden mizah yaratma yoluyla ürünler ortaya koyacaktır. 28 numaralı fıkroda; Hoca'ya şarap ikram etmişler Hoca'da şarabı içmiş, şarabın güzel olduğunu söyleyince ikram edenler, Hoca biraz daha içmiş ve sonra yola koyulmuş daha eve varmadan Hoca yere yığılmış ve altına ıslatmış. Hoca "Aa" diye şaşırır. *"Bak sen şuna! Tamam, götürmesine götürüyor da beni niçin yere vurdu? Vurdu vurdu yetmedi mi? Ama üstelik neden pantolonlarımızı ıslattı? Böyle mi sizin mükemmel şarabınız?"* diyerek içmiş olduğu şarabın kaliteli olmadığını *"eğer kaliteli olsa beni eve kadar götürürdü"* diyerek sitem de bulunmaktadır. Bu durum aslında Gagauzlar'ın şarap ile ilgilendiklerini ortaya koyması açısından da önemlidir.

Gagauz fıkralarını Dursun Yıldırım'ın yapmış olduğu fıkra tasnifine göre fıkra tipleri üzerinden sınıflandırmaya çalışacağız. Gagauzlar arasından derlenen metinlerde Nasreddin Hoca fıkraları diğer fıkralara göre daha geniş yer kaplamaktadır. Nasreddin Hoca dünyada ün kazanmış bir fıkra tipidir. Hoca üzerinden anlatılan fıkralar gelişen ve değişen dünyaya, toplumların yaşadığı bölgelere ve yörelere, toplumların gelenek ve göreneklerine göre de değişiklik göstermektedir. Tabii bu farklılıklar bazen fıkra içinde geçen kişilerin isimlerinde ya da nesnelerin farklılığında, bazen de yer adlarında karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; Gagauzlar arasında anlatılan 26 Numaralı Nacak Öldü (Balta Öldü) fıkrası Türkiye'de anlatılan haliyle Kazan Öldü olarak geçmektedir. Gagauzlarda; *"Bir gün Nasreddin koca komşusundan kullanmak için balta almış. Sonra geri iki balta getirmiş; komşusunun büyük baltasını ve kendi küçük baltasını."*

⁵⁷. ÖZKAN İsa, *Türkiye ve Türkmen Türkçesiyle Nasreddin Hoca Fıkraları*, T.C. Başbakanlık TİKA, Ankara 1999, s.22.

- Çok sağ olasin komşu. Buyur baltanın yavrusu. Bu gece senin balta yavruladı.

- Sağ ol koca. Başkası olsaydı saklardı böyle işi. Doğru yaptın koca.

Bir süre sonra Nasreddin gene gelmiş komşusuna:

- Sevgili komşum, bana o keskin baltanı versene, bir iki gün odun keseceğim.

-Buyur al değerli Nasreddin komşum. Al kullan istediğin kadar.

Komşusu baltayı memnuniyetle vermiş, kendince bir balta daha alacağını düşünmüş.

Aradan zaman geçmiş fakat baltalar geri gelmemiş. Komşu dayanamamış, baltaları geri istemeye gitmiş.

- Hadi be Nasreddin komşu, aldığımı neden getirmiyorsun. Çok oyalandın bu sefer.

- Affet efendim, demiş koca. –Baltan öldü.

- Nasıl öldü? Koca balta ölür mü?

- Ne yapayım komşu? Yavrulayamadı, doğuramadı, o yüzden öldü balta.” şeklinde anlatılmaktadır. Ayrıca Gagauz fıkraları içinde “Kazan ve Tava” fıkrası da bu fıkraların ana temasının işlendiği bir fıkradır. “Kazan ve Tava” fıkrasında da komşusu Hoca’dan kazanını ister Hoca kazanı verir ancak komşusu kazanı getirmeyerek üç yıl sonra Hocaya küçük bir kazan verir ve Hoca’ya kazanının öldüğünü söyler. Hoca da komşusundan tava ister ve vermez. Komşusu tavayı istemeye gelince de tavanın öldüğünü söyler. Fıkralarda olay değişmeksizin, nesnelere değişime uğraması ile üç farklı fıkra varyantı oluşmuştur.

1. Alçak Yastık, 2. Bari Bir Kere Öleyim, 3. Bal İle Yürek, 4. Kafası Yerinde Miydi?, 5. Bundan Fena Kandırmak Olur Mu?, 6. Burada Bir Banyo Olsa, 7. Çanağın Dibinde, 8. Dünkü Kafa, 9. Hoca efendi Horoz İken, 10. İki Kapı, 11. Keten Ekeceğim, 12. Nasreddin İle Zengin, 13. Nasreddin Hoca Dalı Kesiyor, 14. Nasreddin Hoca Baklava Yiyor, 15. Nasreddin Hoca’nın Çivisi, 16. Niçin Ağlıyorsun?, 17. Nasreddin Nasıl Köpek Ararmış?, 18. Ödeşmek, 19. Cimri Misafir, 20. Kahrınız Olmasın, 21. Yorgan Gitti Kavga Bitti, 22. Ne Kadar Akıllıymışsınız. 23. Niye Boşuna Anlatayım?, 24. Sizin Yüzünüzden Düştüm, 25. Senin Soyun Hangi Maymundan Geliyor?, 26. Nacak Öldü, 27. Varlığa Darlık Mı Olu?, 28. Mükemmel Şarap, 32. Okumayı Bilmiyorum, 50. Çözülmez Davalar, 51. Şaşarım aklınıza Kıyafeti Ne Yapacaksınız?, 52. Tek Alınız, 53. Milletin Akıyla İş Yapan Nasreddin, 54. Havanın Nasıl Olacağını Nerden Biliyorsun?, 55. Sabredin Sesi Yarına Çıkacak, 56. Bunlar Mı Yırtık, 57. Ciğeri Kaça Aldın? 58. Varlığa Darlık Olur Mu?, 59. Karın Ne Çok Geziyor, 60. Ben Aldım Sen De Baktın, 61. Nasıl Olduğunu Göstereyim mi?, 62. Bırak Kıyafetler De Yesin, 63. Ben Ağgözlü Değilim, 64. Bir Dolap Alsana, 65. Sen Gençken De Böyle Salaktın Ama, 66. Sonra Dövmenin Ne Faydası Var, 67. Eşek Ters Çıktı, 68. Ben Gömleğin İçindeydim, 69. Sinek ve Hoca, 70. Sen Kime İnanıyorsun Bana Mı Yoksa Eşeğe Mi?, 71. Nasreddin Ve Kapı, 72. Ağgözlünün Cevabı, 73.

Baltayı Çalması. 74. Cevizlerim Bitti, 75. Hocanın Huyu, 76. Eşekçe Anırmak, 77. Hocanın Rüyası, 78. Hoca Ve Hırsız, 79. Baba Ve Oğul, 80. Vakit Sayısı, 81. Dört Bölü Dört, 82. Kazan Ve Tava, 83. Padişahın Eşeği, 84. Eski Dost, 85. Karanlıkta Sağ Tarafımı Nasıl Bileyim?, 86. Öyleyse Yesene, 87. Kedi Nereye Gitti, 88. Sesim Nereye Kadar Gidiyor, 89. Akran Olmamız Gerek, 90. Ver Kürkümü Al Semerini, 91. Faydalı İlaç, 92. Yorgan Gitti Kavga Bitti, 93. Bir Daha Kafasını Pencereden Uzatmasın, 94. Ne Parası?, 95. Ördek Yemeği, 96. Tavşanın Suyunun Suyu, 97. Daha Gideyim Mi?, 98. Pınardan Ay'ı Çıkardım, 99. Zaten İnecektim, 100. Göz İlacı, 101. Dayan Kardeşim

1.2.1.2. Mahalli Tipler

1.2.1.2.1. Atış Malaş

Gaguzlar arasında anlatılan fıkralarda fıkra tipi olarak karşımıza çıkan Atış Malaş'tan fıkralar içinde günümüzün Nasreddin Hocası olarak bahsedilmektedir. Malaş ile ilgili beş adet fikrayı biz Türkiye Türkçesine aktardık. Anlatılan fıkralar içinde bir Nasreddin Hoca'ya ait olan "Bana Mı İnanıyorsun Yoksa Eşeğe Mi?" başlıklı fıkra ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Atış Malaş daha çok günlük durumlar ile alakalı fıkralarda fıkra tipi olarak görülmektedir.

Atış Malaş fıkra tipinin görüldüğü fıkralar şöyledir: 29 numaralı "Domuza Ahır", 30 numaralı "Eşek Öyle Öğüt Vermiş", 33 numaralı "Kırk Yıllık Şarap", 37 numaralı "Bacaklarını Kesmesin", 40 numaralı Selam Moldova'dan.

Atış Malaş karakteriyle anlatılan fıkralardan "Kırk Yıllık Şarap" adlı fıkranın ilk cümlesi "*İşittim, - annadıy cümbüşçü Malaş, şindiki Nastradin*" olarak başlamaktadır. Sofiya KOCA tarafından derlenen bu fikraya dayanarak Malaş'ı Gagauzlar arasında yaşayan bir kişi olarak tahmin etmekteyiz. Zira Atış Malaş tipinin geçtiği "Selam Moldova'dan" isimli fıkroda da Malaş'ın Moskova'ya uçakla gittiği ve Moskova havalimanında yapmış olduğu konuşma konu edilmektedir.

1.2.1. Gündelik Tipler

34. Öyle Olmuyor Yakışmıyor, 35. Daha Önce Neden Söylemedin?, 38. Ödünç Değil Mi?, 39. Cümbüşçü (Şakacı) Avcı, Şarap Güçlü Olaydı, 44. Kamburca Ama Yakışıklıca, 46. Sigaradan Vazgeçmek, 47. Neden Saçlar Bıyıklardan Önce Beyazlar?, 102. Komşuluk, 109. Sizde Bize Ne Derler?, 111. Ne Var?.

1.2.2.1 Aile Fertleri ile İlgili Fıkralar

43. Gelin Olacak Kız, 31. Öküzleri Suladın Mı?, 36. Ne Konuştuğunu Bilmiyorsun, 105. Sepeti Neden Orada Bıraktın?, 106. Bizimkini Dövüyorlar, 107. Boşver Benim Sıramda Ağlasın, 108.Sus Da Yut, 110. Ben Kızımı Biliyorum.

1.2.2.2. Mariz ve Kötü Tipler İle İlgili Fıkralar

48. İki Yalancı, 103. Acele Etme Be Çingene.

1.2.2.3. Sanat ve Meslekleri Temsil Eden Tipler ile İlgili Fıkralar

49. Voyvoda Papaz, 112. Konuştuklarımız Aramızda Kalsın, 113. Bir Ölçeği Yedin.

2. Gagauzlarda Anlatılan Nasreddin Hoca Fıkralarının Mizahta Üstünlük Kuramına Göre Değerlendirilmesi

Çalışmamızın bu kısmında Gagauzlardaki Nasreddin Hoca tiplemesiyle anlatılan fıkralara bakarak genel çerçevede mizahi unsur taşıyan bu fıkraları mizah teorilerinden Üstünlük Kuramına göre çözümlenmeye çalışacağız.

İnsanoğlu sadece düşünen bir varlık olmasıyla değil gülen bir varlık olmasıyla da diğer canlılardan ayrılır. Farklı davranışlara karşı gülme yetisini kullanarak cevap veren insanoğlu, nerede ve ne zaman güleceğini, hangi tavır ve hareketlerden sonra bu yetiyi kullanacağını kestiremez. Bazen hoşça giden, mutluluk veren bir olay karşısında bazen tam tersi mutlu olmadığı ancak çevreye karşı mutluymuş imajı vermesi gerektiği zaman bazen de bunların haricinde içten gelen farklı bir duyguya kapıldığı zaman güler insan. Milattan sonra birinci yüzyılda, o zamana değin bir çok kişinin denemiş olmasına karşın hiç kimsenin henüz gülmenin ne olduğunu açıklayamamasından yakınılmıştı. Daha sonraki yüzyıllarda çok sayıda düşünür ve psikolog bu sorunu irdelemiş olsalar da durumda pek bir değişiklik olmamıştır.⁵⁸ Gülmenin ne olduğu hususunda günümüzde de tatmin edici tam bir tanımlama yoktur. Zira insanoğlunun nerede ve ne zaman güleceği belli değildir. Farklı zamanlarda aynı olaya karşı bazen gülüp bazen gülmeyebiliriz. İzmirli İsmail Hakkı Efendi “Gülmek, umûr-ı garîbe-i idrâktır”⁵⁹ (Gülmek, akıl ermez işlerdendir.) demektedir. İzmirli İsmail Hakkı gibi gülmeye akıl ermez

⁵⁸. MORRALL John, **Gülmeyi Ciddiye Almak**, (Türkçesi: Kubilay AYSEVENER, Şenay SOYER), İris Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 3.

⁵⁹. USTA Çiğdem, **Mizah Dilinin Gizemi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2009, s.17.

deyip uzak duranlar da olmuş, Platon gibi “aşırı gülme insanın içinde aşırı tepkiler yaratır”⁶⁰ diyerek gülme üzerinde çıkarımlarda bulunanlar da olmuştur.

İslam düşünürleri kısaca, insanın gülmesini onun şaşkınlığına bağlamıştır. “ Kişi şaşırdığından dolayı güler” demişlerdir. Aristo’ya göre; “üzüntü verici ve yok edici olmayan hata ve kusur gülmeye sebep olur; Hobbes’e göre; “kontROLSÜZ ani bir his gülmeye sebep olur; Kant’a göre de “ansızın hiçe dönüşen tahrik ve dürtü gülmeye sebep olur”⁶¹ denilmektedir.

Morreall gülmeyi mizahi olan ve olmayan olmak üzere iki grupta toplar. Moreall’a göre mizahi olmayan gülme durumları; gıdıklama, cee yapma (bebeklerde), havaya atılıp tutulma (bebeklerde), sihirbazlık numarası izlemek, tehlikeyle karşılaşmanın ardında kendini yeniden güvence içinde duyumsama, bir bulmaca ya da sorunu çözme, bir spor etkinliğini ya da oyunu kazanma, yolda eski bir dostla karşılaşma, piyangodan para çıktığını öğrenme, zevkli bir işe girişme, utanç duyma, histeri, azot oksit solumadır. Mizahi gülme durumlarını ise; fıkra dinleme, birisinin bir fikrayı mahvettiğini duyma, bir fikrayı anlamayan birisine gülme, birisini garip giysiler içinde görme, bir örnek giyinmiş erişkin ikizlere rastlama, birisinin bir başkasının taklidini yaptığını görme, saçma sapan böbürlenmeler ya da “abartılı öykülere” kulak misafiri olma, usturuflu hakaretlere kulak misafiri olma, üçlü uyaklar ya da aynı cümle içerisinde çok fazla ses benzeşmesi duyma, ses ya da hece karışması ve cinaslara kulak misafiri olma, bir çocuğun büyüklere özgü bir ifadeyi yerli yerinde kullandığını duyma, yalnızca aptalca bir hava içinde olma ve yerli yersiz herşe gülme olarak maddelendirmiştir.⁶²

Morreall’ın yapmış olduğu ayırmadan da anlaşılacağı gibi insan içten gelen yani zfiyolojik özelliklerine bağlı olarak ya da dıştan gelen güldürücü olaylara karşı tepki vermek suretiyle iki etkiye bağlı olarak güler. Dıştan bir etken vasıtasıyla gülme insanın bir şeylere kafa yorması, anlamaya çalışması, aklını ve zihinini kullanması vasıtasıyla gerçekleşebilir. Zira mizahi öyeleri fazla olan bir fikrayı dinlediğimizde fıkra kahramanının verdiği cevaplara ya da fıkra içinde geçen olayların tuhaflığına güleriz. Bunu yapmak için ise insanın önce aklını kullanması gerekmektedir. Ancak bebekleri gıdıklamak suretiyle gülmelerini sağlamak bebeğin istediği yapıp istemediği zaman yapmadığı bir davranış değildir. İşte mizah yaratmada ortaya konulan kuramlar daha çok dıştan gelen etkilere bağlı olarak ortaya konulmuş kuramlardır. Bunlar özellikle fıkra türü üzerinde uygulandığı zaman fıkra kahramanını kendini büyük görmesi, diğer kişiler üzerinde üstünlük kurması olarak alınabilir. Zira en eski ve en yaygın gülme kuramı olarak idda ettiği Üstünlük kuramının tarihini Morreall, Platon’a kadar

⁶⁰. PLATON, **Devlet**, (Çevirenler: Sebahattin EYÜBOĞLU- M. Ali CİMBOZ),Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008, s.78.

⁶¹. EMEDOV, **age**, s.126.

⁶². MORREALL, **age**, s.3-4.

götürmektedir. “Platon için bir kişiyi gülünç kılan şey onun kendisini bilmemesidir⁶³ demektir. Baudelaire, insan psikolojisinde gülmenin nasıl bir etki bıraktığına bakarak “gülme, kişinin kendini üstün bulma düşüncesinden doğar” demektir. Kısaca anlatmak gerekirse; kişi karşısındakini ne kadar alt etmeye çalışırsa ve karşındakini gülünç duruma düşürürse o kadar üstün olduğunu kanıtlar. Buna bağlı olarak da insanoğlu ortaya koymuş olduğu anlatılarda taraf olarak güldürenin yanında saf tutar. Psikolojik olarak insan güçlünün ve üstün olanın yanında yer alarak kendini daha rahat hissedeceğini düşünür. Anlatılan-yazılan fıkralarda da dinleyici- okur her zaman fıkrada üstün olanın davranışını ya da sözünü kendine hedef olarak almaktadır. Üstünlük duygusu ile ilgili teorilerle zafer duygusunun sesle ifade edilmesi, çoğu zaman cansız nesnelere ve entelektüel malzemeye de yönelir. Gülme, başkalarına yönelirken birtakım sözlerle birlikte ortaya çıkar. Bu sözlerin çoğu tehlikeli ve aşağılayıcı olmaktan çok sevgi ile karışıktır.⁶⁴

Nasreddin Hoca fıkraları bütün yönleri ile ele alındığında, bunların bir fıkraya tipi oluşturduğu ve Nasreddin Hoca'nın tarihi kişiliğini yansıtmaktan öte Türk milletinin kolektif bilincini ve kolektif karakterini yansıtmakta olduğu görülür.

Nasreddin Hoca fıkralarında anlatım sonucunda insanın gülmesine sebep olan şey fizyolojik olmaktan öte bilinçli bir gülme durumudur. Gülen kişi bu yolla kendini ve karşısındakini belli bir hoşgörü atmosferi içinde yargılar ve bu durumu yine hoşgörü ile çözüme bağlar. Bu durum, Türk milletinin kendisiyle barışık olduğunu, komplekslerinden arındığını, kendi eksikliklerinin farkına varıp buna gülebildiğini göstermektedir. Kişinin eksikliklerini fark etmesi, buna gülebilmesi ve bununla ilgili çözüm üretmeye çalışması sağlıklı bir zihnin sonucudur.

Nasreddin Hoca fıkralarının söz zözleri ya da fıkradan çıkarılacak dersler niteliğindeki söz kalıpları bazen atasözü haline gelmiştir. Örneğin; “Baba bir hırsız tuttum! –Al da gel. – Gelmiyor. Bırak da gel! – Bırakmıyor.” “Başkasına kazma kuyu, düşmeyesin onun içine kendin.” “Cümbüş lafi, yaş (gözyaşı) çıkartır.” “Eşek ol, semer takacak çok.” “Kadıda kesilen parmak acımaz.” “Nice kojuk (gocuk, kürk) gitti, kavga bitti.” “Papaza ne adar versen doymaz.” “Parmağın girmediği yere kafanı sokma.” Gibi sözler fıkraya sonlarındaki ya da son söz ya da fıkranın ana fikrini ortaya koyan kalıplaşmış sözlerdir.

Nasreddin Hoca fıkraları her kuşak tarafından sahiplenilerek günümüze kadar gelmiştir. Kültür ve özellikle de geleneksel sözlü kültüre sahip çıkma bakımından bu durum son derece önemlidir. Bir diğer önemli unsur ise güncellemedir. Geleneksel kültürün canlı kalabilmesi,

⁶³. MORREALL, age, s.8.

⁶⁴. TÜRKMEN Fikret, **Mizahta Üstünlük Teorisi ve Nasreddin Hoca Fıkraları**, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 267.

benimsenmesi onun güncellenmesi ile mümkündür. Konuya bu açıdan baktığımızda, Nasreddin Hoca başta olmak üzere fıkra kültürümüzde güncelleme yapılabilmekte ve dolayısıyla Nasreddin Hoca ve onun etrafındaki anlatmalar çağları aşabilmektedir.⁶⁵

Gagauzlarda anlatılan bazı fıkralar Nasreddin Hoca fıkrasıymış gibi anlatılmakta ve Nasreddin Hoca tipinin yerini farklı tipler almaktadır. Bu durumun tam tersi de olmaktadır. Nasreddin Hoca ile zamansal ve mekansal olarak bağ kuramayacağımız fıkraların bazıları da Hoca'ya ait fıkralarmış gibi anlatılmaktadır. Her ne olursa olsun Nasreddin Hoca tipi günümüze kadar bu şekilde değişerek ve gelişerek gelmiş bundan sonraki dönemlerde de aynı şekilde özgünlüğünü, koruyarak devam edecektir. Nasreddin Hoca tiplemesi tüm dünyada olduğu gibi Gagauzlar arasında da hazırcevaplığı ile karşımıza çıkmaktadır. Hoca'nın hazırcevap biri olması mizahın üstünlük kuramına göre fıkralarını değerlendirmemizde bize yardımcı olacaktır. Gagauzlarda anlatılan Nasreddin Hoca fıkralarının üstünlük kuramına göre değerlendirmesini aşağıdaki şekilde vermeye çalışacağız. Fıkralarda anlatılan olayları kısaltarak Hoca'nın üstünlük kurduğu durumları göstermeye çalışacağız.

Birgün Hoca misafirlige gitmiş önüne bal ve tereyağı getirmişler. Hoca tereyağı vebalı öyle iştahla yiyormuş ki ev sahibi “ Hoca yavaş ye yüreğini yakar” demek zorunda kalmış. ancak Hoca durur mu hemen yapıştırmış cevabı; “kimin yüreğinin yandığını Allah bilir.” Hoca birgün banyo yaparken türkü söylemeye başlamış ve sesinin güzel olduğunun farkına varmış. Hemen minareye dua etmeye (sela vermeye) çıkmış. Bunu gören bir adam “ ne vakitsiz bir şekilde dua ediyorsun sesin de çok çirkin zaten” deyince Hoca “ burada bir banyo olsaydı sesimin ne kadar güzel olduğunu o zaman anlardın” demiş.

Hoca birgün acemi bir berbere gitmiş tıraş olmaya. Berber, Hoca'nın her tarafını kesmiş ve kesilen yerlere pamuk koymuş. Hoca tıraş bitmeden hemen ayaklanmış. Berber şaşırılmış ve nereye gittiğini sormuş. Hoca da “kafamın yarısına pamuk ektin kalanına da katen ekmeye gidiyorum” demiş.

Hoca okulda öğrenci iken öğretmenin baklavasını yemiş. Bunun üzerine öğretmen öğrencilere ceza vermek için hepsinden yumurta getirip o dediği zaman yumurtaları altlarına alıp gıdaklamalarını istemiş. Herkes yumurtayı getirmiş ve gıdaklamaya başlamış. Öğretmen Hoca'nın gıdaklamadığını görünce neden gıdaklamadığını sormuş. Hoca da bunun üzerine yüksek bir yere çıkıp horoz gibi “üüürü” diye bağırıp, “Öğretmenim bu kadar yumurtanın siz nasıl olduğunu zannediyorsunuz” demiş.

Birgün Hoca'nın kızı kocasından dayak yeyip Hoca'nın yanına gelmiş. Hoca'da kalkıp kızını dövmüş ve sonra “şimdi ödeştik o benim kızımı ben de onun karısını dövdüm” demiş.

⁶⁵. BAYRAKTAR Zülfikar, **Mizah Teorileri ve Mizah Teorilerine Göre NasreddinHoca Fıkralarının Tahlili**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dünyası Araştırmaları Ana Bilim Dalı Türk Halk Bilimi Bilim Dalı, İzmir 2010,s. 380.

Birgün komşusu Hoca'ya misafirlğe gelmiş ve baklavaları çocuğum yer diyerek ceplerine doldurmuş. Bunun üzerine Hoca bir demlik çayı da adamın cebine dökerek; “ senin çocuk bu kadar tatlıyı yerse bu çayı da içmeli” diyerek adamı yaptığı işe pişman eder.

Hoca birgün sokağa çıkmış ve millete bir şey bilip bilmediklerini sormuş, “biliyoruz” demişler. Hoca braz sonra yine sormuş bu defa “bilmiyoruz” demişler. Hoca üçüncü defa sorunca bazıları “biliyoruz” bazıları da “bilmiyoruz” demiş. Bunun üzerine Hoca “bilenleriniz bilmeyenlere anlatsın “diyerek durumu kurtarmaya çalışmış.

Hoca okulda zeki ancak yaramaz bir öğrenciymiş ve öğretmeni ona küçük yaşta yaramaz ve zeki görünmeye çalışan kişilerin ilerde akılsız olacağını söyleyince Hoca öğretmenine “Öğretmenim siz de küçükken az zeki değilmişsiniz hani” diyerek öğretmenin onu eleştirdiği tarafı ile üstünlük kurmuştur.

Çocuklar “gaargacık” oynarken Hoca yanlarından geçiyormuş. Hoca'nın eşeği ürkmüş Hoca'yı alıp aşağı düşürmüştü. Çocuklar Hoca'ya gülerek neden düştüğünü sormuşlar. Hoca da “ eşeğim sizin gibi “gaargacık” oynamak için havaklanmak istedi o yüzden düştüm” demiş durumu toparlamak için.

Nasreddin Hoca komşusundan bir balta alır ve iki balta verir. Baltasının doğurduğu inanan adam Hoca ikinci defa baltayı isteyince hemen verir. Ancak Hoca baltayı getirmez bu defa. Komşusu baltayı istemeye gelince de “senin balta öldü, bu defa doğuramadı öldü” der. Papazlar birgün Hoca'ya “yarın kıyamet kopacak” deyip kandırarak ineğini kestirmiş ve yemek yapmak için kazana koydurmuş. Papazlar üzerindeki elbiseyi indirip odun toplamaya gidince Hoca bütün elbiseleri ateşe atmış. Papazlar gelip elbiseleri sorunca da “ Şaşarım aklınıza ne yapacaksınız elbiseyi, yarın zaten kıyamet kopmayacak mı?” demiş.

Hoca harmanda döven sürerken yorganını da yanına almış. Yorganı niye yanını aldığını soran eşine de büyük bir hiddetle “harmanın öbür tarafından dönünce havanın nasıl olduğunu biliyor musun?” diye cevap vermiş.

Hoca kasabanın büyük dükkânlarından birinin kilidini kırıp kemeçe çalmak için kapıyı zorluyordu. Bunu görenler Hoca'nın ne yaptığına bir anlam verememiş ve “ne yapıyorsun Hoca” diye sormuşlar. Hoca da kemeçe çaldığını söylemiş. Bunun üzerine oradan geçenler kemeçenin sesinin neden çıkmadığını sorunca Hoca; “Sesi yarına çıkacak dostlar biraz sabredin” demiş.

Hoca pazardan ciğer almış eve geliyormuş. Biri ciğeri kaçta aldığını sormuş. Hoca tam cevap verecek iken başka biri daha sormuş. Ona da cevap vermek isterken başka biri, başka biri daha sormaya yeltenince. Hoca atmış kendini yere, herkes Hoca ne yapıyor diye sessizliğe bürünmüş. Hoca ayağa kalkmış ve “ciğeri iki manasa aldım” demiş.

Pazarda yürürken Hoca'nın papuları yırtılmış. Hoca da burnu yırtık olan papuç ile topuğu yırtık olan papucu bir ayağına giymiş. Bunu gören insanlar “ Nasreddin Hoca neden bir ayağında iki papuç var da diğeri yalınayak” diye sormuşlar. Hoca da “hiç varlığa darlık olur mu?” demiş.

Hoca'ya karısının çok gezdiğini söylemişler. Hoca'da “ok gezseydi eve de uğrardı” demiş.

Hoca bir ziyafette iken arkadaşları Hoca'ya oyun oynamaya kalkmışlar. Yedikleri etlerin kemiklerini Hoca'nın önüne koyarak ev sahibine işaret etmişler. Ev sahibi “ hoca ne kadar ağzlsn kemiklerin tüm etini yemişsin” der. Bunu duyan Hoca istifini hiç bozmaz ve “ ağzl olan ben değilim şu arkadaşlar, ben kemikleri bıraktım onlar kemikleri de yemişler” der.

Komşuları Hoca'ya bir elbiselerini koymak için bir dolap almalarını söylemişler. Hoca da “elbiseleri dolaba koyayım da çıplak mı gezeyim” demiş.

Nasreddin Hoca fıkralarında bazen kendi kendine konuşma ya da mantiki olarak kendini üstün görme durumu da karşımıza çıkmaktadır. Bu her insanda olabilir. Kişi kendini muhasebeye çektiği zaman ya da yanlış yapmama halinde olup yanlışla dştği zaman “sen şöyle değil miydin? Senin ben evveleni de bilirim” gibi sözler söyler. Nasreddin Hoca'nın bazı fıkralarında bu hali görmek de mümkündür.

Hoca, birgün eşekten düşer. Doğrurken “ihtiyarlık işte” der. Ama sonra “ben senin gençliğini de biliyordum” diyerek kendini bir muhasebe etmeye çalışır.

Hoca, çocuğunu testiyle su almaya göndermeden önce dövmüş. Bunu gören hanımı çocuğu neden dvdğiğini sormuş. Hoca “testiyi kırmamın diye” demiş. Ancak hanımı duramamış ve tekrar sormuş “ocuk daha testiye kırmadı ki” diye. Hoca da; “kırdıktan sonra bir anlamı yok” diye cevap vermiş.

Hoca gömleğini yıkayıp bir ağacın dalına asmış. Bir süre sonra bir ses duyulmuş. Yoldan geçenler ne olduğunu sormuşlar. Hoca “gömleğim düştü” demiş. yoldan geçenler neden bu kadar gürültülü dştğiğini sorunca da “içinde ben de vardım ondan” demiş.

Günün birinden komşusu Hoca'dan eşeğini istemiş. Hoca da vermemek için eşeğin evde olmadığını sylemiş. Bunun zerine eşek ahırdan anırmaya başlayınca komşusu “utanmıyor musun Hoca yalan söylemeye eşek eve değildi hani” demiş. Hoca durur mu hemen yapıştırmış cevabı; “sen bana mı inanıyorsun yoksa eşeğe mi?”

Nareddin Hoca pazardan ceviz alıp evine doğru gidiyormuş. Çocuğun biri Hoca'ya selam vermiş. Hoca da çocuğa çıkarıp bir ceviz vermiş. Bunu gören herkes Hoca, kendisine selam verene ceviz veriyor zannederek Hoca'ya selam vermişler. Hoca selam veren herkese ceviz vermiş en son papazın biri selam verince papazın selamını almayıp “cevizim bitti” demiş.

Hoca dar bir yolda kibirli bir adamla karşılaşmış. Birinin birine yol vermesi gerekiyormuş. Kibirli adam “ çekil önümden benim her ahmağa yol verecek halim yok” deyince. Hoca “benim var” demiş.

Hoca evine hırsızın girdiğini görünce hiç bozuntuya vermeden kendi de evdeki eşyalarını toplayıp hırsızın peşine düşmüş. Hırsızın evine gelince hırsız “ne geziyorsun bu evde?” diye sormuş. Hoca da “biz bu eve taşınıyoruz diye biliyordum” demiş.

Hoca'nın arkadaşı Hoca'da yatıya kalmış. Gece yarısı Hoca'dan sağ tarafındaki iskemlenin üzerindeki mumu isteyince; “bu karanlıkta sağ tarafımı nasıl bulayım” diye cevap vermiş Hoca.

Fırının yanından geçerken nefis tatta ekmekleri gören Hoca ekmeklerin kime ait olduğunu sorar. Adamın biri kendine ait olduğunu söyleyince Hoca “hepsi mi? Diye ekler. Adamın “evet” cevabı üzerine “ ne duruyorsun be adam bu kadar nefis ekmeklerin var yesene” der.

Hoca, dua okuyarak sokakta koşuyormuş. Bunu gören biri hocaya ne yaptığını sormuş. Hoca da “sesim nereye kadar yetiştiriyor ona bakıyorum” demiş.

Hoca birgün eşekten düşmüş. Bunu gören herkes Hoca'ya gülmeye başlamış. Bunun üzerine Hoca hiç bozuntuya vermeden “ben zaten inecektim” der.

Yukarıda belirttiğimiz gibi Nasreddin Hoca güldüren ve düşündürülen bir tip olarak Türk insanın kolektif olarak zihninde yarattığı bir tip olarak canlılığını korumaya devam etmektedir. Nasreddin Hoca'nın ünü tüm dünyaya yayılmış farklı bölgelerde farklı isimler altında yaşamaya devam etmektedir. Gagauz fıkralarında gördüğümüz kadarıyla Nasreddin Hoca tipi üstün ve baskın bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendisine maledilen fıkraların olmasının yanında Nasreddin Hoca'ya ait olduğunu bildiğimiz fıkralar da başka fıkrâ tipleri üzerinden anlatılarak yaşatılmaya devam etmektedir.

Gagauzlar'ın sivri dilli olduklarından ve bu özelliklerinin her yerde anlatıldığından bahseden Moşkov, Gagauzlara ait anlatıların da unutulmadan dilden dile anlatıldığını da savunmaktadır. Gagauzlar'daki mizah anlayışı anında verilen cevaplar ve karşdakini kırmadan, üzmeden verilen hazır söz kalıpları ile kendini göstermektedir.

Nasreddin Hoca tipi zengin bir olaylar zincirine bağlı olarak Gagauz anlatmalarında kendini bulmuştur. Hoca, bazen okulda öğrenci, mahkemede hâkim, pazarda satıcı, sıradan bir komşu bazen ise gerçekten Hoca karakterinde anlatılmaktadır.

Sözün özü olarak; Nasreddin Hoca, yaşamış olabileceğini düşüneceğimiz 13. Yüzyıldan bu zamana kadar geçen sürede Türk insanının zihninde ve kalbinde yaşamaya devam etmektedir. Türk insanı anlatmak istediği yoğun anlatımları Nasreddin Hoca tipine bağlı bir fıkrâ üzerinden anlatarak kendine çözümler üretmektedir.

IV. BÖLÜM: FIKRALAR

1. Alçak Yastık

Nastradin oyalanmış panayırda geceyâ kadar. Evâ gitmää uzakmış, onuştan Nastradin kararlamış kalsın gecelemää dostunda. Açan o etişmiş dostunun evinä, orda taman imiştilär ekmek, hazırlanannışlar yatmaa. Dostu döşemiş ona yastık bir içerdä, kendisi da gitmiş başka odaya. Nastradin yatmış, ama ölä açmış, ani uyuyanlarmış, dönärmış ba o yanma ba bu yanına. Dayanamayıp, o kalkmış ta urmuş kapuya.

-Ne oldu? -sormuş dostu.

-Sizin bu yastımız pek alçak, uyuyamêarım. Versene bir iki pita yastık altına koyayım, -yalvarmış Nastradin.

(Petri Çebotar, “Bizim Dost-Nastradin”, *Ana sözü*, 1991 yıl, s11. naklen ÖZKAN 2017:180.)

1. Alçak Yastık

Nasreddin Hoca geceye kadar panayırda oyalanmış. Evi uzakmış, onun için arkadaşının evinde gecelemeye karar vermiş. Arkadaşının evine gidince orada ekmek yemişler, yatmaya hazırlanmışlar. Arkadaşı ona içerde bir yastık döşemiş, kendisi başka bir odaya geçmiş. Nasreddin Hoca yatmış ama öyle açmış ki uyuyamamış, bir o yana bir bu yana dönmüş. Sonunda dayanamayıp kalkmış, kapıya vurmuş.

“Ne oldu?” diye sormuş arkadaşı.

“Sizin bu yastık çok alçak/ince, uyuyamıyorum. Bir, iki tane pide ver de yastığın altına koyayım” diye yalvarmış Nasreddin.

2. Baari Bir Kerä Öleyim

Bir sıcak yaz günü komuşusu çarmış Nastradini musaafirlää. Komşunun karısı getirmiş maazadan bir büyük giveç hoşaf. Çorbacı vermiş Nastradinä bir küçücük çay kaşıcaa, kendisi da

almış bir polovnik. Başlamışlar onnar hoşaf imää. Hoca o kaşıcklan duyamarmış hoşafın dadını da. Çorbacı sa her kerä daldırıp polovni sevinmektän deyärmış:

-Of, ölerim!

Bitki-bitkiyä Nastradin sıbıdıp kaşıcaa bir tarafa, kapmış çorbacının elindän büyük kaşu.

-Komşu versenä baari bir kerä bän da öleyim!

(Petri Çebotar, "Bizim Dost-Nastradin", s.11. naklen ÖZKAN, 2017:182.)

2. Bari Bir Kere Öleyim

Bir sıcak yaz günü komşusu, Nasreddin Hocayı misafirliğe çağırmış. Komşunun karısı mahzenden büyük bir güveçte hoşaf getirmiş. Ev sahibi Nasreddin'e bir küçük çay kaşığı vermiş, kendisi de bir kepçe almış. Başlamışlar hoşaf yemeye. Hoca o kaşıkla hoşafın tadını alamamış. Ev sahibi ise her defasında kepçeyi daldırırken mutluluktan "Of ölürüm!" dermiş:

Eninde sonunda Nasreddin kaşığı bir tarafa atıp ev sahibinin elinden kepçeyi kapmış.

-Komşu versene, bari bir kere de ben öleyim!

3. Bal Hem Ürek

Bir kerä Hoca gitmiş musaafirlää kendi bir adamına. Çorbacıda hazır manca bulunmazmış, onuştan o koymuş Nastradinin önünä saa yaayı hem bal.

Nastradin ilkin bitirmiş saa yaayını, sora çekmiş önünä çanaa ballan da girişmiş imää ekmeksiz.

-İmesenä yavan bal, -demiş çorbacı, -o yakacêk senin üreeni.

-Sade Allaa biler, kimin üraä şindi yanêr, cuvap etmiş Nastradin.

(Petri Çebotar, "Bizim Dost-Nastradin", *Ana sözü*. 1991 yıl, s.11. naklen ÖZKAN, 2017:182)

1. Bal İle Yürek

Bir gün Hoca, kendi adamlarından birine misafirliğe gitmiş. Ev sahibinde hazır yemek bulunmadığı için Nasreddin'in önüne tereyağı ile bal koymuş. Nasreddin önce tereyağını bitirmiş, sonra bal çanağını önüne çekmiş, ekmeksiz yemeye başlamış. Ev sahibi;

- “Öyle yavan bal yemesene, yüreğini yakar” demiş.

Nasreddin cevap vermiş:

- Kimin yüreği şu an yandığını ancak Allah bilir.

4. Başı Da Beraber Miydi?

Bir arkadaşınan birliktä Hoca yabancı avına çıkmış. Görüp bir büyük boz tüülü yabancı, bir baariş kaldırmışlar da onu koulamaa çeketmişlär. Yabancı bir az kaçtıktan sora, bir inää (delää) sokulmuş. Hocanın arkadaşı, dayanamayarak, yabancıнын ardına inik içinä girmiş. Hoca dışarda bir saat beklemiş, iki saat beklemiş, arkadaşının kıpırdamadını görüp, ayaklarından çekip çıkarmış onu. Açan bakmış arkadaşının başı yok. Büyük bir kahıra düşüp, almış arkadaşını sırtına da hızlı kasabaya evä yollanmış. Arkadaşının evinä etişip, kapuya urmuş. Ses ederäk çıkmış arkadaşının karısı.

Hoca onu görüp, sormuş:

- Sizin adamımız sabaylan evdän çıkarkan başı da beraber miydi?

(Dionis Tanasoglu, Bucaktan Seslär, s. 157.)

4. Kafası Da Beraber Miydi?

Hoca arkadaşıyla birlikte kurt avına çıkmış. Avda boz tüülü büyük bir kurt görmüşler, gürültü çıkartarak onu kovalamaya başlamışlar. Kurt bir süre kaçtıktan sonra bir deliğe girmiş. Hocanın arkadaşı dayanayıp kurdun peşinden deliğe girmiş. Hoca dışarıda bir saat beklemiş, iki saat beklemiş, arkadaşının kıpırdamadığını görünce onu ayaklarından çekerek çıkarmış. Bir bakmış ki arkadaşının kafası yok. Büyük bir acıyla arkadaşını sırtına alıp hızla kasabadaki evine yollanmış. Arkadaşının evine varınca kapıyı çalmış. Arkadaşının karısı seslenerek çıkmış.

Hoca onu görünce sormuş:

- Sabah evden çıkarken kocanın kafası yerinde miydi?

5. Bundan Fena Aldatmak Olur Mu?

Hocanın çocukluunda çok ünmesini sevän bir arkadaşı varmış. İkidä birdä: “Beni kimsey aldatamaz!” deärmış. Ona kızıp Hoca bir kerä onunnan baasa gelmiş:

-Bän demiş seni aldadırım.

-Nasıl?

-Şimdi beni burada bir az beklä, benim bir işim var da geldiinän annaşırız.

Çocuk beklemiş, beklemiş bıkınca. Hocanın gelmesi olmamış.

Bu işi görün bir dostu demiş çocaa:

-Gördün mü şimdi nesoy seni Hoca aldattı? Bundan fena aldatmak olur mu?

5. Bundan Fena Kandırmak Olur Mu?

Çocukken Hocanın çok övünmeyi seven bir arkadaşı varmış. İkide bir “Beni kimse kandıramaz.” dermiş. Hoca ona kızmış ve bahse girmiş:

“Ben” demiş “seni kandırırım”.

-Nasıl yani?

-Şimdi beni burada biraz bekle, benim bir işim var, geldiğimde konuşuruz.

Çocuk sıkılana kadar beklemiş, beklemiş. Hoca bir türlü gelmemiş. Bunu gören bir arkadaşı çocuğa: “Gördün mü şimdi, nasıl kandırdı seni Hoca? Bundan daha fena kandırmak mı olur?” demiş.

(Dionis Tanasoglu, *Bucaktan Seseär*, s. 160.)

6. Burada Bir Banyu Olsa

Banyuda yıkanırken türkü çalmaa çekedän Hoca, kendi sesini pek beenmiş. Bu betera, banyudan çıkar çıkmaz, emen camiä kaçarak gitmiş da minarcä tırmaşarak. duva okumaa başlamış. Aşaadın geçän biri, baarmış ona:

-Hem vakitsiz duvayı okuêrsın, hem dâ sesin ne çirkin görmeer miysin?

Hoca minaredän ilip, cuvap vermiş:

-Burada bir banyu olsa, annaarsın sän benim sesimin güzelliini!

(Dionis Tanasoglu, *Bucaktan Seseär*, s. 160.)

6. Burada Bir Banyu Olsa

Banyoda yıkanırken türkü söylemeye başlayan Hoca, kendi sesini çok beğenmiş. Bunun üzerine banyodan çıkar çıkmaz hemen camiye koşarak gitmiş ve minareye çıkıp dua etmeye başlamış. Aşğıdan geçen biri bağırılmış ona:

-Hem vakitsiz dua ediyorsun hem de sesinin ne kadar çirkin olduğunu görmüyor musun?

Hoca minareden eğilip cevap vermiş:

-Burada bir banyo olsa, sesimin ne kadar güzel olduğunu anlarsın sen!

7. Çanaan Dibindä

Nastradin yanaşmış bir zengin ama pek sıkı çorbacıya. Üülendä ona vermişlär ona bir büyük çanak jantra üzer sade bir morkva parçası, Nastradin kalkıp sofradan çeketmiş soyunmaa.

-Näbersın sän, dost? -şalışmış sıkı çorbacı.

-Ya ol bir tarafa, -demiş Nastradin, -isterim dalmaa çanaan dibinä bakayım yok mu orda bir parçacık yaanı.

(Petri Çebotar, “*Bizim Dost-Nastradin*”, s.11. Naklen ÖZKAN, 2017:185)

7. Çanaan Dibindä

Nasreddin, zengin ama pek cimri bir adamın evine gitmiş. Öğle yemeğinde ona büyük bir çanakta jantra vermişler, üzerinde sadece bir havuç parçası varmış. Nasreddin, sofradan kalkıp soyunmaya başlamış.

- Ne yapıyorsun dostum? diye şalışmış cimri ev sahibi.

Nasreddin;

“Ya çekil bir kenara, çanağın dibine dalıp, bir parça yahni var mı yok mu bakacağım” demiş.

8. Dünkü Kafa

Bir popaz uuramış Nastradinin evinä. Nastradin fukaaraymış, ama yapmış popaza islää ikram: kesmiş bitki koçu da kaynatmış kafayı, ceerleri, barsakları, iç yaayını. Popaz ölä beenmiş ikramı, ani imiş bütün kafayı. Ertesi günü o genä gelmiş musaafirlää. Girdiynän içeri, okumuş çorbacının adına bir duva. Bitirip duvayı demiş bölä:

-Ko Allaa yollasın bu evä kismet, ko çorbacıda büün da bulunsun dünkü kafa gibi bir ikram.

Açan gelmiş vakit imää, Nastradin kendi elinnän koymuş popazın önünä bir büyük çanak kemirilmiş koç kellesinnän.

-Nesoy iş bu? -sormuş papaz, sert-sert bakıp Nastradinä.

Canabin kendin istedin dünkü kafayı. Ne bän mi kabaatlıyım, ani onun kaldı salt kemii?

(Petri Çebotar, “*Bizim Dost-Nastradin*”, s. 11. Naklen ÖZKAN, 2017:186)

8. Dünkü Kafa

Bir papaz Nasreddin’in evine uğramış. Nasreddin fakirmiş ama papaza güzel ikramda bulunmuş, son koçunu kesmiş, kafasını, ciğerini, bağırsaklarını, iç yağlarını kaynatmış. Papaz öyle beğenmiş ki ikramı, kafanın tamamını yemiş. Ertesi gün yine misafirliğe gelmiş. İçeri girince ev sahibi için bir dua okumuş. Duayı bitirince şöyle demiş: “Allah bu eve kısmet göndersin, ev sahibi dünkü kafa gibi ikramı bugün de yapsın.”

Yemek vakti gelince Nasreddin kendi eliyle papazın önüne büyük bir çanakta kemirilmiş koç kafasını getirmiş.

“Bu ne iş?” diye sormuş papaz Nasreddin’e sert sert bakarak.

“Efendim, dünkü kafayı sen istemedin mi? Şimdi bunun yalnızca kemiği kaldığı için ben mi kabahatliyim?”

9. Hoca Efendi Horoz İken

Hoca Efendi ne vakit uçennik imiş bir daskalide. Onun daskalisi yapmış baklava, soma gitmiş karısıyan gezmee. Sımarlamış Hocaya baklava yimesin ne için ki zihirli. Üüle ama Hoca bu şiytannıkları. Oturmuş yimiş baklavayı iki günde epsini bir da piliç kesmiş yimiş. Ne zaman gelmiş daskalisi bakmış ki baklavalara yok iç. Sormuş Hocaya:

-Nerde baklava?

Hoca demiş ki;

-Bän yidim epsini otalanayim deyi ne için ki yaptım bir bela. Ne zaman keserdim odun piliçler yanımda idi. Sokuldu bir piliç kestim baltaylan kafasını. Soma biliyorum ki düvecen beni onuçtan dedim ki iyeyim baklavayı otalanayim da öleyim üüle ama ölmedim.

Onun daskalisi bi şey yapmamış ona. Yertesi günü ne zaman skoleye gidecekler varmış daskalinin elli tane uçeniye. Öbürlerine süylemiş epsi getirsin birer yumurta. Ne zaman daskali süylecek epsi yapsın: “kıtıkıdak” da yimurtlasın birer yumurta. Hoca bilmezmiş bu işi, o yapamayacak yumurta, ona uracak elli sopa. Üüle ama Hoca çıkmış daa atik. Ne zaman epsi

yapmış birer yumurta. Hoca kalkmış kalgımış çövmüş “kukuriku” yapmış. Onun daskalisi demiş ki ne için yapmamış yumurta da “kukuriku” yapmış. O da demiş ki;

-A be daskali efendi, olmayaydı horos nerden yumurtlacaydı bu tauklar.

(W. Zajaczkowski, *Jezyk i Folklor Gagauzow z Bulgarii*, s. 134 -135. Naklen ÖZKAN, 2017:188)

9. Hoca Efendi Horoz İken

Hoca Efendi, bir zamanlar bir papazın yanında eğitim alıyormuş. Papaz baklava yapmış, sonra karısıyla gezmeye gitmiş. Hocaya baklavayı yememesi için öğüt vermiş, çünkü zehirliymiş. Ama Hoca şeytanlıktan oturmuş iki günde bütün baklavayı bitirmiş, bir de piliç kesip yemiş. Papaz geldiğinde bakmış ki baklavalarda yok! Sormuş Hocaya:

-Nerede baklava?

Hoca demiş:

-Hepsini zehirleneyim diye yedim, çünkü ben bir kazaya bulaştım. Odun keserken piliçler yanımdaydı. Bir tanesi sokuldu, baltayla kafasını kestim. Zaten döveceğini biliyorum, o yüzden baklavayı yiyeyim de zehirlenip öleyim dedim ama ölmedim.

Papaz ona hiçbir şey yapmamış. Ertesi gün okula gideceklermiş, papazın elli tane öğrencisi varmış. Hepsine birer yumurta getirmelerini söylemiş. Papaz emredince hepsi “gıt gıt gıdaak” yapacak ve birer yumurta yumurtlayacakmış. Hoca bu işi nasıl yapacağını bilemiyormuş, yumurtlamazsa kendisine elli tane sopa vurulacakmış. Fakat Hoca daha uyanık çıkmış. Herkes birer yumurta yapmış. Hoca kalkıp çömelmiş ve “üüüüü” diye ötmüş. Papaz niçin yumurtlamadığını sorunca bir daha “üüüüü” yapmış. Ve demiş ki: “Ah be papaz efendi, horoz olmasaydı bu tavuklar nasıl yumurtlayacaktı?”

10. İki Tokat

Bir auşam Nastradin kırçmada buluşmuş dostlarınnan. Şennenmişlär onnar, sora Nastradin çarmış hepsini kendisinä evä. Ama açan etişmişlür evin tokadına,

Nastradinin fikiri işlemiş, ani konuşmaa deyni vakit artık geç. Brakıp dostlarını tokat yanında, o çabuk girmiş içeri da demiş karısına:

-Bän getirdim musaafir, ama şindi kendim da pişmanım. Çık ta solä ani yokum evdä!

Karı çıkmış da demiş:

-Bän sizä deyeceydim “hoş geldiniz”, ama kocam yok evdä. Buyurun başka kerä.

-Sän ne bizi ahmak mı yapêrsın? -şaşmışlar musaafirlär. -Nastradin bizi kendisi getirdi, adadı ikram edecek. O şindi girdi evä.

Görüp, ani karısı bilmeer, ne cuvap etmää, Nastradin aralayıp kapuyu, baarmış içerdän:

-Karı diył kabaatlı! O görmedi, nicä kocası çıktı ard tokattan. Bu evdä iki tokat var.

(Petri Çebotar, “Bizim Dost-Nastradin”, s.7. Naklen ÖZKAN, 2017:188)

10. İki Kapı

Bir akşam Nasreddin arkadaşlarıyla meyhanede buluşmuş. Eğlenmişler, sonra Nasreddin hepsini evine davet etmiş. Evin kapısına vardıklarında Nasreddin’in aklına bir fikir gelmiş ama konuşmak için artık vakit geçmiş. Arkadaşlarını kapıda bırakıp çabucak içeriye girmiş karısına demiş: “Şimdi eve misafir getirdim ama pişman oldum. Çıkıp evde olmadığımı söyle!”

Karısı çıkmış ve demiş:

“Ben size “hoşgeldiniz” demek isterdim ama kocam evde yok. Başka zaman buyurun gelin”.

“Sen bizi aptal yerine mi koyuyorsun?” diye şaşırılmış misafirler. “Bizi Nasreddin kendisi getirdi ağırlamaya. Az önce girmedi mi eve?”

Karısı ne diyeceğini şaşırılmış. Nasreddin o ara kapıyı aralayıp içeriden bağırılmış:

“Kadının bir suçu yok! O kocasının arka kapıdan çıktığını görmedi. Bu evin iki kapısı var!”

11. Keten Ekecäm

Hoca bir gün acamı bir berberä gitmiş.

Berber, Hocanın kafasında kör usturaylan, kanamadık er brakmamış da her kestii erä pamuk yapıştırmaa başlamış.

Hoca bolä iş görüp, daa traş yarıya gelmedän, erindän kalkmış da yollanmış gitmää. Berber şaşarak sormuş:

-Hayrola, nerey sän bu halda?

Hoca:

-Kafamın yarısına pamuk ektin. Kalan erinä dä bän düşündüm keten ekeim.

(Dionis Tanasoglu, *Bucaktan Soslär*, s. 162.)

11. Keten Ekeceğim

Hoca bir gün acemi bir berbere gitmiş.

Berber, Hocanın kafasını kör usturayla tıraş etmiş, kesilmedik bir yer bırakmamış ve her kestiği yere pamuk yapıştırmaya başlamış. Hoca bunu görünce daha tıraş yarılanmadan yerinden kalkmış ve gitmeye yeltenmiş. Berber şaşırarak sormuş:

“Hayrola bu halde nereye gidiyorsun?”

Hoca:

“Kafamın yarısına pamuk ektin, kalan yere keten ekmeyi düşünüyorum”.

12. Nasraddin Hem Boyar

Nasraddin gider boyara da ister ondan para.

-Ver bir az para bana, açan kırkıcam koyunnarı, getiricäm yapaa sana vericäm.

Bu boyar soglas olêr. Verer ona para. Şimdi bekler boyar getiricek ona para. Getiricek Nasraddin para ona. Nasraddin sa neredän alıcêk, açan onda yok koyun. Getirmer parayı. Sora, sora, bulêr näända Nasraddin yaşêr. Gider orayı kendi. Gider bu, Nasraddin da yok, ama görer boyarı o taa uzaktan. Görer da biler, zerä ondan isteycek parayı.

Alêr da giiner karı rubasına. Boyar da açan urêr kapuya, çıkêr Nasraddin giimni karı rubasında da deer:

-Ne gezersin?

-Evdä mi çorbacı?

-Yok evdä.

-İi. näända çorbacı?

-O gitti Ades yoluna, boyarlar o yaanı aydêr koyun. Da çallıklarda ilişer koyunnarın yapaaları. Kalêr çok yapaa. Gitti, toplansın o yapaayı da götürsün boyara. O boorçlu boyara, aldı ondan para. Götiirücek yapaaları.

Boyar sa o zaman gülümsedi. Annadı, ani o toplıycêk yapaa da ölä ödeycek onun parasını. Nasraddin da dedi:

-Neçin gülersin? Gördün yapaaları mı, naşi?

(Derleyen: M.A. Durbaylo Derleme yılı: 1988 Derleme yeri: Komrat/ Gagavuz Yeri.

Anlatan: S.A. Kroytora, 1918 doğumlu. Naklen ÖZKAN, 2017:192-193)

12. Nasreddin ile Zengin

Nasreddin bir zengine gidip ondan para ister.

-Bana biraz para ver, koyunların yününü kırpınca geri getireceğim.

Zengin kabul eder. Ona para verir ve geri getirmesini bekler. Nasreddin parayı nereden bulsun, koyunu bile yoktur! Parayı getirmez. Zengin sonunda sora sora Nasreddin'in yaşadığı yeri bulur. Gider oraya. Ama Nasreddin ortalıkta yoktur. Çünkü zengini uzaktan görüp para için geldiğini anlamıştır.

Sonra karı kılığına girer. Zengin kapıyı çalar, karı kılığındaki Nasreddin çıkıp der:

-Ne arıyorsunuz?

-Ev sahibi evde mi?

-Evde değil.

-Nerede peki?

Odessa'ya gitti, zenginler o tarafa koyun sürecekmış. Çalılıklara koyunların yünü çok takılır. Gidip o yünleri toplayacak ve zengine verecek. Zengine borcu var, ondan para almıştı. Yünleri ona götürecektir.

Zengin o zaman gülümsedi. Anladı ki yünleri toplayacak ve parasını öyle ödeyecek. Nasreddin de der:

-Neden gülüyorsun? Yünlerimizi mi gördün?

13. Nasreddin Hoca Dalı Kesiyor

Bir vakit Nasreddin Hoca pinmiş aacin üstüne, almış baltayı, oturmuş dalın üstüne, kesiyor. Yoldan biri geçerken ona deyor:

-Hoca Efendi, dalı kesiyorsun, düşecen yere.

O da deyor:

-Yok bir şe.

Dal kesildiynen Nasreddin Hoca dallan beraber düşeyor yere.

-Bre bu adam bildi benim düşeceemi o bilecek ne zaman ölece.

Koşayor adamın arkasında, onu ereyor, deyor ki;

-Benim diişeceeme bildin sän bilecen ne zaman ölece.

O da adam düşünüyor Hocaya deyor:

-Pinecen eşeen arkasına aydacan bayır yukarı, kaç tefa osurursa o kadar gün yaşacan.

Nasreddin Hoca dönüyor geeri, gideyor eve, karıya annatıyor:

-Bän bu kadar gün yaşacam.

Nasreddin Hoca giinneri sayayor kaç gün kalıyor. Gideyor başlayor mezarı kaz- maa. Vakıt geliyor, gideyor kayveye komşularlan elallaşiyor.

-Hadi deyor, bän kayri ölece.

Alıyor kendini, gideyor dalayor mezarın içine, yatıyor bekleyor ölsün. Bi da bakayor bir şan dangırtısı. Deyor ki;

-Dur bakayım nedir bunnar.

Mezardan kalkayor. Develer geçerken örkünü yola başlıyorlar kaçmaa. Deveciler gidip bakayorlar Nasreddin Hoca içerde. Bir küskü çekiyorlar, alıyorlar kendini, develeri şekip gidiyorlar. Nasreddin Oca kalkayor evine gideyor. Karı deyor:

-Oş geldin Oca Efendi! Ne var ne yok öbür dünyada?

-Epsi eyi fakat deveciler çok fena deyor.

(Anastas Wasilew Dimitrov, 74 lata, Yambol)

W. Zajaczkowski, *Jezyk i Folklor Gagauzoxv z Bulgarii*, s. 135. Naklen ÖZKAN, 2017:193-194)

13. Nasreddin Hoca Dalı Kesiyor

Bir gün Nasreddin Hoca ağacın üstüne çıkmış, almış eline baltayı, oturmuş dala, başlamış kesmeye. Yoldan geçen biri seslenmiş ona:

-Hoca Efendi! Dalı kesiyorsun, yere düşeceksin.

O da der:

- Bir şey olmaz.

Dal kesilince Nasreddin Hoca dalla beraber yere düşer.

- Bre bu adam benim düşeceğimi bildi, ne zaman öleceğimi de bilir.

Adamın peşinden koşup yetişir ve der:

- Benim düşeceğimi bildin, öleceğimi de biliyorsun.

Adam düşünür ve Hocaya der:

- Eşeğe binip, bayırdan yukarı süreceksin, kaç kere osurursa o kadar gün yaşayacaksın.

Nasreddin Hoca geri döner. Evine gidip karısına anlatır:

- Ben şu kadar gün yaşayacağım.

Nasreddin Hoca günleri saymaya başlar. Gidip kendine mezar kazar. Vakit geçtikçe komşularıyla helalleşir.

“Hadi” der “ben zaten öleceğim”.

Alır başını, gider mezarına, içine girip yatar ve ölümünü bekler. Bir bakar ki bir gürültü geliyor. Der ki gidip bakayım nedir bunlar.

Mezardan çıkar. Develer ürkererek sağa sola kaçmaya başlar. Deveciler gidip bakar ki Nasreddin Hoca içeride. Bir küsküyle çekip dışarıya çıkarırlar ve develeri çekip yollarına devam ederler.

Nasreddin Hoca kalkıp evine gider. Karısı der:

-Hoş geldin Hoca Efendi! Öbür dünyada ne var ne yok?

-Hepsi iyi fakat deveciler çok fena, der.

14. Nastrettin Hoca Baklava Yiyor

Nastrettin Hoca hep bakarmış komşusu ne zaman yapacak İslah yemek yimek için. Yiyecek vakti gelmiş yimee. Üüle ama komşusu bıkmış ondan. Bir gün çekilmişler, Hoca başlamış gitmemee. Sonra bir gün komşusu yapmış baklava. Şindi Hoca Efendi dargın canı da istemiş baklava yimee. Yapmış bir plan karısıynan barabar. Demiş:

-Karı, komşular ne zaman başlayacaklar yimee, bän seni başlayacam seni kualamaa, sän kaçacan komşuya. Bän da gelecem arkana. Komşular brakmayacak seni düveyim.

Ne ise yapmışlar bu işi. Ne zaman kaçmış karı orıyı. Hoca da gelmiş arkadan orıyı, demiş ki;

-Komşu brak, kesecem bu kariyi.

Komşu demiş ki;

-Be Hoca Efendi vaz geç bu akıldan. Buyurun baklava yiyelim annaşacaaz burda.

Ne zaman emişler baklavayı Hoca daa çabuk boşaltmış sineyi önünden. Sorna tutmuş sinenin kânarından da demiş:

-Ah karı, tutaydım seni yolda, büüle çevireceydım kafanı da keseceydım.

Ol vakıtta Hoca Efendi çevirmiş sinenin dolu tarafını kendi yönüne yisin daa çok baklava.

(Marin Georgiyev İwanow, 50 lat, Mogiliszeze)

W. Zajaczkowski, *Jezyk i Folklor Gagauzow z Bulgarii*, s. 134. Naklen ÖZKAN, 2017:196)

14. Nasreddin Hoca Baklava Yiyor

Nasreddin Hoca, komşusu ne zaman lezzetli yemek yapacak diye takip edermiş. Yemek vakti gelince komşusuna yemeye gidermiş. Fakat komşusu bıkmış ondan. Bir gün aralarına

küslük girmiş, Hoca da gitmez olmuş. Bir gün komşusu baklava yapmış. Hoca Efendi dargınmış ama bir yandan da canı baklava çekmiş. Karısıyla bir plan yapmışlar. demiş:

-Kadın, komşular yemeğe oturunca ben seni kovalamaya başlayacağım, sen komşuya kaçacaksın. Ben de peşinden geleceğim. Komşular seni kollayacaklar dövmemem için.

Neyse planı yapmışlar. Karısı kaçmış komşusuna doğru. Hoca da peşinden gitmiş ve demiş:

-Komşu bırak, keseceğim şu karıyı.

Komşu demiş ki:

-Bre Hoca Efendi, vazgeç bu fikrinden. Buyur baklava yiyelim, anlaşalım.

Baklava yerken Hoca, önündeki yeri çabucak bitirmiş. Sonra tepsinin kenarından tutmuş ve demiş:

-Ah kadın, seni yolda yakalaysaydım da kafanı böyle çevirecektim, kesecektim.

O anda Hoca Efendi tabağın dolu tarafını kendine doğru çevirmiş daha çok baklava yemek için.

15. Nastrettin Hocanın Enseri

Varmış bir vakıta Nastrettin Hocanın bir yevi satılık. O da Nastrettin Hoca açan satmış yevi ucuz fiata. Yevinin kapunun iç yanında varmış bir yenser. O yenseri satmamış.

-O yenser dedi, o kalacak, onu satmam.

Alan adam da demiş:

-Ne yapacan senin enserini, dursun burda.

Son vakit geçmiş iki gün. Gelmiş bir akşam Nastrettin Hoca, urmuş kapuya gece yarısı. Yev saabi kalkmış açmış kapuyu, sormuş Hocaya:

-Ne istiyosun Hoca Efendi?

Hoca demiş ki;

-Geldim fesimi asayim benim ensere.

Soora sabaa varkan iki saat gene gelmiş kapuya. Yev saaibi kalkmış gene, gene açnuş kapuyu. Hoca Efendi almış fesini.

Şindi o başlamış sıraylen vakıtlı vakıtsız gelip kapuyu açtırmaa, fesini asmaa. Yev saaibi bıkmış kaarı, istemiş çevirmee Hocanın parasını. Hoca almamış. Çakmışlar daavaya. Hoca doldurmuş bir çölmek mayız, üstüne de koymuş bir aaz saayaa. Girdiyen kadının yanına göstermiş çölmeyi kadıya bakış verecek ta daavayı kazanacak. Sorna Hoca daavayı kazanmış. Gittikten soma kadı efendi almış kaşiyi baksın yaayi. İçinde çıkmış mayıs. Çıktı çarmış Hocayı:

-A be Hoca Efendi sän demiş, bana mayız idirdin.

Hoca demiş ona:

-A be kadı efendi, sän mayızı peşint yidin, bir enser yevi kazanır mı?

(Marin Georgiyew İvanov, 50 lat, Mogiliszeze)

W. Zajaczkowski, *Jezyk i Folklor Gagauzow z Bulgarii*, s. 134. Naklen ÖZKAN, 2017:196-197)

15. Nasreddin Hocanın Çivisi

Bir zamanlar Nasreddin Hocanın satılık bir evi varmış. Hoca evini ucuz fiyata satmış. Evinin kapısının iç tarafında bir çivi varmış. O çiviye satmamış.

“O çivi” demiş “kalacak o, satmam onu”.

Alan adam demiş ki:

Ne yapacaksın bu çiviye? Kalsın burada.

Aradan iki gün geçmiş. Bir akşam Nasreddin Hoca gelmiş, gece yarısı kapıyı çalmış. Ev sahibi kalkıp kapıyı açmış, Hocaya sormuş:

-Ne istiyorsun Hoca Efendi?

Hoca demiş ki:

-Şu çiviye fesimi asmak için geldim.

Sonra sabaha iki saat kala gelmiş kapıya. Ev sahibi yine kalkıp kapıyı açmış. Hoca Efendi fesini almış.

Böylece vakitsiz bir zamanda gelip kapıyı açtırmaya ve fesini asmaya başlamış. Ev sahibi de bıkmış, Hocadan parasını istemiş. Hoca vermemiş. Mahkemeye çıkmışlar. Hoca bir çömleği dışkıyla doldurmuş, üstüne de az tereyağı koymuş. Kadının yanına gidince çömleği kadıya bahşiş olarak vermek ve davayı kazanmak için. Sonra Hoca davayı kazanmış. Gittikten sonra kadı efendi kaşıkla yağa bakmış, içinden dışkı çıkmış. Çıkıp Hocayı çağırmış:

-Ah be Hoca Efendi, sen bana dışkı yedirdin.

Hoca demiş ona:

-Ah be kadı efendi, sen dışkıyı peşin yedin, bir çivi evi kazanır mı?

16. Neçin Aalèèrlar

Bir kerä Nastradin karısınnan oturmuşlar ekmek imää. Karısı ölä aşlanmış çorbaylan, ani yaşları çıkmış.

-Sän neçin aalèèrsın mari? -sormuş Nastradin.

-Aklıma geldi ani raametli mamun pek pek beenerdi bolä çorba. Dayanamadım -çıkı aalaycaam.

Bu vakit Nastradin da aşlanmış çorbaylan çıkmış onun da yaşları.

-E sän neçin aalèèrsın bā?

-Benim da aklıma geldi senin mamun, ani bolä karı bana büütmüş.

(Petri Çebotar, “Bizim Dost-Nastradin”, s.7. Naklen ÖZKAN, 2017:197)

16. Niçin Ağlıyorsun?

Bir kere Nasreddin Hoca karısıyla ekmek yemeye oturmuşlar. Karısı çorbayla boğazını yakmış ve gözleri dolmuş.

-Sen neden ağlıyorsun mari? diye sormuş Nasreddin.

-Aklıma rahmetli annem geldi, böyle çorbayı çok severdi. Ondan dayanamadım, ağladım.

Bir anda Nasreddin de çorbayla boğazını yakmış ve gözleri dolmuş.

-Ee sen niye ağlıyorsun şimdi?

-Benim de aklıma bana böyle bir karıyı büyüten annen geldi.

17. Nicä Nastradin Köpek Aararmış

Nastradin ayırmış kendisinä bir pali ona demişlär:

-Doyur bu paliyi süt içinä doranmış ekmeklän.

-Bän ölä onu doyurursam, -cuvap etmiş Nastradin, -köpeklär hepsi bana kaçacêklar.

(Petri Çebotar, “Bizim Dost-Nastradin”, s.7. Naklen ÖZKAN, 2017:198)

17. Nasreddin Nasıl Köpek Ararmış?

Nasreddin bir köpek yavrusu edinmiş, ona demişler ki:

-Bu yavrunun karnını süte doğranmış ekmekle doyur.

-Ben onu öyle doyurursam köpeklerin hepsi bana gelecek, diye cevap vermiş Nasreddin.

18. Ödaşmäk

Bir kerä Nastradinin kız gelip bobasına girişmiş aalaşmaa, ani onu düümüş kocası. Nastradin o saat alıp bir sopa isleycä geçirmiş onu sıradan da demiş:

-Bän ödeştim senin kocannan: o düümüş benim kızımı, -bän da düüdüm onun karısını.

(Petri Çebotar, “Bizim Dost-Nastradin”, Ana sözü, s.7. Naklen ÖZKAN, 2017:199)

18. Ödeşmek

Bir gün Nasreddin'in kızı, kocası dövdüğü için gelip babasına ağlamaya başlamış. Nasreddin hemen eline bir sopa alıp kızını dövmüş, ardından da demiş:

-Ben senin kocanla ödeştim. O benim kızımı dövmüş, ben de onun karısını dövdüm.

19.Sıkı Musaafir

Çarmışlar Nastradini düünä. O oturmuş yannaşık bir yabancı adanman, angısı arada sırada alarmış masadan karameli, tatlı pitacık hem başka tatlı işlär da sıkıştırarmış onnarı ceplerinä.

-Çocuuma götürecäm, -deyärmış o, kabaatlı bakarak Nastradinä, -düün sofrasından baaşışları uşaklar ölä severlär.

Bu vakit Hoca getirmiş kufnedän bir çaynik aşlak çay da başlamış dökmüä komşusunun cebinä.

-Ë-ê, näbarsın, dur, vay-vay! -baarmış öbürü.

Nastradin gözünü hiç kıpmamış demiş:

-Senin çocuun bu kadar tatlı iyärsä, o yok nasıl istämesin çay.

(Petri Çebotar, "Bizim Dost-Nastradin", s.7. Naklen ÖZKAN, 2017:200)

19. Cimri Misafir

Nasreddin’i düğüne çağırılmışlar. Misafirlikte yabancı bir adamın yanına oturmuş, o da ara sıra masadaki tatlıları alıp kendi cebine doldurmuş.

“Çocuğuma götüreceğim” demiş Nasreddin’e suçlu suçlu bakarak. “Düğün sofrasındaki hediyeleri çocuklar çok sever”.

Bir ara Hoca, mutfaktan bir çaydanlık sıcak çay getirmiş ve komşusunun cebine dökmeye başlamış.

-Hey ne yapıyorsun, dur hey! diye bağırmiş öteki.

Nasreddin gözünü kırpmadan demiş:

-Senin çocuk bu kadar tatlı yiyorsa çayı da istemez olur mu?

20. Kahiriniz Olmasın

Nastradin çıkmış sokaa mangaya da sorıy:

- Komuşular, dostlar, işittiniz mi bir iş?

-Ne o e, Nastradin aga? Annatsana, - demiş epsi.

-E, açan da iç biriniz bilmiy, taa da iidir. Kahiriniz taa az olur.

Şindi bir başka gün, sokaktan geçerek, baarmış Nastradin:

-E, komuşular, dostlar, işittiniz mi, ne olmuş?

Komuşular düşünmüş, ani o epsini geeri dooru yapıy da annaşmışlar desinner bu kere üle:

-İşittik, işittik, biliyz.

- Açan da biliyorsunuz, taa da islää, ben baarlî iç buuşmayacam annatmaa. Üçüncü sefer insanna annaşmıŝla, eer taa bir kere Nastradin sorarsa: “İşittiniz mi bişey- bişey?”, başka türlü cuvap vermää ona. Komuşula düşünmüşle, ani üçüncü onnar çıkacak şiret.

Nasıl da beklemişle, Nastradin üçüncü de gene üle sormuş, geçerekten:

-Ey, komuşular, dostlar, gördünüz mü, işittiniz mi bir şey?

Yarısı baarmış:

-İşittik. Biliyz!

Yarısı da demiş:

-Bilmiys. İŝitmedik. Annat.

- E, - demiş Hoca, - bana taa da ilin, ben pek alathıym öbür maaleye, ozaman ben iç yok neye oyalanayım birada. Kim biliy, annatm öbürlerine, anguları bilmiy, da epsiniz bileciyiniz, ne olduunu. (KOCA, 2011:154)

20. Kahrınız Olmasın

Nasreddin sokağa çıkıp millete sormuş:

-Komşular, dostlar şu olayı duydunuz mu?

-Ne olmuş Nasreddin aga? Anlatsana, demiş hepsi.

-E o zaman hiç biriniz bilmesin daha iyi, kahrınız da az olur.

Başka bir gün yoldan geçerken bağırmış Nasreddin:

-Hey komşular, dostlar! Duydunuz mu olanları?

Komşular düşünmüş, yanına giderlerse hepsini yine geri gönderecek hiçbir şey anlatmadan.

Bu sefer anlaşmışlar ve demişler:

-Duyduk duyduk, biliyoruz!

-O zaman biliyorsanız daha da iyi, ben her şeyi anlatmak için uğraşmayacağım.

Üçüncü kez millet anlaşılmış, eğer yine Nasreddin “Duydunuz mu olanları?” diye sorarsa başka türlü cevap vereceklermiş. Komşular düşünmüş, acaba üçüncüde nasıl bir kurnazlık yapacak. Bekledikleri gibi Nasreddin üçüncü kez yine aynı soruyu sormuş geçerken:

-Hey komşular, dostlar, olanları gördünüz mü, duydunuz mu?

Yarısı bağırmış:

-Duyduk, biliyoruz!

Yarısı da demiş:

-Bilmiyoruz! Duymadık! Anlat!

“Ee” demiş Hoca, “bana daha kolay oldu ama öbür mahallede acil bir işim var, burada boş yere hiç oyalanmayayım. Kimler biliyorsa bilmeyenlere anlatsın, böylece hepiniz öğrenirsiniz neler olduğunu.

21. Yorgan Gitti Kavga Bitti

Yaz gecesini. Uyku arası Nastradin işidiy: sokaktan bir keskin ses geliy. Uyanmış, sesirgeniy: alizinden sokakta şamata, büyük baariş. Karısı da uyanmış, uykuları daalmış.

- Çıkacam, - demiş Nastradin, - gözükecäm onnara! Naşı büle olur! - bozmaa aalemin uykusunu. Onnarda iç mi surat yok, ne?

- Brak, be adam, - demiş karısı, gidecek onnar. Kim anğı deliler. Lääzım mı sana çıkmaa, düüsünner seni de?

- Yok, çıkacam, - demiş Nastradin da, üşenip giinmää, çullanıy yorgan üzünü de çıkıy. (Evel narod kullanardı yazın yorgan üzü - diil içli yorgan - üle ulama dokuma yorgan.) Çıkıy bu, yaklaşıy onnara, süliy garaklaşmasınna, zerem aalemin uykularını bozıylar:

- Surat lääzım olsun sizde, sizi ursuzlarınızı, yaa!

Bunnar kesmişle sesi, uzadıp ellerini, çekiyle çulu bu fasıl korkuluktan da kaçıyla.

Döniy Nastradin içeri çıplak.

- Ne oldu, be! - sorıy karısı.

Bişey, - demiş Nastradin, - yorgan gitti, kavga da bitti! Şindi uyuyacam raat.
Anlatan: Dragnev İvan. (KOCA, 2011:156)

21. Yorgan Gitti Kavga Bitti

Bir yaz gecesi uykudayken Nasreddin sokaktan keskin bir ses geldiğini duyar. Uyanıp kulak kabartır. Aslında sokakta bir şamata, gürültü, bağırışma var. Karısı da uyanır, uykuları kaçar.

“Çıkacağım” demiş Nasreddin. “Gözükeceğim onlara! Bu ne iş? Milletin uykusunu bölmeye ne hakları var? Hiç mi vicdan yok bunlarda?”

“Bırak bre adam” demiş karısı. “Birazdan giderler. Her zamanki delilerdir. Ne gerek var sokağa çıkmaya? Seni de döverler”.

“Hayır, çıkacağım” demiş Nasreddin. Ama giyinmeye üşenmiş ve yorgan kılıfına sarınarak çıkmış dışarı. (eskiden halk yazın yorgan yüzü kullanırdı, yorganın içini değil dokum tezgahlarında dokunan yorgan yüzü) Çevredeki insanların uykusu bölünmesin diye gidiyor onların yanına ve uyarıyor.

-Bu nasıl bir yüzüzlük, sizi uğursuzlar!

Bunlar seslerini kesmiş, ellerini uzatıp çulu çekmişler, bu sefer korkudan kaçmışlar.

Nasreddin evine çıplak dönmüş.

-Ne oldu be? diye sormuş karısı.

“Bir şey olmadı” demiş Nasreddin. “Yorgan gitti, kavga da bitti! Şimdi rahat uyurum”.

22. Kim ne Türlü Akıllıydınız!

Hoca şkolada şmarık, sarsık uşakmış: deli-dolu, ereri karışarmış. Biri bişey salt çeketsin annatmaa, o lââzım karışsın, makar bir-iki laf eklesin, soksun araya.

Bir keret üüredici demiş ona:

- Buleleri, nece sen, ani ereri, sormadaan, karıştırıyla kendilerini, isteyip göstermää büyük derin akıllılıım, büüdücään onna akılsız adam çıkıyla.

- E, üüredici-efendim, Canabiniz küçükken kim netürlü büyük akıllıydınız!

(KOCA, 2011:157)

22. Ne Kadar Akıllıymışsınız!

Hoca okulda şımarık, dengesiz, delidolu bir çocukmuş, her şeye burnunu sokarmış. Biri bir şey anlatmaya başladı mı hemen ortaya atılır, konuşmuş.

Bir keresinde öğretmen ona demiş:

“Senin gibi sormadan etmeden her şeye karışanlar, çok akıllı olduklarını göstermek isteyenler büyüünce akılsız insan olurlar”.

-E öğretmenim, siz de küçükken ne kadar çok akıllıymışsınız!

23. Ne Boşuna Annadayım

Yazın, nece biliyorsunuz, küde evel çoo yatırmışlar gece dışarda: kimisi çardakta, kimisi dam ya çalmar üstünde.

Yazın uşakla pek beeniyle karannaadan oynamaa. E, te maale uşakları da erleşmişle tamam Nastradmm dam saçaan altında oynamaa “Bozuk telefoncuk”. Bir de, ap-ansızdan Nastradın düşiy uşakların arasına. Gene şükür, ani kimseycää zarar etmemiş. Uşaklar toplanıyla onun dolayanısına.

-Nastradın-aga, va, ne oldu sana? Kim attı seni birayı? Acıtmadın mı birerini?

-Şükür Allaaha, acıtmadım. Ben düştüm tavandan.

-Annatsana, ne oldu?

-Ne annadayım, uşaklar, boşuna? Ep okadar anamaycınız.

-Annat, annat, Nastradın-aga, annaycuz.

- Annatmaycam, deyim e. Te nezaman büyüeciiniz, evleneciiniz da yatacınız karıylan çardakta ya tavanda da, çekiştiynen, karınız sizi itirecek da siz düşeciiniz ere, töözaman annayacımız, neçin ben düştüm.

(KOCA, 2011:159)

23. Niye Boşuna Anlatayım

Biliyorsunuz, eskiden yazın köylüler dışarıda yatarmış, kimisi çardakta, kimisi damda ya da ağılda.

Yazın çocuklar gece oynamayı çok sever. Mahalledeki çocukların tamamı toplanmış, Nasreddin'in damının altında "bozuk telefon" oynamaya başlamış. Bir an ansızın Nasreddin çocukların arasına düşmüş damdan. Allah'tan kimseye zarar vermemiş. Çocuklar onun etrafına toplanmış.

-Nasreddin aga ne oldu sana? Kim attı seni buraya? Canın yandı mı?

-Allah'a şükür acımadı bir yerim. Damdan düştüm.

-Anlatsana ne oldu?

-Ne anlatayım çocuklar boş yere? Hem zaten anlamayacaksınız.

-Anlat anlat Nasreddin aga anlat.

-Anlatmayacağım dedim ya. Ta ki ne zaman büyürseniz, evlenirseniz, çardakta ya da damda karınızla yatarsınız, karınız sizi itmeye başlarsa, siz de düşerseniz o zaman anlarsınız neden düştüğümü.

24. Sizin Beterinize Düştüm

Bir kere uşakla yol üstünde oynaarmışla "gaargacık". Emen o vakıta Nastradin geçärmış o sokaktan eşäände atlı. Eşek iiltmiş kafayı, zar-zor sürüniy. Nastradin uyuklamış da kaçırıy eşää kollamayı. Eşek te, saabine göre, aldırmiş kendini bir tarafa da kösteklenip bir taş. Nastradin fırlıp eşekten. (Gene, kismedine, razgelmemiş taş üstüne). Uşaklar: "Aha-ha!" - gülüp- toplanıylar onun dolayanına.

- Nastradm-aga, neçin düştün a?

- Ah, sizi, belalarınızı-ya! Sizin beterinize düştüm. Eşääm saletti uçmaa -o da sizin gibi istedi "gaargacık" oynamaa.

(KOCA, 2011:159)

24. Sizin Beterinize Düştüm

Bir keresinde çocuklar yol üzerinde "gaargacık" oynuyormuş. O arada Nasreddin eşeğiyle sokaktan geçiyormuş. Eşek kafasını eğmiş, zar zor yürüyormuş. Nasreddin uyukladığı için eşeği serbest bırakmış. Eşek de sahibi gibi bırakmış kendini bir tarafa, ayağını taşa çarpmış.

Nasreddin eşekten fırlamış. Allah'tan taşa çarpmamış. Çocuklar gülmüşler ve Hocanın etrafına toplanmışlar.

-Nasreddin aga neden düştün?

-Ah sizi belahlılar! Sizin yüzünüzden düştüm. Eşeğim uçmaya yeltendi, o da sizin gibi "gaargacık" oynamak istedi.

25. Ne Türlü Maymundan Sanki Çekiliy Senin Soyun?

Bir yortu-pazar günü üç-dört dost adiediyle Nastradini göl boyuna dinnenmaa. Etişticään, erleşile bunna bir kart yanık dut aacın altına. İyün ayı, taman dut vakıdı. Bir de iiri, tatlı dutlu açmış. İmişle bras dut, sora oturiyla ayırda dinnenmää, cümbüş patlatmaa.

Dostların biri, balaban, zabunca, bras ta kamburca, suratça tıtsice, büyük pañçalı, bir-iki minut oturu-oturmaz, çüüyup-çüüyup ep dut iyärmiş.

Bakmış ona Nastradin, bakmış, siiretmış: iyärmiş te şu erif - o büyük pañçalar dolusu sıkıştırırmış aazına dutları yapraklarla bile, aazın dolayanında iki sıra karadut şırası akarmış - üstü-gözü olmuş nece kara malak. Hoca, bu şiiri geçirip fikirinden, demiş:

- Ey, dut iyen dostum, anğı aaçlıkbucaandan etiştin buralara? Em ne soydansın?

Ben bilmiym, anğı maymunnardan benim soyum çekiliy: orangutan mı, gorila mı, ama senin soyun, dostum, mutlak makaka maymun soyundan, te o kuyruklu maymunnardan.

(KOCA, 2011:160-161)

25. Senin Soyun Hangi Maymundan Geliyor?

Bir bayram pazarı Nasreddin üç, dört arkadaşıyla göl kıyısına dinlenmeye gitmiş. Gidince yaşlı, yanık bir dut ağacının altına yerleşmişler. Haziran ayı, tam da dut zamanıymış. Ağaç da iri, tatlı dut vermiş. Biraz dut yemişler sonra oturmuşlar eğlenmeye başlamışlar.

Arkadaşlardan biri uzun boylu, zayıf, biraz kambur, yüzü de iticiymiş, büyük ellerine dutları doldurmuş, yapraklarıyla beraber ağzına götürmüş. Ağzının etrafına dut suyu bulaşmış, ağzı yüzü simsiyah olmuş. Hoca aklından şu mısraları geçirmiş ve demiş:

-Hey dut iyen dostum, hangi kıtlık diyarından geldin buralara? Hem hangi soydan geliyorsun? Ben bilmiyorum, benim soyum hangi maymun türünden geliyor; orangutan mı,

goril mi? Ama senin soyun mutlaka makak maymun soyundan, o kuyruklu maymunlardan geliyor!

26. Nacak Öldü

Bir kere Koca Nastradin komşusundan almış kullanmaa bir nacak. Geeri sora iki nacak getirmiş: komşusunun büyük nacaam em kendi küçücük nacaanı.

- Çok saa olasin, komşu. Buyur nacaanı yavrusunnana. Bu gece senin nacaan enikledi.

-Saa ol, Koca. Başkası olaydı, saklayıcıdı büle işi. Dooru caanuysın, Koca.

Geçiy braz vakit, Nastradin gene geliy komşusuna:

- Paalı komşum, versene gene bana senin o keskin nacaanı bir-iki güne odun yarmaa.

- Buyur al, atırlı Nastradin-komşu. Al kullan nekadar lääzımsa, - sevinerek veriy naca komşusu, aklınca düşünerek, ani olacaktır taa bir naca.

Geçiy, nekadar vakit geçtise, nacaklar ep gelmiy. Dayanamış komşusu, gidiy istemää:

- Adi ba, Nastradin komşu, ne getirmiydin aldını? Çokça oyalandın bu seere.

- Afet, efendim, - demiş Koca, - nacaan öldü.

- Naşı öldü? Koca nacak ölür mü?

- Yoktu nabayım, komşu. Enikleyemedi, duuduramadı da öldü nacak.

(KOCA, 2011:161-162)

26. Balta Öldü

Bir gün Nasreddin Hoca komşusundan kullanmak için balta almış. Sonra geri iki balta getirmiş; komşusunun büyük baltasını ve kendi küçük baltasını.

-Çok sağ olasin komşu. Buyur baltanın yavrusu. Bu gece senin balta yavruladı.

-Sağ ol koca. Başkası olsaydı saklardı böyle işi. Doğru yaptın koca.

Bir süre sonra Nasreddin gene gelmiş komşusuna:

-Sevgili komşum, bana o keskin baltanı versene, bir iki gün odun keseceğim.

-Buyur al değerli Nasreddin komşum. Al kullan istediğin kadar.

Komşusu baltayı memnuniyetle vermiş, kendince bir balta daha alacağını düşünmüş.

Aradan zaman geçmiş fakat baltalar geri gelmemiş. Komşu dayanamamış, baltaları geri istemeye gitmiş.

-Hadi be Nasreddin komşu, aldığımı neden getirmiyorsun. Çok oyalandın bu sefer.

-Affet efendim, demiş koca. –Baltan öldü.

-Nasıl öldü? Koca balta ölür mü?

- Ne yapayım komşu? Yavrulayamadı, doğuramadı, o yüzden öldü balta.

* **

27. Varlığa Darlık Mı Olur?

- Nastradin-aga, va, neçin giymişin iki papucunu da bir ayaana?

- Varlaa darlık olur mu? - cevap etmiş Hoca.

27. Varlığa Darlık Mı Olur?

Nasreddin aga acaba niçin iki ayakkabını da bir ayağına giymişsin?

Cevap vermiş Hoca “ Varlığa darlık olur mu?”

28. Kavi Şarap

Nastradini ikram etmişler şaraplan:

- Buyur, Nastradin-aga, buyur. İslää şarapçık.

İçiy bu bir filcan, metediy:

- Ee, dooru. Ba - käämil şarap, tatlı! - E dökün ele taa bir filcancık.

İçiy bu taa bir filcancık. Gene metediy.

- Aman, Nastradin-aga, etişecek o seni yolda. Nábırsım sora?

- Korkma, kardaşım, ben eşeklen, şarap beni etişmeyecek. Eşääm kaavi, çapkın. Dökün taa bir içeyim.

İçiy taa bir da yollanıy eve. Yolda şarap etişiy onu. Hoca uyuklamış mı, ne olmuş, bir de: lüm! - ere düşiy.

- İ-i-i! - şaşmış Nastradin, - bak sen ona! Bu etişmää etişti beni, ama neçin ere urdu?!
Urdu - urdu - etmiy mi?! Ama neçin taa üstüne donnarımı da yısladı? Büle mi sizin käämil şarabınız?

- *Anlatan: Elena Moldovan.*

28. Keskin Şarap

Nasreddin'e şarap ikram etmişler.

-Buyur Nasreddin aga buyur. Güzel şarap.

Bir kadeh içince övmüş:

-Aa doğru! Mükemmel şarap, lezzetli! Bir kadeh daha dökün hadi!

Bir kadeh daha içince yine övmüş.

-Aman Nasreddin aga, o sana yolda yeticek. Ne yapacaksın sonra?

-Korkma kardeşim, şarap bana yetişemez, eşeğim götürecek. Eşeğim güçlü, koşucu. Dökün hadi bir daha içeyim.

Bir daha içmiş ve evine yol almış. Yolda şarap onu mayıştırmış. Hoca uyuya mı kaldı ya da her ne olduysa "güm" diye yere düşmüş.

"Aa" diye şaşırılmış Nasreddin. -Bak sen şuna! Tamam, götürmesine götürüyor da beni niçin yere vurdu? Vurdu vurdu yetmedi mi? Ama üstelik neden pantolonlarımı ıslattı? Böyle mi sizin mükemmel şarabınız?

29. Domuza Koçına

Bir kere Atış Malaş' gidiy kolhoz başına, naşı bizde deyiyle, prisidatele:

- Petri Mihayloviç, epsi geliyle sana yazdırıyla şifer. İşittim de ben de geldim. Benim de zorum var. Yazsana bana beş-on şifer.

- Yok, Malaş, - demiş kolhoz başı, - bitti şiferle.

- Açan bana sıra geldi, yoka ıktı.

- Yok, ba canım, anna beni, bitti.

- Baari bir Şifer yok mu?

- E, okadar bulacınız, - gülmüŐ prisidatel. - Ama bir Őiferlen nbacan, ba, fasıl adam?

- Sen bana yaz bir Şifer bir de enser. Zerem yok nece iÇten geldiceen aula gireyim.

Karı canımı idi: "Yap domuza koına da yap!"

- Hıı! - gene gülmüŐ kolhoz başı. Bir Őiferlen koına mı örtülür, be adam?

- Olur, olur! Ben takacam domuzun sırtına o Őiferi: yaamurdan koruntu olsun.

(KOCA, 2011:164)

29. Domuza Ahır

Bir gün Atış Malaş' kolhoz baŐkanına gider.

-Petri Mihayloviç, herkes sana gelip arduvaz için yazılıyormuŐ. Duydum ben de geldim.

Benim de ihtiyacım var. Bana da beş-on arduvaz yazsana.

-Hayır Malaş, arduvazlar bitti, demiş kolhoz baŐkanı.

-Bana sıra gelince bitiyor zaten.

-Yok be canım, anla beni, bitti gerçekten.

-Bir tane arduvaz da mı yok?

-E o kadarınız bulacağız, diye gülmüŐ başkan. -Ama bir arduvazla ne yapacaksın be adam?

-Sen bana yaz bir arduvaz bir de çivi. Çünkü iÇten gelince eve gidesim yok. Karım baŐımın etini yedi "Domuza ahır yap" diye.

"Hee" diye gülmüŐ kolhoz baŐkanı. -Bu arduvazla ahır mı örtülür be adam?

"Olur olur. Domuzun sırtına o arduvazı takarım, yağmurdan korunmuŐ olsun.

30. Üle Sımarlamış Eşek

Atışın varmış bir eşää. Komuşusu daymaca gelip istärmiş ondan eşää: ba bulgura gitmää, ba oduna, ba üzümneri getirmaä. E, bıktırmış artık onu komuşusu. Düşünärmiş: “Naşı vazgeçtireyim ben bunu bu dayma istemekten? Yok mu nece o da edinsin kendine bir pırı*, büütsün kendi - ne, kör-sakat mı?”

Brazdana gene gelmiş komuşusu:

- Malaş ba, versene bana eşääni bir-iki saada.
- Eşek yok evde, - demiş Atış.

Käär bu momentte de eşek başlıy keskin anırmaa.

- Ne yalan süliysin, bre komuşu?
- Ben yalan sülemedim, atırlı komuşu. Bilmiym neçin benim eşääm bana döne-döne yalvardı, sımarladı, deyip: “Eer gelärsä gene beni komuşu istemää, süle, ani ben yokum evde. Ben bıktım aalemde işlemää. Büütsün kendine eşek.

(KOCA, 2011:167)

30. Öyle Öğüt Vermiş Eşek

Atış'in bir eşeği varmış. Komşusu her zaman ondan eşeğini istermiş, ya bulgura ya oduna gitmek için, ya da üzümleri getirmek için. Artık komşusu onu bıktırmış. Düşünmüş, ben bunu her zaman istemekten nasıl vazgeçtiririm? Bir tane sıpa edinsin, büyütsün kendisi, kör, sakat mı?

Birazdan yine gelmiş komşusu.

-Malaş be, bana eşeğini bir, iki saate versene.

-Eşek evde yok, demiş Atış.

Tam o sırada eşek anırmaya başlamış.

-Niye yalan söylüyorsun bre komşu?

-Ben yalan söylemedim hatırlı komşu. Bilmiyorum, eşeğim bana döne döne yalvardı, “Eğer yine komşu beni istemeye gelirse, beni evde yok de. Bıktım artık milletin işini yapmaktan. Kendine bir eşek büyütsün” diye öğüt verdi.

31.Suladın Mı Öküzleri?

Bubası sorry çocaa:

- Suladın mı öküzleri, çocuum?

Çocuk deyiy:

- Suladım, ama...

- Ne ama? - sertleniy bubası.

- Pınarda kofa yoktu.

Anlatan: Şavka Lülü. (KOCA, 2011:168)

31. Öküzleri Suladın Mı?

Babası çocuğa soruyor:

-Öküzleri suladın mı çocuğum?

Çocuk diyor:

-Suladım ama..

-Ama ne? diye sinirlenir babası.

-Su kuyusunda kova yoktu.

32. Bilmiym Okumaa

E, te teatrada stenada koyarmışlar A. S. Puşkinin dramasını “Üšek paadişaa” (“Великий государь”). Dramada geçen işlere göre şndi lââzım paadişaaaya (artiste) çıksın Nastradin - artist, angısı getiriy aber kiyadı. Paadişaa oturuy üšek tronunda da izin veriy öbürüne:

-Oku! Ne yazıy o mektupta.

Nastradin çöziy, yayıy o düdük gibi sarılı yapraa da kendi büyük şaşmasına görüy, ani orada iç bir de bukva yazılı yok. Nâpsın bu? Ama Nastradinin şiretlii, yızlı işleyen fikiri kurtarıy

mu:?

- Üsek paadişaa, - deyi artist, - afedin beni, benim yok şkolam yazmaa, okumaa bilmiym.

Zalda insannar bişey annamamış, ama stena ardmadakı kişiler, ani istemişler denemää Nastradini da diıştirmişler mektup yapraanı, şişmişler gülmää.

Anlatan: Sofiya Moldovan. (KOCA, 2011:170)

32. Okumayı Bilmiyorum

Tiyatroda Puşkin'in Ulu Padişah oyunu sergileniyormuş. Oyunun kurgusuna göre şimdi padişahın huzuruna Nasreddin'in mektup getirmesi gerekiyormuş. Padişah tahtında oturarak öbürüne müsaade etmiş:

-Oku! Ne yazıyor o mektupta.

Nasreddin ipini çözüp düdük gibi sarılı yaprağı açmış ama açmasıyla şaşkına dönmesi bir olmuş. Çünkü kâğıtta bir tane bile harf yokmuş. Ne yapsın bu şimdi? Fakat Nasreddin'in kurnazlığı, hızlı çalışan kafası boş durur mu?

“Yüce padişahım, beni affedin, okuma yazmam yok benim, okumayı bilmiyorum” demiş.

Salondakiler hiçbir şey anlamamış ama sahne arkasındakiler Nasreddin'i deneme amacıyla mektubu mahsus değıştirdikleri için gülmekten yıkılmışlar.

33. Kırk Yıllık Şarap

- İştittim, - annadıy cümbüşçü Malaş, şindiki Nastradin, - ani evelki Nastradin ünürmiş ki var kırk yıllık sirkesi. E, kırk yıllık sirkeyi var nece aslıdan da korumaa, sürttürmää?

Deneyeymiş o, benim gibi, kırk yıl şarabı tutmaa.

- Da ne sende şindi var kırktyıllık şarap mı? - sorıy dostunun biri.

-Var! - dik, çetin süliy Malaş.

Dostun İkincisi de deiveriy:

- Sen inanırsın Malaşı mı? Nerden onda kırk yıllık şarap var? O taa kendi kırk yaşını tamannamadı. Yabanının yataanda kemik bulacan.

- Bana o fiçi taa bubamdan kaldı, - eklemiş Atiş.

- A-a-a! Üle mi? Ozaman kiraz etsene e! - demişler kafadarları.

- Açan ben epsini kiraz edeciidim, - demiş Atiş, - ozaman naşı o şarap duracudı bende kırk yıl?

(KOCA, 2011:171)

33. Kırk Yıllık Şarap

Şimdinin Nasreddin'i cümbüşçü Malaş "Eskiden Nasreddin'in kırk yıllık sirkem var diye övündüğünü duydum. E kırk yıllık sirkeyi nasıl tutmuş? Benim gibi kırk yıl şarap tutmayı deneseymiş" diye anlatıyormuş.

"Sende şimdi kırk yıllık şarap mı var yahu?" diye sormuş bir arkadaşı.

"Var tabii!" demiş Malaş dik ve sert.

İkinci arkadaşı da deyişmiş:

"Sen Malaş'a mı inanıyorsun? Kırk yıllık şarap ne gezsın onda? O daha kendisi kırk yaşını tamamlamadı. Yabanının yataanda kemik bulacan.(Kurdun ininde kemik bulacaksın)

"O fiçı bana babamdan kaldı" diye eklemiştir Atiş.

"Aaa! Öyle mi? O zaman içki ısmarlasana be!" demişler arkadaşları.

"Hepsini ikram etseydim o zaman o şarap nasıl kırk yıl duracaktı bende?" demiş Atiş.

34. E, Üle Yakışmıy Açan

Bir erif odun kırarmış oturukça. Komşusu da geçerek görüy bu fasıl işlemeyi da soruy ona:

-Neçin, va komuşu, kesiyşinb oturukça?

- Denedim, ba komuşu yтікça, ama açan uymıy, yakışmıy.

(KOCA, 2011:173)

34. Öyle Olmuyor, Yakışmıyor

Adamın biri oturarak odun kırıyormuş. Komşusu geçerken bunu görmüş ve sormuş:

-Komşu, neden oturarak kesiyorsun odunu?

-Bre komşu, yatarak denedim ama olmadı, yakışmadı. Demiş.

35. İlerine Sülemedinize?

Erifin biri oturmuş güne karşı kufaykaylan em kırım* kalpaklan. Dışar- da sa güneş kızdırıy: kırk gradus sıcak.

Komuşu görüy bunu da sorıy ona:

- Sen ne, üle paalı komuşum? Çıkarsana o kufaykayı, kalpaa. Baksana, ne kızdırıy güneş. Nece dayanıyın?

Bu bişeycik geeri çevirmedään taa, başlıy aalamaa.

-Ne aalıyın e, komuşu? Ne oldu?

-Sen taa ileri ne sülemedin e? Nerediydin şindiyyadan?

(KOCA, 2011:173)

35.Daha Önce Neden Söylemedin?

Adamın biri güneşin altında kaftanı ile Kırım şapkasıyla oturmuş. Dışarıda da kırk derece sıcak varmış. Komşusu bunu görünce sormuş:

“Ne yapıyorsun öyle komşucuğum? Çıkarsana o kaftanla şapkayı. Baksana ne kadar sıcak. Nasıl dayanıyorsun?”

Bu bir şey demeden ağlamaya başlamış.

-Neden ağlıyorsun komşu? Ne oldu?

-Sen daha önce neden söylemedin? Neredeydin şimdiye kadar?

36. Bilmiysin, Ne Lafediysin

Adamın biri çarıy çocu maazaya da kiraz ediy çocuunu:

- Adi, çocuum, içelim birär filcan şarap.

E, içiyle braz, lafa durıyla da adam deiy:

- Adi, çocuum, gidelim kazalım baayı.

- E, baka! Sen de içticaan bir filcan şarap, bilmiysin, ne lafediysin!

(KOCA, 2011:174)

36. Ne Konuştuğunu Bilmiyorsun

Adamın biri çocuğunu mahsene çağırılmış ve ona içki ısmarlamış:

-Hadi çocuğum, birer kadeh şarap içelim.

Biraz içmişler, sohbet etmişler, adam demiş:

-Hadi çocuğum, gidelim bağı kazalım.

-Baba, sen de bir kadeh şarap içince ne konuştuğunu bilmiyorsun.

37. Bacaklarını Kesmesin

Bir Adam gidirmiş kıra papşoyunu kazmaa. Komşusu, Atış Malaş, sorry ona:

- Kaç yaşında bulumy senin çocuun, bre komuşu? Ne almıysm onu da yanma. O benimnen akran, lââzım olsun otuz yaşında.

Diil akran, diil. O senden ayli küçük. Şindi sentäbride taa irmi sekizi dolduracak. Almıym kazmaa, zerem olmaya bacaklarını kesmesin.

(KOCA, 2011:174)

37. Bacaklarını Kesmesin

Adamın biri kıra mısır çapalamaya gidiyormuş. Komşusu Atış Malaş sormuş ona:

“Kaç yaşında çocuğun var be komşu? Neden onu da yanına almıyorsun? O benimle akran, otuz yaşında olmalı.

“Akran değil değil! O senden epey küçük. Şimdi Eylülde daha yirmi sekizini dolduracak. Çapaya götürmeyeceğim, bacaklarını keser yoksa”.

38. Ödünç Diil Mi, Ne?

Komuşuyka yokkana saabyka giriye da kümesten toplıy yımirtaları. Çıkarkana tokatçıkta karşı geliye ev saabiykasmnan. Fıtası dolu yımırta.

- Ne o, mari üssüz, ne o fitan dolu? Evde kimseycik yok, ne arıysın aulumda?

Adi mari, sen de? Diil mi ödünç, ne?

(KOCA, 2011:176)

38. Ödünç Değil Mi?

Komşu kadın ev sahibesi yokken kümesine girip yumurtaları toplar. Çıkarken kapıda ev sahibesiyle karşılaşır. Önlüğü yumurta dolu:

-Ne o kız, yüz­süz, önlüğünde ne var? Evde kimse yok, avlumda ne arıyorsun?

-Hadi kız sen de. Ödünç, değil mi?

39. Cümbüşçü Aucu

Üç aucu oturuyla dinnenmä em lafediyle.

Kardaşla, süleyim, neye ben benzedeym karımı?

Neye, ba dost?

-Benim karım okadar güzel, pak nece bir körpe karacacık. O karagöz, uzun kirpikli bakışı, o güzel uygun güüdesi - pak günaasız bir genç karaca. İkincisi de dârmiş:

- Benim karım da benziy tilkicää: karagöz, bakışı şiret, güüdesini ilin gezdiriy auldan sokaa, sokaktan aula - etiştiremiysin denemää, nezaman çıkmış, nezaman gelmiş

- Üçüncüsü oflıy da deiy:

- Siz kısmetliysiniz, dostla. Benim se karım benziy insana.

(KOCA, 2011:177-178)

39. Cümbüşçü Avcı

Üç avcı hem dinleniyor hem sohbet ediyorlarmış.

-Kardeşler, karımı neye benzettiğini söyleyeyim mi?

-Neye benzetiyorsun?

-Benim karım o kadar güzel, körpe karaca gibi temiz. O kara gözleri, uzun kirpikli bakışı, o güzelim bedeni günahsız, saf bir genç karaca gibi.

İkincisi demiş:

-Benim karım da tilkiye benziyor. Karagözlü, bakışı şirret, gövdesini avludan sokağa, sokaktan avluya kuğu gezdirir, ne zaman çıkmış, ne zaman gelmiş yetişemezsin hızına.

Üçüncüsü oflayarak demiş:

-Siz kısmetlisiniz dostlar. Benim karım insana benziyor.

40. Selâm Moldovadan

Malaş gitmiş Moskvaya kazanmaa. Te etişmiş. İndii gibi yarıplandan, baarıy:

- Носилыдики, КО мне!

Yaklaşy ona iki taşıyıcı, uzanıyla taşımaa göçünü. Bu da demiş:

- Нет-нет, не надо. Мы, гагаузы, сами таскаем грузы, да ещё и не такие лёгкие, а тяжёлые. А я вас позвал, чтобы сказать: «Вам передали привет из Молдовы!»

(KOCA, 2011:180)

40. Moldova'dan Selam

Malaş Moskova'ya çalışmaya gitmiş. Gidince uçaktan iner inmez bağırmış:

-Taşıyıcılar, gelin bana!

İki yük taşıyıcısı yaklaşmış, yükünü almaya yeltenmişler. Bu da demiş:

“Hayır hayır gerek yok. Biz Gagauzlar yükleri kendimiz taşırız, hem bunun gibi hafifleri değil ağır olanları. Ben sizi “Size Moldavya'dan selam gönderdiler” demek için çağırdım”.

41. Ben Seni Etişecem

Rakı deyärmiş:

-İç! Korkma! Ne kada da içsen, ben ep seninnen. Şarap ta därmış:

-İç te git. Ben seni etişecem.

(KOCA, 2011:180)

41. Ben Sana Yetişirim

Rakı diyormuş:

-İç korkma! Ne kadar içersen iç ben hep seninleyim.

Şarap da demiş:

-İç de git. Ben sana yetişirim.

42. Şarap Kaavi Olaydı

İki erif lafedärmiş:

- Ey, kafadar, neçin sen beni dün aldattın? - sorry ilkinisi.

- Neylen, naşı aldattım? - sorry öbürü.

- Ne dün avşam caba üündün kendini: iç, dost, benim şarabım kaavi, islää.

- E, ne prost mu, ne? Dooru, ani kaavi.

- Kaavi olaydı, o avşam brakmaycıdı beni yol üstünde, götürücüdi eve kadar.

Anlatan: Örgi bati. (KOCA, 2011:181)

42. Şarap Güçlü Olaydı

İki adam konuşuyormuş:

-Hey dostum, dün sen beni neden kandırdın? diye sormuş ilki.

-Nasıl yani? Nasıl kandırdım? diye sormuş öbürü.

-Dün akşam boş yere kendini övdün durdun; iç dostum, benim şarabım güçlü, güzel diye.

-Ne yani yalan mı? Doğrudur, güçlü.

-Güçlü olaydı o akşam beni yol üstünde bırakmazdı, eve kadar götürürdü.

43. Gelin Olacaa Kız

Gelini giidirdikten sora soy-sensele prost olıyla gelinnen. Sorıyla geline:

- Neçin aalamıysin, mari kız? Ayırılıyız.

- Ne aalayım? - demiş kız, - ben nereyi gidiyim, orası aalasın.

(KOCA, 2011:181)

43. Gelin Olacak Kız

Gelini giydirdikten sonra ailesi ve akrabalarıyla vedelaşıp hayır duası alırken geline sormuşlar:

“Neden ağlamıyorsun kız? Ayrılıyorsun buradan”.

“Neden ağlayayım? Gideceğim yer ağlasın” demiş kız.

44. Kamburca, Ama Yakışıklıca!

Kongazada bir sokakta karılar dernek oturarmışlar. Karının birisinin gözleri pek görmemiş. Bir da sokaktan bir genç olan geçärmiş, seläm vermiş:

- Avşamayersiniz!

- Kebetayersin! - cuvap vermişlär kanlar.

Kör karı sormuş:

- Kimin bu kambur çocuk, mari?

- Sizin Petilerin Maninin. - cuvap etmiş karılar.

- E-e-e, kamburca, ama yakışıklıca! - hemen kıvırmış karı.

(ZANET, 2010:182)

44. Kambur Ama Yakışıklı

Kongaz'da bir sokakta yaşlı kadınlar oturup sohbet ediyorlarmış. Kadınlardan birinin gözleri pek görmüyormuş. O arada sokaktan geçmekte olan bir genç selam vermiş:

-İyi akşamlar!

-Sağ ol! Demişler yaşlılar.

Kör ihtiyar sormuş:

-Bu kambur çocuk kimin kız?

-Sizin Petilerin Mani'nin, demişler kadınlar.

-Ee kambur ama yakışıklı! Diye hemen kıvrımış ihtiyar kadın.

45. Ufak Sa, Bütün Yut!

Kiriyak Kuyumcüklu satarmış balık, gidärmış sokakta da baarmış: “Balık, balık”. Şindi durguduyor bu taligasını, toplanıyorlar onun başına. O adamların içindä sa bir adam işitmemiş, ani o baarmış duruyor da deer:

- Ne barmayorsun, bā Kiriyak? Bān, - demiş, - gördüm burda taligayı da, - demiş, - ya bakayım ne satıyor bu adam, o sa sän balık satayorsun.

- Bān, - demiş Kiriyak, - açan küçüktüm da tātü beni düvärdi, o zaman baardım, ama şindi neçin baarayım?

- Balık satayorsun ye, bā Kiriyak?

- Kimin, - demiş, - balı yoksa o baarsın, benim var balım.

O adam duruyor, duruyor, deer Kiriyaa genä:

- Pek ufak senin balıkların.

Ufak sa, - demiş, - bütün yut!

(Moşkov,1904:195)

45. Ufaksa Bütünün Yut

Kiriyak Kuyumcüklu balık satarmış, sokağa çıkıp bağırmış: “Balık balık balık!” Arabasını durdurunca millet etrafına toplanmış. İçlerinden biri duymamış ve bağırmış “Neden bağırmıyorsun be Kiriyak? Burada arabayı görünce bakayım ne satıyor dedim. Sen misin o balık satan?”

“Benim” demiş Kiriyak. “Küçükken babam beni döverdi, o zaman bağırdım ama şimdi niye bağırayım ki?”

-Balık satıyorsun ya Kiriyak?

-Kimin balığı yoksa o bağırsın, benim balığım var, demiş.

Adam durmuş durmuş ve yine Kiriyak’a demiş:

-Çok ufak senin balıklar.

-Ufaksa bütün yut! Demiş

46. Tıgarkadan Vaz Geçmäk

Terzi Nikolanın Yançusu gider dermenä. Şindi gelir Moş Dimu oolu Dmitrinin Yorgisi. Da şindi Yançu kıvradayor bir tıgarka, verer tabaşnii Yorgiya da deer:

- Kıvrat sän da bir tıgarka.

Yorgi da deer ona:

- Holan bän istärdim vaz geçmää da bilmeerim ne türlü vaz geçeyim.

Yançu da deer:

- Bän seni üüredim. Bilermisin, nicäl kestirerlar yımırta imektän köpekleri?

Demiş:

- Bilmerim.

Yançu da demiş:

Köpää yımırta imektän vaz geştirerlar, yısıdayorlar bir yımırta da atayorlar köpää. Köpek ta kavrayor yımırtayı da aazını yaktıynan bir taa imäzmiş. Sän da şindi vaz

geçäsin dey, al tıgarkanın ateşli erini aazına da bir taa vaz geçärsin.

(Moşkov,1904:195-196)

46. Sigaradan Vazgeçmek

Terzi Nikola'nın Yançu'si değırmene gider. Sonra Moş Dimu oğlu Dmitri'nin Yorgi'si gelir. Yançu bir sigara yakar ve sigara kutusunu Yorgi'ye uzatırken der "Sen de bir sigara yak".

Yorgi der "Ulan ben bırakmak istiyorum ama nasıl bırakacağımı bilemiyorum".

Yançu der "Ben sana öğretirim. Bilir misin köpeği yumurta yemekten nasıl vazgeçirtirler?"

-Bilmiyorum.

Yançu demiş “Köpeği yumurtadan vazgeçirtmek için yumurtayı ısıtıp köpeğe atarlar. Köpek de yumurtayı ısırınca ağzı yanar, bir daha yemez. Sen de şimdi vazgeçmek için sigaranın yanan tarafını ağzına al, bir daha da içmezsin, vazgeçersin”.

47. Neçin Saçlar Bıyıklardan İleri Biyazadılar

Bir dādu gidärmiş yolda, da o dādunun saçları biyazmış. Da padişaa sormuş o dāduya:

- Neyiçin senin saçların biyaz, bıyıkların da kara?

O dādu da demiş:

Neyiçin? Benim saçlarım benimlä bilä duudu, ama bıyıklarım irmi yıldan sora duudu, onuştan saçlarım biyaz. Ko bıyıklarım da olsun saçlarım yaşında, da onnar da olaceklar biyaz. (Moşkov, 1904:196)

47. Neden Saçlar Bıyıklardan Önce Beyazlar

Bir dede yolda gidiyormuş, saçları beyazlamış. Padişah dedeye sormuş:

-Neden saçların beyaz, bıyıkların siyah?

Dede demiş “Neden mi? Saçlarım benimle birlikte doğdu, ama bıyıklarım yirmi sene sonra doğdu, o yüzden saçlarım beyaz. Bıyıklarım saçımın yaşına gelince onlar da beyazlar”.

48. İki Yalancı

- İki yalancı gelmiş bir kasabaya, sormuşlar biri birinä: “Ne gördünüz gelirkän?”

- Biri demiş: “Gördük bir başça da o başçada vardı bir büyük laana. Bir laana bir rotaya eteer imää”.

- Sormuşlar sora öbürü yalancıya: “Var mı aslı bu iş?”

- O da demiş: “O lahnayı görmedim; soldatlar ordan geçarkan yaamur tutmuş laananın koçanı kılıçlan oymuşlar da içinä girmişlär, onu gördüm”.

- Biri da demiş: “Gördüm evlär yahnıylan örtülü”.

- Sormuşlar öbürnä: “Var mı aslı?”

O da demiş: “Onu görmedim. Bän geştım gecä, çıktı köpeklär yoktu sopa, hızlandıım aıla, kıreem sopa, geşti elimä socük, aullar örülmüş socüklan”. (Moşkov, 1904:201)

48. İki Yalancı

İki yalancı bir kasabaya gelmiş, kasabalılar sormuş “Gelirken ne gördünüz?”

Biri demiş “Bir bahçe gördük, bahçede büyük bir lahana vardı. Bir lahana bir orduyu doyuracak kadardı”.

Sonra öbür yalancıya sormuşlar “Bu olay gerçek mi?”

O da demiş “O lahanayı görmedim ama askerler oradan geçerken yağmur başlamış, lahananın içini kılıçla oymuşlar ve içine girmişler, onu gördüm”.

Biri de demiş “Evlerin üstü etle örtülüydü”.

Öbürüne sormuşlar “Gerçek mi bu?”

O da demiş “Onu görmedim. Gece vaktiydi oradan geçerken, yolda köpekler karşıma çıktı, sopam yoktu, çite atıldım sopa kırmak için. Elime sucuk geçti, meğersem çitler sucukla örülmüş”.

49. Vayvoda Popaz

- Bir vakit varmış viliyatta bir vayvoda da gider bir küvä da deer:

- Sizin yoktur popazınıs, olayım ban sizä bir popaz.

- Bulgarlar kayıl olmuş. Gitmişlär kliseyä. Girer popaz altara. İnsannar beklerlar çıkısın popaz. Bir seldän sora çıkmış da demiş: “Bileermisiniz bişey?”

- Demişlär: “Bilmeris”.

- O da demiş: “Açan bilmeersiniz, ne söyleyim sizä? - da genä girmiş altara”.

- Adamlar da demişlär: “Genä çıkarsa, deelim bileris, da bakalım ne sööleycek?” Çıkmış genä da demiş: “Bileermisiniz bişey?”

- Onnar da demişlür: “Bileris”.

O da demiş: “Açan bilersiniz, ne sööleyim sizä?” Da sora çıkmış yan kapudan da kaçmış. (ZANET, 2010:184)

49. Voyvoda Papaz

Bir zamanlar vilayette bir voyvoda varmış ve bir köye gidip demiş:

“Sizin papazınız yokmuş, ben size papaz olayım”.

Bulgarlar razı olmuşlar. Kiliseye gitmişler. Papaz kilise mihrabına girmiş. İnsanlar da onun çıkmasını beklemiş. Bir süre sonra papaz çıkıp demiş “Bir şey biliyor musunuz?”

“Bilmiyoruz” demişler.

“Bilmiyorsanız ne anlatayım size” demiş ve gene kilise mihrabına girmiş.

İnsanlar da demiş “Yine çıkarsa biliyoruz diyelim, bakalım ne söyleyecek”.

Papaz çıkıp sormuş “Bir şey biliyor musunuz?”

Onlar da demiş “Biliyoruz”.

“E biliyorsanız ne anlatayım size?” Sonra yan kapıdan çıkmış ve kaçmış.

50. Çözülmez Daavalar

İki adam gitmişler alış-veriş yapmaa. Yolda gidärkan, gitmişler bir babuya, da o babuda gecelemişler. Sabahleyin pişirtmişler babuya dört yımırta, imişler da babuya ödämedän yımırtaları gitmişler. Yımırtaların paası sekiz kopeykaymış. O adamlar da başlamışlar alış-veriş sekiz kopeykadan o babunun kısmetinä, ani yikram etmiş onnarı. İrmi yıl oluncäsına, onnar kazanmışlar sekiz kopeykadan sekizüz karbona.

Da gelmişler o babuya yımırtaların parasını ödemää. Babu üürenmiş, nası iş olduunu, aalaşmış o iki adam için sultana daava etmää da istemiş onnardan zarar ettii parasını. “Her bän sizä pişirmeyäydım o dört yımırtayı, o yımırtalardan çıkaceydı dört piliç. Her bir piliç yımırtlayceydı irmişär yımırta. O yımırtaların piliçleri da yımırtlayceydılar irmişär yımırta, taa ileri dooru”.

Vardı bir şiret adam, adı Nasradindi. Yollamışlar onu çürsinnar, görsün bu işlerin daavasını. Nastradin getirmiş bir büyük çüven, koymuş onun içinä booday, da başlamış pişirmää. Çok vakit kaynatmış o boodayı, sora yollamış o adamları, eksinnär o boodayı. Sormuşlar ona:

- Acaba bitär mi bu pişmiş booday?

O da demiş onnara:

Sanki olmuş mu böölä iş, pişmiş yımirtadan çıksın piliç? Alın, - dedi boyarlara, - paranızı, ama babuya bişeycik vermeyin. (Moşkov, 1904:102-103)

50. Çözülmez Davalar

İki adam alışverişe gitmiş. Yolda bir ninenin evinde gecelemişler. Sabah nineye dört yumurta pişirtip yemişler, parasını ödemededen gitmişler. Yumurtaların fiyatı sekiz kopeyka⁶⁶ imiş. Ninenin hakkıyla alışveriş yapmışlar. Aradan yirmi sene geçince o sekiz kuruş sekiz yüz ruble olmuş.

Bir gün bu ikisi yumurtaların parasını ödemek için nineye gelmiş. Nine işin aslını öğrenince ağlamış, zarar ettiği paraları için iki adamı sultana şikâyet etmek istemiş. “Ben size o dört yumurtayı pişirmeseydim yumurtalardan dört piliç çıkacaktı. Her piliç yirmişer yumurta yumurtlayacaktı. O piliçlerin yumurtaları da yirmişer yumurta...”

Bir kurnaz adam vardı, adı da Nasreddin'di. Çağırılmışlar onu bu davaya bakması için. Nasreddin büyük bir kazan getirmiş, içinde buğday koyup pişirmeye başlamış. Uzun süre haşlamış buğdayı, sonra buğdayı ekmeleri için o iki adamı göndermiş. Sormuşlar ona:

-Bu pişmiş buğday biter mi?

O da demiş onlara:

-Pişmiş yumurtadan civciv çıktığını gördünüz mü? “Alın paranızı” demiş adamlara “bu nineye de hiçbir şey vermeyin”.

51. Şaşarım Aklınıza, Nâbaceniz Rubaylan?

Hoca gezdii erindä popazları kendi keskin lafınnan hojma kamçılarmış. Bu betereä popazlar, manaflar hem başka caami izmetçileri, alınmışlar onnar da Nastradini gülsünnär. Kolvermişlär ses, ani on gündän sora dünnä batacak.

Aaz-aazdan etişmiş bu laf Hocaa da. Kaldıynan bir gün “dünnä kaybelmesinä” popazlar, manaflar toplanmışlar Nastradinin auluna da türlü akıl vermişlär.

- Hoca, yaarın dünnä bitkisi, ne tütêrsin o inää? Çıkar kenara keselim onu...

- Olur, bunu da yapalım, - demiş Hoca, - ölä da kaybelecez, bari iyelim bitkidä doyunca...

⁶⁶ kuruş

- Uraduk lüzgerä, - demiş manafın biri, sevineräk, onun yanında duran dostuna popaza.

Çatılamış Hoca inää da çıkmışlar kenara, daa boyuna, kazmışlar bir kotlon da kesmişlär inää.

- Dostlar, - demiş Hoca, - bän sizä pişirecäm imeenin iysini, ama siz gidin birär arka odun getirin.

Kayıll olmuş papazlar. Hepsi soyunmuşlar, dala rubalarını asmışlar da oduna gitmişlär.

Hoca saat rubaları taraşlamış, iki altın krest bir da gümüş krest almış da kendi koynusuna koymuş. Birinin cebindä bir altın saat bulmuş, onu da toplamış, sora öbür ceptä gerää gibi para bulmuş, onnar da Hocaa düşmüşlär.

Bu işän sora Hoca rubaları hepsini ateşä atmış...

Popazar geldii gibi saletmişlär giinmä.

- Hoca, rubalar neredä?

- Bän onnarı ateşä attım, - cevabını vermiş Nastradin.

- Ne sän delerdin mi, Hoca? - hepsi bir sestä sormuş.

- Şaşêrim aklınıza, dostlar, - kesmiş lafı Nastradin. - Nâbaceniz rubayulan? Yarın diyl mi dünnä batacak?

Popazların bir karış aazları açık kalmış.

Hoca sa gitmiş işinä, altın işleri satıp, kendinä islää bir inek almış hem da taa çok parası da kalmış... (Baboglu, 1969:243-244)

51. Şaşarım Aklınıza Kıyafeti Ne Yapacaksınız?

Hoca gittiği her yerde keskin laflarıyla papazları yerden yere vurmuş. Bunun üzerine papazlar, manaf⁶⁷ ve başka cami adamları Nasreddin'i gülünç duruma düşürmek için plan yapmışlar. "On gün sonra dünyanın sonu gelecek" diye haber salmışlar.

Ağızdan ağıza bu laf Hocanın kulağına gitmiş. "Dünyanın sonuna" bir gün kala papazlar, manaf⁶⁷ Nasreddin'in avlusuna toplanmış ve akıl vermeye başlamışlar.

⁶⁷ Manaf: Kadın düşmanı, evliliğe karşı olan, kadınlardan kaçan kişi.

-Hoca, yarın dünyanın sonu. O ineği niye tutuyorsun, çek şu kenara keselim onu...

“Olur, yapalım bunu” demiş Hoca, “öyle de kaybedeceğiz, bari son kez doyasıya yiyelim.

“Rüzgâra uğradık” manafından biri demiş sevinerek yanındaki papaz arkadaşına.

Hoca ineği bağlamış, duranlar bir kenara çekilmiş, yakınında bir ocak kazmışlar, ineği kesmişler.

“Arkadaşlar, ben size yemeğin en iyisini pişireceğim ama siz gidip birer odun getirin” demiş Hoca.

Papazlar kabul etmiş. Hepsini kıyafetlerini çıkarmış ve oduna gitmiş.

Hoca o arada kıyafetleri kurcalamış, iki altın bir gümüş haç bulmuş, hepsini alıp koynuna saklamış. Birinin cebinde altın saat bulmuş, onu da almış. Sonra diğer cepte gereği kadar para bulmuş, onlara da el koymuş Hoca.

Tüm bunlardan sonra Hoca kıyafetleri ateşe atmış...

Papazlar gelince giyinmeye koyulmuşlar.

-Hoca, kıyafetler nerede?

-Ben onları ateşe attım, demiş Nasreddin.

-Sen delirdin mi Hoca? Demiş hepsi bir ağızdan.

“Aklınıza şaşarım arkadaşlar” demiş Nasreddin. “Ne yapacaksınız kıyafetleri? Yarın dünyanın sonu değil mi?”

Papazların ağız bir karış açık kalmış.

Hoca ise gidip altınları satmış, kendine iyi bir inek almış, cebinde yine de bir sürü parası kalmış.

52. Tek Alınız

Nastradin hap-aaç gelmiş dostuna musaafirlää. Dostu da onu sarmaylan konuklamış.

Hoca girişmiş da sarmaları ikişâr-ikişâr aazına atırmış. Sıkı-sıkı iirmiş...

Dostun karısı, bunu görüp, duymuş, ani sarmalar etmeyeceklär da kıyıştırama kıyıştıramaa Hocaa demiş:

- Nastradin amuca, sarmalarımız kıt biraz, yalvaracam tek alınız.

Üçär aazıma sımêêr, - buularak sarmaylan, cuvap etmiş Hoca.

(Baboglu, 1969:243-244)

52. Tek Alınız

Nasreddin çok açmış ve arkadaşına misafirliğe gelmiş. Arkadaşı da sarma ikram etmiş ona.

Hoca sarmaları ikişer ikişer ağzına atmış. Bol bol yemiş.

Arkadaşının karısı bunu görünce sarmaların yetmeyeceğini anlamış ve utana sıkıla Hocaya demiş:

-Nasreddin amca, sarmalarımız biraz kıt, yalvarıyorum tek tek al.

“Üçer üçer ağzıma sığmıyor” diye cevap vermiş Hoca ağzındaki sarmalarla boğulurcasına.

53. Nastradin Aalemin Aklınan...

Nastradin Hoca çekettirmiş dışarda bir yaz fırını düzmää. Ölä o işlärkan, gelmiş bir komışusu da demiş:

- Üülen tarafına yapmışın fırının aazını. Bu diyl islää.

- Neçin diyl islää e? - sormuş Hoca.

- Neçin ki buyansı yılma. Baksana fırın sansın başaşaa durêr. Nası ekmekleri atacan? Lâzım iilâsin, iki kat olasin. Hiç uydurmamışın, Hoca. - başarmış lafını komuşu adam.

Nastradin Hoca, bu laftan sora, komuşusunnan alıp yıkêr fırını da düzer gün duusuna dooru aazını.

Bu yolluk gelmiş bir başka adam Nastradinä da demiş, ani fırın düzülü heptän naafilä.

- Neçin? - sormuş Hoca.

- Neçin ki bütülä fırının içinä var nası su gelsin. Tä nası yanından sel dooru içinä uurayacak da yıkılacak.

Düşünmüş Hoca da enidän yıkmış fırını.

- Gün duusuna - uymêêr, üülenä - uymêêr, düzecäm aazını gün batusına, - sölenmiş Hoca kendi-kendinä da ölä da yapmış.

Taman Nastradin işini başarmış, gelir ona bir eski dostu. Çekeder bunnar bakmaa eni fırını. Eski dost demiş:

- Hoca, bana gelir, sän erleştirmemişin islää fırını. Baksana naşı bu er yılma, diyl düz. Lâzımdı ilkin eri düzeldäsin da sora fırın düzäsün. Tä bu duvarını onun var naşı su yıksın. Taa iy olaceydı poyraza aazı olsun.

Hoca ne kalmış üfkedän dostunnan bozuşsun, ama dayanmış. Akımca düşünmüş: “Dur bunu da sesleyim”.

Kafadarı gittiynän taa, yıkılmış fırını da düzmüş enidän - aazınnan poyraza...

Geçer birkaç gün. Nastradin genä gelmiş bir musaafir. Hoca göstermiş ona da fırını.

- Pek islää fırıncık, - çeketmiş musaafir sölemää kendi fikirini, - ama bän olaydım, aazını poyraza düzmäzdim. Nända sän vardır gördüün düzüksün bir yapı poyraza aazınnan? Kar yaacak, içini dolduracak, karlaar eridi - fırın yıkılacak...

Sıkılmış Nastradin dişlerini üfkedän.

- Aha, - demiş kendi-kendinä, - genä uydurmadım!

Gitticäänen musaafiri Hoca yıkêr fırını da düzer onu bir döşemä üstündä. Bölä ona kolaymış aalemin aklına uymaa. Kim nası deärmış, Nastradin ölä fırını çevirmiş...

(Baboglu, 1969: 24-246)

53. Milletın Aklıyla İş Yapan Nasreddin...

Nasreddin dışarıda yaz fırını yapmaya başlamış. Çalışırken bir komşusu gelmiş ve demiş:

-Güney tarafına yapmışsın fırının ağzını. Bu iyi değil.

-Neden iyi değil? Diye sormuş Hoca.

-Çünkü burası eğri büğrü olmuş. Baksana, sanırsın fırın baş aşağı duruyor.

Ekmekleri nasıl atacaksın? Eğilip iki büküm olman gerek. Hiç yapamamışsın Hoca, diye kestirip atmış komşusu.

Nasreddin Hoca komşusunun bu lafından sonra fırını tekrar bozmuş ve ağzını doğuya doğru yapmaya başlamış.

Bir keresinde başka biri gelip Nasreddin'e "fırını boşuna yapıyorsun" demiş.

"Niçin?" diye sormuş Hoca.

"Çünkü böyle fırının içine su girecek. Sel basınca sular doğru içine girecek ve yıkılacak.

Hoca düşünmüş ve yine bozmuş fırını.

"Doğuya doğru olmuyor, güneye de olmadı, şimdi ağzını batıya doğru yapayım" diye kendi kendine söylenmiş Hoca ve öyle de yapmış.

Nasreddin tam işini bitirdiğinde eski dostu gelmiş. Yeni fırını izlemeye başlamışlar. Eski dostu demiş: "Hoca bana göre sen bu fırını iyi yerleştirmemişsin. Baksana burası eğri büğrü, düz değil. Önce yeri düzeltmen lazım, sonra fırını yap. Bu duvarımı nasıl su yıkabilir. Poyraza (kuzey) karşı ağzı daha sağlam olur.

Az kalsın Hoca öfkeden dostuyla bozuşacakmış ama dayanmış. Kendince düşünmüş "Dur bunu da deneyim".

Dostu gidince tekrar bozmuş fırını, bu sefer ağzını poyraza doğru yapmış.

Aradan birkaç gün geçmiş. Nasreddin'e yine bir misafir gelmiş. Hoca ona fırını göstermiş.

"Çok güzel fırın" demiş misafir, sonra kendi görüşünü söylemeye başlamış "Ama ben olsaydım ağzını poyraza doğru yapmazdım. Sen böyle yapıldığını nereden gördün? Kar yağacak, içini dolduracak, karlar eriyince fırın yıkılacak..."

Nasreddin öfkeden dişlerini sıkmış.

"Aha" demiş kendi kendine "gene yapamadım!"

Misafiri gidince Hoca bozmuş fırını ve bir döşeme üzerinde yeniden yapmış. Elalemin aklına uymak daha kolaymış. Kim ne derse Nasreddin de ona göre yaparmış fırını...

54. Bilmäsin, Hava Nicä Olacak

Harmanda düveni aydarkan, Hoca yanına hep yorganı da almış. Bu işi görüp karısı ona sormuş:

- Brä Hoca, bu kaynak sıcakta ne o yorganı da düvendä taşıyêrsın?
- Sus, mari horospu, - demiş Hoca, - armanın öbür kenarından dönüncä ne bilirsın, hava nicä olcek. (Baboglu, 1969:247)

54. Hava Nasıl Olacak Bilmesin

Harmanda döven sürerken Hoca yorganını da hep yanına almış. Bunu gören karısı sormuş:

- Bre Hoca, bu sıcakta neden o yorganı dövende taşıyorsun?
- Sus kız orospu! demiş Hoca –harmanın öbür ucundan dönünce havanın nasıl olacağını ne biliyorsun?

55. Dayanın, Sesi Yaarina Çıkacak

Bir Pazar günü erken Hoca yannaşmış kasabanın baş tükâninâ da kilidi kırarmış. Yoldan geçân adamnar bu işi deneyip, onu bişeyâ getirämemişlär da sormuşlar:

- Ne o Hoca, ne sän orada buuşêrsın yapmaa?
- Ne olsun? - demiş hiç bir gamsız Hoca, - kemeñçä çalêrim.
- E o senin kemeñçenin sesi neçin çıkmêêr?
- Dayanın, dostlar, - cuvap etmiş Nastradin, - sesi yarına çıkacak. (Baboglu, 1969:247-248)

55. Sabredin Sesi Yarın Çıkacak

Bir pazar günü Hoca erkenden kasabanın büyük dükkânına gidip kilidini kırıyormuş. Yoldan geçen insanlar bakıp bir türlü anlam verememiş ve sormuşlar:

- Nedir bu Hoca, ne yapmaya çalışıyorsun?
- “Ne olsun” demiş Hoca aldirmedan “kemeñçe çalıyorum”.
- E o kemeñçenin sesi neden çıkmıyor o zaman?”
- “Sabredin dostlar” demiş Nasreddin, “sesi yarın çıkacak” .

56. Bunnar Mı Yırtık?!

Hoca, zavallı, her gün yırtık gezärmiş, ama bir kerä çıkmış soka en yırtık yaamurluunnan: o ruba pak delim-deşikmiş, donnarı da yama-yama üstünäymiş.

Erifin biri dayanamamış da Hocaya sormuş:

- Nası yırtık ruba bunnar sendä, Hoca?

Hoca:

Bunnar mı yırtık?! - demiş. - Sän gelsän göräsin bendä evdä taa ne yırtıklar var...

(Baboglu, 1969:248)

56. Bunlar Mı Yırtık?

Zavallı Hoca her gün yırtık pırtık kıyafetler içinde gezermiş. Bir keresinde çok yırtık yağmurluğuyla sokağa çıkmış. Kıyafetleri delik deşik, pantolonları yama içindeymiş.

Adamın biri dayanamamış sormuş Hocaya:

-Bu ne biçim yırtık kıyafet Hoca?

“Bunlar mı yırtık?” demiş Hoca, “Sen benim eve gelsen görürsün daha ne yırtıklar var...”

57. Ceeri Kaça Aldın?

Hoca panayırdan bir ceer satın almış da onunnan evä yollanmış.

- Hoca, o ceeri kaçā aldın? - sormuş erifin biri.

Hoca cevap etmiş. Ama o lafını taa bitiri bitirmäz, başkası sormuş:

- O ceeri kaçā aldın, ba dost.

Hoca buna da cevap etmiş. Da sora taa biri, da taa biri...

Nastradin etiştirämezmiş cevap etmää, ozaman Hoca erä yıkılmış, girişmiş yuvar-yuvar yuvarlanmaa. Bu fasıl siyrä bütün panayır toplanmış...

Kalabalık arasında Hoca kalkmış da ceeri göstereräk, baaramış:

- Ceeri iki manasa aldım!

Baardı gibi almış kendini da evä gitmiş... (Baboglu, 1969:148-149)

57. Ciğeri Kaça Aldın?

Hoca panayırdan bir ciğeri almış, onunla eve geliyormuş.

“Hoca, o ciğeri kaçaya aldın?” diye sormuş adamın biri.

Hoca cevap vermiş. Ama o daha lafını bitirmeden bir başkası sormuş:

-O ciğeri kaçaya aldın birader?

Hoca buna da cevap vermiş. Sonra biri sormuş, yine biri...

Nasreddin cevap yetiştiremez olmuş ve sonunda yere yıkılıp oraya buraya yuvarlanmaya başlamış. Bunun üzerine panayırdaki herkes toplanmış..

Kalabalık arasında Hoca ayağa kalkmış ve ciğeri göstererek bağırmış:

- Ciğeri iki manasa aldım!

Bağırdığı gibi almış başını gitmiş eve...

58. Varlaa Darlık Mı Olur?

Bir yaamurlu sarp havada Hoca paneerde tutulmuş. Papuçları saydı ikisi da yırtmışlar. Biri ökçesindän delikmiş, öbürü da burnusundan.

Näpsın Hoca? Alıp papuçları ikisini da bir ayaa giyer da ölä, bir ayaanda iki papuç biri da yalnaak, gölcüklü paneer meydanında gezinirmiş.

Görennär Hocayı bu halda sormuşlar:

- Nastradin amuca, naşey bu senin ayaanda iki papuç öbürü da yap-yalnaak çamur içindä?

- Ne olsun, dostlar, - cuvap etmiş Hoca, - varlaa darlık mı olur?

(Baboglu, 1969:249)

58. Varlığa Darlık Olur Mu?

Hoca panayırda şiddetli yağmura yakalanmış. Bakmış pabuçlarının ikisi de yırtık. Birinin topuğu, öbürünün burnu delikmiş.

Ne yapsın Hoca. Pabuçlarının ikisini de bir ayağına giymiş, diğeri ise yalınayak, çamurlu panayır meydanında öylece dolaşmış. Hocayı bu halde görenler sormuş “Nasreddin amca, neden bir ayağında iki pabuç var da öbürü çamur içinde çıplak?

“Neden olsun dostlar, varlığa darlık olur mu?” diye cevap vermiş Hoca.

59. Karın Ne Çok Gezer?

Dostunun biri Hocaya sormuş:

- Bu senin karın, ba dost, ne okadar çok gezer?

O az gezer, - demiş Hoca. - Çok gezâydi, evâ da geleceydi, osaydı hep aalemdâ durêr... (Baboglu, 1969:249)

59. Karın Ne Çok Geziyor?

Bir arkadaşı Hocaya sormuş “Bu senin karı ne kadar çok geziyor be dostum?”

- “O az gezer” demiş Hoca, “Çok gezseydi eve de gelirdi, oysa o hep elalemin yanında.)

60. Bân Taktım, Sân Dâ Baktın

Hoca girmiş bir çiçek lafkasına. Görmüş orada insannar girip, çiçää takıp, çıkarmışlar.

Hoca da bir hen islää çiçää ayırmış, başına takmış da çıkarmış... Satıcı ses etmiş...

- Hoca, parayı ne ödämersin? Ya dön geeri!

- Olur döneyim, - demiş Nastradin da cebindän çıkarıp parayı, göstermiş satıcıya da genâ çeketmiş gitmäâ...

Satıcı enidän sormuş:

- Hoca, e bu ne sendä?

Ne olsun? - deyivermiş Hoca. - Bân taktım, sän da baktın. Diil mi ödeştik?

(Baboglu, 1969:250)

60. Ben Aldım Sen De Baktın

Hoca çiçek dükkânına girmiş. İnsanların oradan kafalarına çiçek takarak çıktığını görmüş. Hoca da güzel bir çiçek seçmiş ve kafasına takıp çıkarken satıcı seslenmiş.

-Hoca neden parayı ödemiyorsun? Geri dönsene!

“Olur döneyim” demiş Hoca, cebinden parayı çıkarıp satıcıya göstermiş ve tekrar gitmeye yeltenmiş.

Satıcı yine sormuş:

-Nedir o Hoca?

“Ne olacak, ben aldım sen de baktın. Ödeştik değil mi?” demiş Hoca.

61. Göstereyim Mi Nicä İdim?

Popaz bir kerä Hocayı teklif etmiş toplasın kovrikleri, bak o etiştirämemiş beş-on irak evä gitmää. Zaameti için Nastradinä adamış toplanmış kovriklerdän yarısını.

Gezmiş Hoca evleri da hepsindän almış popazın dileklerini: otuz iki kovrik.

- Hm, - düşünmüş Hoca, - bu kovriklerin yarısı benim. Pay etmiş, da onaltısını imiş.

- Ama bunnardan da şindi popaz düşer bana yarısını versin, - esaplamış Hoca, da genä imiş yarısını, kalmış sekiz kovrik.

Sekizin da yarısı Hocanın esabına görä, ona düşürmüş. İyer taa dördünü. Kalêr dört kovrik. O dörttän da iyer ikisini da bitkidä iki kovrik kalmış. Popazın portasının yanında da o iki kovriktän birisini imiş. Bir kovrik elindä girmiş popazın auluna.

- Kaç kovrik topladın, - sormuş popaz.

- Otuz iki, - hızlı demiş Nastradin.

- Ne yaptın onnarı?

- Payımı idim, - demiş Hoca.

- E naşı idin onnarı? Onnar hepsi sana düşmâzdi, - sormuş üfkeli popaz.

- Olur göstereyim, - demiş Hoca da imiş bitki kovrii da.

(Baboglu, 1969:250-251)

61. Nasıl Olduğumu Göstereyim Mi?

Bir gün papaz, Hocaya simit toplaması için teklif etmiş çünkü kendisi uzaktaki beş, on tane eve gitmeye yetişememiş. Bu iş için Nasreddin'e toplanmış simitlerin yarısını vermeye söz vermiş. Hoca evleri gezmiş, hepsinden papazın istediği otuz iki tane simidi almış.

“Hmm, bu simitlerin yarısı benim” diye düşünmüş. İkiye bölmüş ve on altısını yemiş.

“Ama şimdi papaz bunların da yarısını vermelii” diye hesaplamış Hoca ve yine yarısını yemiş, geriye sekiz tane simit kalmış.

Sekizin yarısını da kendine ayırmış ve dördünü daha yemiş. Geriye dört tane kalmış. O dörtten de ikisini yemiş ve sonunda iki simidi kalmış. Papazın kapısının yanında iki simitten birini yemiş ve bir simit elinde papazın avlusuna girmiş.

“Kaç simit topladın?” demiş papaz.

“Otuz iki” demiş Nasreddin düşünmeden hızlıca.

“Ne yaptın onları?”

“Payıma düşeni yedim” demiş Hoca.

“Nasıl yedin sen onları? Hepsi senin payın değildi!” demiş papaz öfkeyle.

“Tamam, göstereyim” demiş Hoca ve son simidi de oracıkta yemiş.

62. Ko Rubalar Da İsin

Nasradini bir konuşkaya teklif etmişlär. O da pek giinmemiş, ama yırtık yaamurluunnan çekilmiş-gelmiş.

Bu halda kimsey ona sayıp çıkmamış, kapu ardına onu oturtmuşlar. Hoca buna dayanamamış... Tezicik çıkıp gitmiş, da komuşusundan aamanet bir kat ruba almış. Giinmiş islää da genä o konuşkaya gelmiş.

Bu yolluk Hocayı karşıya oturtmuşlar, her taraftan ona buyur edärmışlär.

- Saa olun, - demiş Hoca, - da sokmuş mancanın içinä ennerini...

- Ne bu seninnän. Hoca? - sormuş evin saabisi. - Neçin gözelim rubalarını bulaştırêrsın?

Bulaştırmêêêrim, be dostlar, - cevap etmiş Hoca. - Ne bendä mi hatır? Rubada. Ko rubalar da isin...

(Baboglu, 1969:251)

62. Bırak Kıyafetler De Yesin

Nasreddin’i bir ziyafete davet etmişler. O da üstüne başına bakmadan yırtık yağmurluğuyla gelmiş. Bu halde kimse ona sahip çıkmamış, kapının arkasına oturtmuşlar. Hoca buna dayanamamış... Çabucak çıkıp gitmiş ve komşusundan emanet kıyafet almış. Güzelce giyinip yine o ziyafete gelmiş.

Bu sefer Hocayı başköşeye oturtmuşlar, her taraftan ona buyur etmişler.

“Sağ olun” demiş Hoca ve yemeğin içine yenlerini batırmış.

“Ne yapıyorsun Hoca” demiş ev sahibi. “Neden güzel kıyafetleri bulaştırıyorsun?”

- “Bulaştırmıyorum bre dostlar” demiş Hoca. “ Saygı bana mı kıyafete mi? Bırak kıyafetler de yesin.”

63. Ban Diylim Amel

Konuşkada, Hocaylan yannaşık oturanar, lokmaları iyip, onun önünä hepsini kemikleri sürürmişlär, da bu üzerä Hocayı gülmää alırmışlar. Onnar öntermişlär evin çorbacısını sorsun kanırsın Nastradini. Çorbacı sormuş:

- Hoca, ne o kadar amelsin? Bunca lokma imişin?

Hm, - demiş Hoca, - bän diylim amel. İdim, ama kemikleri ayırdım. Ya bak te bu benim yanımda oturanara: onnar heptän amel - lokmaları kemiklerinnän imişlär...

(Baboglu, 1969:252)

63. Ben Açgözlü Değilim

Ziyafette Hocayla yan yana oturanlar etleri yiyip kemiklerini onun önüne sürmüşler. Bunun üzerine Hocayla dalga geçmek istemişler. Ev sahibinin bunu Hocaya sormasını rica etmişler. Ev sahibi sormuş “Hoca neden o kadar açgözlüsün? O kadar et yemişsin!”

“Hmm, ben açgözlü değilim” demiş Hoca. “Yedim ama kemikleri ayırdım. Şu benim

yanımda oturanlara bir bak, onlar hepten açgözlü! Etləri kemikleriyle yemişler!”

64. Bir Şkaf Alsana

Komuşu Hocaya akıl vermiş:

- Hoca, rubalarını koymaa deyni kendinä bir şkaf alsana!

Zabun akıllıysın, komuşum? - cuvap etmiş Hoca da sormuş. - Sora bän çıplak mı gezeyim?

(Baboglu, 1969:252)

64. Bir Dolap Alsana

Komuşusu Hocaya akıl vermiş:

-Hoca, kıyafetlerini koymak için kendine bir dolap alsana?

-“Aklın kıt komuşum” demiş Hoca ve sormuş “Sonra ben çıplak mı gezeyim?”

65. Sän Gençkan Da Ölä Proştun, Ama...

Nastradin Hoca bir günü eşektän erä düşmüş. Sokakta oynayan uşaklar çeketmişlär baarmaa:

- Bakın! Bakın! Hoca eşektän düştü!

Uşakları uslandırmaa deyni Hoca onnara demiş:

- İhtärlık!

Kendi kendisinä da demiş: “Sän gençkan da ölä proştun, ama...”

(ZANET, 2010:192)

65. Sen Gençken De Böyle Salaktın Ama...

Bir gün Nasreddin Hoca eşekten düşmüş. Sokakta oynayan çocuklar bağırmaya başlamış:

-Bakın! Bakın! Hoca eşekten düştü!

Çocukları uslandırmak için Hoca demiş onlara:

-İhtiyarlık işte!

Sonra kendi kendine demiş: “Sen gençken de böyle salaktın ama...

66. Sora Ne Faydası Düümää

Nastradin yollêêr oolunu pınara bir testi su getirsin deyni. Uşak testiği almadaan taa Nastradin “şap!” ürêr ona bir şamar. Bunu görüncä karısı sorêr ona:

- Ne uşaa kabaatsız düversin, bey?
- Testiği kırmasın deyni?
- E o testiği kırmadı, ye! - demiş karısı.

Testiği kırdıktan sora ne faydası var düümektän!? - cevap etmiş Nastradin.

(ZANET, 2010:193)

66. Sonra Dövmenin Ne Faydası Var

Nasreddin su getirmesi için oğlunu pınara göndermiş. Çocuk daha testiği almadan Nasreddin “pat” diye bir tokat atmış. Bunu gören karısı sormuş:

- Suçsuz çocuğu neden dövüyorsun?
- Testiği kırmasın diye.
- Ya o testiği kırmadı ki! Demiş karısı.

- Testiği kırdıktan sonra dövmenin ne faydası var! Diye cevap vermiş Nasreddin.

67. Eşek Ters Çıktı!

Hoca Nastradin demiş uşaklara:

- Ya eşeemi bu taşın yanına çekin! Eşää pinmää isterim!

Uşaklar bunu hızlı yapmışlar. Hoca, taşa basıp, eşää atlamış.

İnsannar Hocayı eşektä atlı görüp, gülmüşlär:

- Hoca, eşää ters pinmişin!

Hoca bir umursuz cevap vermiş:

Bän dooru pindim! Eşek ters çıktı!!!

(Kırlangaç Dergisi, Yıl:2001, Sayı:1) naklen (ZANET, 2010:193)

67. Eşek Ters Çıktı

Nasreddin Hoca çocuklara demiş:

-Eşeğimi şu taşın yanına çekin. Eşeğe binmek istiyorum.

Çocuklar hemen onun dediğini yapmışlar. Hoca taşa çıkıp eşeğe atlamış.

İnsanlar Hocanın eşeğe bindiğini görünce gülmüşler:

-Hoca, eşeğe ters binmişsin!

Hoca da umursamaz bir edayla:

-Ben doğru bindim. Eşek ters çıktı! demiş.

68. Bän Gölmaän İçindäydım

Hoca gölmeeni yıkayıp aaca asmış. “Kurusun!” - demiş.

Yoldan geçən insan aacın altında bir gürültü sesi işitmiş.

- Hoca, ne oldu? - sormuşlar

- Gölmaäm düştü!

- Ye ne ölä gürültü ses işidildi?

Bän gölmaan içindäydım.

(Kırlangaç Dergisi, Yıl:2001, Sayı:1) naklen (ZANET, 2010:193)

68. Ben Gömleğin İçindeydim

Hoca gömleğini yıkayıp ağaca asmış. “Kurusun” demiş.

Yoldan geçen biri ağacın altında bir gürültü sesi duymuş.

“Ne oldu Hoca” diye sormuşlar.

-Gömleğim düştü!

-E niye o kadar gürültü sesi geldi?

-Ben gömleğin içindeydim.

69. Sinek

Hoca bütün gün öküzlän sürmüş. Bütün gün öküzün ensesinde bir sivri sinek oturmuş. Ama o sinek öküzün kanını emmemiş. Salt siiretmış nicä Hoca işleer.

Auşammen, küüyün kenarında, yorgun Hocayı küü haylazları gülmää almaa deyni sormuşlar:

- Hoca, bu geç vakıttta neredän gelersin?

Hoca etiştirämemiş aaztnı açmaa, nicä sivrisinek cuvap etmiş haylazlara:

Sürmektän! Ölä e, Hoca? - danışmış sinek Hocaya.

(Kırlangaç Dergisi, Yıl:2001, Sayı:2) naklen (ZANET, 2010:193)

69. Sinek

Hoca bütün gün öküzü sürmüş. Bütün gün öküzün ensesinde bir sivrisinek varmış. Ama sinek öküzün kanını emmemiş. Hoca onu seyretmiş merakla.

Akşam olunca köy kenarında yorgun Hocayla dalga geçmek için köyün haylazları sormuşlar:

-Hocam, bu geç vakitte nereden geliyorsun?

Hoca daha ağzını açmadan sivrisinek cevap vermiş:

“Sürmeden! Öyle değil mi Hocam?” demiş sinek Hocaya.

70. Sän Kimi İnanersın Beni Mi, Osa Eşää Mi?

Günün birindä komuşusu geler Hocanın auluna:

- Hoca, versänä eşeeni panayırdan bir çuval un getireyim.

- Eşek yok evdä, - cuvap vermiş Hoca.

Bu arada, damda bulunan eşek, anırmaa başlamış.

- Hoca, - demiş komuşusu, - görsänä eşään evdä!

Sän kimi inanêrsın - beni mi, osa eşää mi?! - cuvap etmiş Hoca.

(Kırlangaç Dergisi, Yıl:2001, Sayı:2) naklen (ZANET, 2010:193)

70. Sen Kime İnanıyorsun Bana Mı Yoksa Eşeğe Mi?

Günün birinde Hocanın avlusuna komşusu gelmiş:

-Hocam, eşeğini versene, pazardan bir çuval un getirecektim.

“Eşek evde değil” demiş Hoca.

O arada ahırda bulunan eşek anırmaya başlamış.

“Hocam” demiş komşusu “baksana eşeğin evde!”

“Sen kime inanıyorsun, bana mı yoksa eşeğe mi?” diye cevap vermiş Hoca.

71. Nastradin Hem Kapu

Taa küçüktün Nastradin şaşıtırmış diil sade aalemi, ama anasını da. Bir kerä gideceykän komşuykasına, o simarlamış:

- Bak, çocuum, kuru evi, kapunun yanından ayırılma.

Oturmuş Hoca kapu önündä, bekleer. Az mı, çok mu vakıt geçmiş, gelmişlär musaafirlär.

- Oturun, - demiş Nastradin, - bän gidecäm çarmaa mamuyu.

Da çıkarıp baalamalardan kapuyu, urmuş onu sırtına da gitmiş komşulara.

- Ne sän, çocuum! - şaşmış anası. - Neçin kapu sırtında gelmişin?

E sän, mamu, kendin dedin bana kapunun yanından bireri gitmeyim.

(Kırlangaç Dergisi, Yıl:2001, Sayı:3) naklen(ZANET, 2010:194)

71. Nasreddin Ve Kapı

Nasreddin daha küçükken sadece milleti değil anasını da şaşıtırmış. Bir keresinde komşusuna giderken annesi onu tembihlemiş:

-Bak çocuğum, evi kuru, kapının yanından ayırılma.

Hoca kapının önünde oturmuş ve beklemiş. Bir süre sonra misafirler gelmiş.

“Siz bekleyin” demiş Hoca, “ben annemi çağırmağa gideceğim”.

Kapıyı söküp sırtına bağlamış ve gitmiş komşularına.

“Ne yaptın çocuğum” diye şaşırılmış annesi. “Neden kapıyı sırtına bağladın geldin?”

- E anne sen demedin mi bana kapının yanından hiçbir yere gitme diye!”

72. Tamahın Cuvabı

Bobası vermiş Nastradinâ para alsın bir koç kafası üülennii yapmaa deyni. Nastradin satın almış bir pişmiş koç kafası da yolca gidärkän biraz datmış ondan. Ona ölä tatlı gelmiş, ani etişincä evü o kemirmiş bütün kafayı, kalmış sade kel.

- Bu sade kemik! - şaşmış bobası. - Nerdä kulaklan onun?

- O saardı, - cuvap etmiş Nastradin.

- E dili? - genü sormuş bobası.

- O dilsizdi.

- E gözleri? - brakmamış onu raada bobası.

- O kördü.

- E tepesindän yaanı nerdä?

Zavalı, o çıplak tepeliydi, - cuvap etmiş Nastradin. - Tä sade dişleri onun saamış, biri da taa düşmemiş. (Kırlangaç Dergisi, Yıl:2001, Sayı:3) naklen (ZANET, 2010:194)

72. Açıgözlünün Cevabı

Babası Nasreddin’e öğle yemeğine koç kafası alması için para vermiş. Nasreddin pişmiş koç kafası almış ve yolda giderken biraz tadına bakmış. Öyle lezzetli gelmiş ki eve varana kadar bütün kafayı kemirmiş, sadece kemiği kalmış.

“Bu sadece kemik!” diye şaşırılmış babası. “Kulakları nerede bunun?”

“Sağırdı o” diye cevap vermiş Nasreddin.

“E dili?”

“Dilsizdi”

“Peki gözleri?” diye sıkıştırmış onu babası.

“Kördü”.

“Tepesindeki yağı nerede?”

“Zavallı çıplak tepeliydi” diye cevap vermiş Nasreddin. “Sadece dişleri sağmış, bir tanesi bile dökülmemiş”.

73. Çalması Nacaa

Nastradin almış kasaptan beş kuruşa üç kila ceer da demiş karısına yapsın bir ceer mancası, kendisi da işe gitmiş. Karı, çok düşünmeyip, kaurêr o ceeri da kumalarından iyer. Açıan Hoca evâ dönmüş, demiş karısına:

- Hadi, mari, koy sofraya o ceer mancasını da iyelim.

- Ceeri kedi sıyırđı, onuştan manca yapmadım. Te tuz-ekmek ban.

Nastradin bişey dememiş. Ertesi günü Hoca demir tükânından bir nacak almış. Gelmiş evâ da o nacaa sandık içinâ kitlemiş. Karısı sormuş:

- Ne nacaa sandaa kitledin?

- Korkêrım, kedi onu sıyırmasın.

- Sanki, var nasıl mı kedi tamah olsun ölä işâ?

E neçin yok nasıl. - demiş Hoca. - Beş kuruşluk ceeri sıyırđı da on kat taa paalı bir nacaa mı sıyırmayacak!? (Kırlangaç Dergisi, Yıl:2002, Sayı:1) naklen (ZANET, 2010:194)

73. Baltayı Çalması

Nasreddin kasaptan beş kuruşa üç kilo ciğer almış ve karısından ciğer yemeği yapmasını istemiş, kendisi de işe gitmiş. Karısı çok düşünmeden ciğeri kavurmuş ve komşu kadınlarla yemiş. Hoca eve dönünce karısına demiş:

-Hadi hatun, sofraya ciğer yemeğini getir de yiyelim.

-Ciğeri kedi çalmış, o yüzden yemek yapmadım. Tuza ekmek ban ye.

Nasreddin bir şey dememiş. Ertesi gün Hoca demir dükkânından bir balta almış. Eve gelmiş ve baltayı sandığa kitlemiş. Karısı sormuş:

-Baltayı neden sandığa kitledin?

-Kedi çalar diye korkuyorum.

-Sanki evde kedi mi var ona tamah etsin?

-E nasıl olmasın? Beş kuruşluk ciğeri çalan şey ondan on kat pahalı baltayı mı çalmayacak?

74. Cevizlerim Bitti

Satın alıp panayırdan bir çıkı ceviz Nastradin yollanmış evä. Yolda ona karşı gelmiş bir çocuk, angısı yalpak seslän demiş:

- Zamannêersınız!

Nastradinin mayılı gitmiş bölä akıllı uşaa da o vermiş çocaa bir ceviz.

Çocuk düşünmüş: "Ne fasıl adam bu! Sanki hepsinä mi, kim ona seläm verer, o baaşlêer ceviz? Ya söyleyim dostlarıma, beki onnara da verär".

Biri-biri ardı sora çocuklar başlamışlar karşı çıkmaa Nastradinä. Hepsinä o başlamış birär ceviz. Açan Nastradin daatmış hepsini cevizleri, klisä yanında o karşı gelmiş popazlan.

- Zamannêersın, Nastradin! - demiş popaz.

Canabin afet, ama cevizlerim bitti, - demiş Nastradin. (Kırlangaç Dergisi, Yıl:2002, Sayı:1) naklen (ZANET, 2010:195)

74. Cevizlerim Bitti

Nasreddin panayırdan bir çıkın ceviz satın almış ve evine yol almış. Yolda bir çocukla karşılaşmış, çocuk kibar bir sesle:

-İyi günler! Demiş.

Nasreddin bu akıllı çocuğu sevmiş ona bir ceviz vermiş.

Çocuk düşünmüş: "Ne biçim adam bu! Selam veren herkese ceviz mi verecek? Arkadaşlarıma da söyleyeyim, belki onlara da verir".

Çocuklar peş peşe Nasreddin'in karşısına çıkmaya başlamışlar. Hepsine birer ceviz vermiş. Tüm cevizleri dağıttıktan sonra kilise yanında papazla karşılaşmış.

-İyi günler Nasreddin! Demiş papaz.

-Efendim affet, cevizlerim bitti" demiş Nasreddin.

75. Hocanın Tabeeti

Gideräk bir daracacıkta yolca Nastradin karşı gelmiş bir hodul çorbacıylan. Onnarın birisi lââzımmış yapsın öbürünä yol. Açan yolcular yaklaşmışlar biri-birinä, çorbacı demiş.

- Yä kaç önümdän, benim yok tabeetim yol yapmaa herbir ahmaa!

- Senin beki yok, ama benim var ölä tabeetim, - demiş Nastradin, çekileräk bir tarafa. (Kırlangaç Dergisi, Yıl:2002, Sayı:1) naklen (ZANET, 2010:195)

75. Hocanın Huyu

Nasreddin daracık bir yolda giderken kibirli bir adamla karşılaşmış. Birinin öbürüne yol vermesi gerekiyormuş. Yolcular birbirine yaklaşınca adam demiş:

-Çekil önümden, benim her ahmağa yol verme huyum yok!

-Senin yoksa benim var öyle huyum, demiş Nasreddin bir kenara çekilerek.

76. Eşekçä Anırmak

Nastradin oturarmış bir altın paraylan. Bir şalver adam görüp onun elindä altını, yaklaşmış Nastradinä da isteyip aldatmää onu demiş:

- Ver bana bu altın parayı, bän sana verecäm iki bakır para.

- Bän kayılım diişmää, - demiş Nastradin, - eer sän anırarsan üç kerä sıravardı eşekçesinä.

Adam kayıl olmuş da ne kuvedi varsa anırmış üç kerä eşekçesinä.

Ey, eşek! - demiş Nastradin. - Sän şu eşek akılının annamışın, ani altın para taa islää bakır paradan da sanêrsın bän annamêırım? (ZANET, 2010:195)

76. Eşekçe Anırmak

Nasreddin elinde bir altınla oturuyormuş. Bir kurnaz adam onun elindeki altını görünce Nasreddin'e yaklaşmış ve onu kandırmak istemiş:

-Bu altın parayı bana ver, ben sana iki bakır para veririm.

“Tamam değiştirmeyi kabul ediyorum” demiş Nasreddin. “Eğer üç kere eşekçe anırarsan”.

Adam kabul etmiş ve tüm gücüyle üç kere eşek gibi anırmış.

“Hey eşek!” demiş Nasreddin. “Sen bu eşek aklınla altın paranın bakır paradan daha iyi olduğunu anlamışsın ve bunu benim anlamadığımı mı zannediyorsun?”

77. Hocanın Düşü

Hoca düşündâ görer, ani var onda bir horoz da çıkarmış o horozu satılaa. Te yaklaştêr ona bir adam:

- Kaça horozu satêrsın?

- On altına.

- Pek paalı! Hadi dokuza ver.

- Vermeyecâm. Horoz on altın yapêr!

- Ha, dokuza!

- Sade ona!

Durêrlar, pazarlık yapêrlar. Bir da Hoca uyandı: ne para, ne horoz. Hoca, hızlı yumup gözlerini, uzadêr elini da deer:

- İslââ, kayılıım! Ver dokuz altın! (ZANET, 2010:195)

77. Hocanın Rüyası

Hocanın rüyasında bir horozu varmış ve onu satışa çıkarmış. Adamın biri ona yaklaşır.

-Kaça satıyorsun horozu?

-On altına.

-Çok pahalı. Hadi dokuza ver.

Vermeyeceğim. Horoz on altın değerinde.

-Ya dokuz olsun!

-Bir tek ona veririm!

Bir süre pazarlık yapmışlar. O anda Hoca uyanmış ki ortada ne para var ne de horoz. Hoca hemen gözlerini kapatır ve ellerini uzatarak:

Tamam kabul. Ver dokuz altını!” demiş.

78. Hoca Hem Hırsız

Hocanın evinâ girer bir hırsız. Doldurêr çuvalını da çıkêr kapudan. Hoca hızlı toplêr pala-purtasını da yollanêr hırsızın aardına. Hırsız girer kendi evinâ. Hoca da savaşêr orayı girmää.

- Ne sana lââzım benim evimdä! - çekeder baarmaa hırsız.

Nicä ölâ! - şaşêr Hoca. - Biz bilâ bu evâ taşınmêêrız mı? (ZANET, 2010:196)

78. Hoca Ve Hırsız

Hocanın evine hırsız girmiş. Çuvalını dolurup kapıdan çıkmış. Hoca hızlıca pılıpırtını toplayıp hırsızın peşine düşmüş. Hırsız kendi evine gitmiş. Hoca da oraya girmeye çalışmış.

-Benim evimde ne arıyorsun? Diye bağırmaya başlamış hırsız.

-O ne demek? Diye şaşırmış Hoca. Biz birlikte bu eve taşınmıyor muyuz?

79. Boba Hem Ool

Hocanın oolu görer kendisini bir suylan dolu çölmek içindä.

- Boba, o çölmek içindä kimsä var! - baarêr o.

Hoca yaklaşêr, bakêr çölmek içinä, görer orada kendi suratını da deer:

Uslan oolum, orada bir kart adam var, ani sever korkutmaa küçük uşakları.

(ZANET, 2010:196)

79. Baba Ve Oğul

Hocanın oğlu suyla dolu çömlerde kendi yansımasını görünce “Baba, çömleğin içinde biri var!” diye bağırır.

Hoca yaklaşır çömleğin içine bakar ve orada kendini görünce “Sakin ol oğlum, orada küçük çocukları korkutmayı seven yaşlı bir adam var” der.

80. Vakit Sayısı

Açan Nastradin üürenärmiş şkolada, üüredici dayma annadarmış dünneydä yaşamak için, yıl dönümleri için, vakit için. Bir kerä urokta o demiş:

- Tä şindi ilkyaz. Günnär uzanêr, gecelär sa kışalêr. Bir aydan sora, açan gelecek yaz, gün olacek bir saat taa uzun...

Geçmiş bir ay. Genä laf olmuş günnär için, da üüredici çaarmış Hocayı:

- Ya sölä bizä, Nastradin, kaç saat var bir sutkada?

Şindi sutkada irmi beş saat, makar bir ay geeri irmi dörttü, - girgin cuvap etmiş Nastradin.

(ZANET, 2010:196)

80. Vakit Sayısı

Nasreddin okulda öğrenciyken öğretmen her zaman dünyada yaşamak, yıl dönümleri, zaman gibi konuları anlatırmış. Bir keresinde derste demiş:

“Bakin şimdi ilkbahardayız. Günler uzar, geceler kısalır. Bir ay sonra yaz gelince gün bir saat daha uzayacak”.

Aradan bir ay geçmiş. Konu yine günlere gelmiş, öğretmen, Hocayı tahtaya kaldırmış.

-Hadi anlat bize Nasreddin, bir günde kaç saat var?

-Şimdi yirmiş beş saat oldu, bir ay önce yirmi dörttü! Diye samimice cevap vermiş Nasreddin.

81. Dörttän Bölmää Dört

Nezaman sa Nstradin üürenärmiş şkolada.

- Dörttän bölmää dört kaç kalacêk? - sormuş üüredici. Hoca düşünä kalmış.

- Haydi, esaplayalım bir örnektä, - demiş üüredici. - Ko senin cöbündä olsun dört gümüş. Onnar düşärselär, ne kalacek cöbündä?

Delik, - cuvap etmiş Nastradin.

(ZANET, 2010:196)

81.Dört Bölü Dört

Bir zamanlar Nasreddin okulda öğrenciyken “Dört bölü dört kaç eder?” diye sormuş öğretmen. Hoca düşünmüş düşünmüş.

“Hadi hesaplayalım bir örnekle” demiş öğretmen. “Diyelim ki senin cebinde dört gümüş para var. Onlar düşerse cebinde ne kalacak?”

“Delik!” demiş Nasreddin.

82. Çauun Hem Tava

Bir kerä Nastradinin komşusu almış ondan ödünç onun çauununu. Bir ay geçmiş, iki, bir da yıl geçmiş, ama komşu çauunu hep geeri getirmemiş. Üç yıldan sora o çauunun erinä getirmiş bir küçücük çauun.

- Bu diil benim çauunum! - demiş Nastradin. - Benimkisi büüktü.

- Senin-senin, - demiş komşusu, - o büünü bulamêırım, ama bu onun yavrusu.

Nastradin bişey dememiş, ama neetinä koymuş üüretmää komşusunu. Bir vakıttan sora gitmiş komşusuna da istemiş ondan ödünç onnarın tavasını.

Geçmiş bir yıl, geçmiş iki, Nastradin tavayı götürmeer. Dayanamamış komşusu, gelmiş istemää tavasını.

Nesoy tava, be kardaş? - aamak yapmış kendisini Nastradin. - A, gerçek, aklıma geldi! O çoktan öldü.

- Nasıl öldü?! - şaşmış komşusu. - Var mı nasıl tava ölsün? Onun yok canı e.

- E benim çauunum nasıl yavruladıydı - bu da hep ölä, - cuvap etmiş Nastradin.

(ZANET, 2010:197)

82. Kazan Ve Tava

Bir gün Nasreddin’in komşusu ondan kazanını ödünç almış. Bir ay geçmiş, iki ay geçmiş, hatta bir yıl olmuş, komşu kazanı geri getirmemiş. Üç yıl sonra o kazanın yerine küçücük bir kazan getirmiş.

“Bu benim kazanım değil” demiş Nasreddin. “Benimki büyüktü”.

“Senin bu senin. O büyüğünü bulamıyorum ama bu onun yavrusu” demiş komşusu.

Nasreddin bir şey dememiş ama komşusuna ders vermeyi aklına koymuş. Bir süre sonra komşusuna gidip onun tavasını ödünç almış.

Aradan bir yıl geçmiş iki yıl geçmiş, Nasreddin tavayı götürmemiş. Komşusu dayanamamış, tavasını istemeye gelmiş.

“Hangi tavayı diyorsun kardeş” diye numara yapmış Nasreddin. “Ha doğru şimdi hatırladım. O çoktan öldü”.

“Nasıl öldü” diye şaşırılmış komşusu. “Tava nasıl ölsün be? Canı yok ki onun”.

“E benim kazanım nasıl yavruladı, bu da öyle” diye cevap vermiş Nasreddin.

83. Padişaa Eşää

Padişaa kapunun önündä oturêr. Aulda, bir paalı kilim üstündä, tavlu hem gözäl bir eşek yatêr. Taman o vakit Nastradin yolca geçer da ölä kendi-kendinä sölenêr: “Ne tavlu hem gözäl eşek, ama yazık, lafetmäâ bilmeer”.

Padişaa bu lafları işider, Nastradini çaarêr da ölü ona sorêr: “Ne, sanki, sän benim gözäl eşeemi insan gibi tiirkçä lafetsin mi üüredäsin?”

- Olur onu yapayım, kuvetli padişaaam, ama biraz paalı o seni tutacak hem on yıl vakit geçecek.

- Yok bişey, - padişaa demiş. - Ko ölä olsun, ama eer becermärsän hem beni aldadırsan, bilermiysin sän, ani kellesiz kalacan?

- Büüik sözlü padişaaam, bundan bän hiç korkmêêrim.

- Öleyseydi, nasıl deersin, na sana bin altın para. Başla eşää üüretmäâ türkçä lafetsin. Sade göreyim, işideyim, ani eşek başlêêr insan gibi lafetmäâ, taa bir demirli altın para sana verecäm.

Alêr Nastradin altınarı, evä gider da karısına ölä söleer:

- Na sana bin altın para. Aldım ennarı padişaaadan. Onun eşeemi insan gibi türkçä lafetsin üüredeyim tutundum.

- Sän büün allele tatula idin, şaş oldun. Neredä sän gördün eşek insan gibi lafetsin? Sän o

ahmak kafanı yola koydun. Sultan onu kesecek.

Yok bişey, - demiş Nastradin, - on yılın adı var: ya sultan ölecek, ya da eşek geberecek.

(Tanasoglu, 1959:152)

83. Padişahın Eşeği

Padişah kapının önünde oturuyormuş. Avluda, pahalı bir halının üstünde besili ve güzel bir eşek yatıyormuş. Tam o anda Nasreddin yoldan geçiyor ve kendi kendine söyleniyormuş: “Hem besili hem güzel bir eşek. Ama ne yazık ki konuşmayı bilmiyor”.

Padişah bu lafi duyunca Nasreddin’i çağırıp sormuş: “Ne yani sen benim güzel eşeğime insan gibi Türkçe konuşmayı mı öğreteceksin?”

“Tabi öğretirim padişahım ama sana biraz pahalıya mal olacak ve on yıl süre gerekecek.

“Bir şey olmaz” demiş padişah. “Tamam, öyle olsun ama eğer bu işi beceremezsen ve beni kandırırsan ne olacağını biliyor musun? Kafan gidecek!”

“Yüce padişahım, ben bundan hiç korkmuyorum”.

“Öyle diyorsan al sana bin altın. Eşeğe Türkçe konuşmayı öğretmeye başla. Bir göreyim, duyayım ki eşek insan gibi konuşmaya başlarsa sana bir ölçek altın daha vereceğim”.

Nasreddin altınları almış, evine gidip karısına demiş:

“Al sana bin altın. Enayi padişahı aldım. Onun eşeğine insan gibi Türkçe konuşmayı öğretmem için verdi.

“Sen bugün tatula⁶⁸ yedin sanırım aptallaştın. Eşeğin insan gibi konuştuğunu nerede gördün? Sen o ahmak kafanı göze almışsın. Sultan kesecek onu”.

“Bir şey olmaz” demiş Nasreddin. “On yıl süresi var, o sırada ya sultan ölecek ya da eşek geberecek”.

84. Eski Dost

O vakdın zenginnerindän biri Hocayı bir yıkram sofrasına çaarmış. İkrâmın sırası çekedincä izmetçilär içeri pipi dolması, pidä, baklava gibi türlü imeklär taşımaa başlamışlar.

⁶⁸Tatula: tatula, uyuşturucu şey, afyon.

Musaafirlär sofraya doz dolay oturduktan sora, ortaya ilkin sıcak bir çorba koyulmuş. Ev saabisi kaşımı çorbaya daldırıp, aazına götürür-götürmüz baarmış.

- Bak sän dangalakları! Çorbaya sarmısak koymasınar aşçılara kaç kerä vardır sölediim? İzmetçişär! Alasınız şunu tez sofradan!

Hoca izmetçilerin arkasından yan bakıp, derin içini şekmiş (oflamış). Bu sırada sofraya pipi dolması getirmişlär. Ev saabisi genä hepsindän ileri davranmış, bir lokma almış. Okadar ki almasınan baarması bir olmuş:

- İzmetçi, siz beni öldürmää mi isteersiniz! Kara biber koymayasınız, kaç kerä dedim sizä. Alın şunu, ayıtlanın karşımdan!

Bu sefer izmetçilär baklava tepsisini önä sürmüşlär. Ev saabisi genä başlamış baarmaa:

- Siz ne, serssem eriflärsiniz, ba! Aaç karına tatlı manca inir mi? Haydi, arkanızı göreyim bununnan da!

Hoca bı işleri siir ettiinän, enikunu kalkmış sofradan da çıkıp, köşedä duran pilaf tenceresinin başına çökmüş. Bunu görän ev saabi sormuş:

- Ne o, Hoca, sofradan ne kalktın?

Hoca pilafi kaşıklayarak, demiş:

Siz o öteki imekleri sıraya koyunca da izmetçilerin cezasını verincä kadar, bän şu bizim eski dostun - pilafın - dadını'soriym dedim. (Tanasoglu, 1959:155-156)

84. Eski Dost

Bir gün zengin bir Hodayı ziyafete çağırmış. Sıra ikrama gelince hizmetçiler içeriye hindi dolması, pide, baklava gibi çeşitli yemekler getirmeye başlamış.

Misafirler sofrayı doldurduktan sonra önce ortaya sıcak bir çorba konulmuş. Ev sahibi kaşığını çorbaya daldırıp ağızına götürür götürmez bağırmiş.

“Bak sen dangalalara! Çorbaya sarımsak koymayın diye aşçılara kaç kere söyledim? Hizmetçiler! Alın şunu sofradan çabuk!”

Hoca hizmetçilerin arkasından yan bakarak derin derin iç çekmiş. O sırada sofraya hindi dolması getirmişler. Ev sahibi yine herkesten önce davranarak bir lokma almış. Almasıyla bağırması bir olmuş:

“Hizmetçi! Siz beni öldürmek mi istiyorsunuz? Karabiber koymayın diye kaç kere söyledim size? Alın şunu karşımdan!”

Bu sefer hizmetçiler baklava tepsisini öne sürmüşler. Ev sahibi yine başlamış bağırmaya:

“Siz ne biçim sersem heriflersiniz be! Aç karnına tatlı mı yenilir? Hadi götürün şunu!”

Hoca bunları seyrettikten sonra dikkatlice sofradan kalkmış ve köşede duran pilav tenceresinin başına çökmüş. Bunu gören ev sahibi sormuş:

-Ne oldu Hoca? Niye sofradan kalktın?

Hoca pilavı kaşıklarken demiş:

-Siz öteki yemekleri sıraya koyup hizmetçilerin cezasını verene kadar ben şu bizim eski dostun – pilavın- tadına bakayım dedim.

85. Karanlıkta Saa Tarafımı Nasıl Bileim?

Bir avşam Hocaya bir musaafir gelmiş. İip içtikten sora, biraz lafa durmuşlar da yatmışlar dinnenmää. Onnarın yatakları yannaşıkmiş. Gecä yarısı dooru adam Hocayı dürtmüş da demiş:

- Senin saa taraftaki skemnedä var bir mum. Ver onu bana dışarı çıkayım.

Hoca homurdanak demiş:

Sän deli deli miysin, canım. Bu zından karanlıkta saa tarafımı bän nasıl bulayım?

(Tanasoglu, 1959:156)

85. Karanlıkta Sağ Tarafımı Nasıl Bileyim?

Bir akşam Hocanın evine bir misafir gelmiş. Yiyip içtikten sonra biraz sohbet etmişler ve yatmaya koyulmuşlar. Onların yatakları yan yanaymış. Gece yarısı misafir Hocayı dürtmüş ve demiş:

-Senin şu sağ taraftaki iskemlede bir mum vardı. Versene onu bana, dışarı çıkacağım.

Hoca homurdanmış:

-Sen deli misin canım? Bu zifiri karanlıkta sağ tarafımı ben nasıl bulayım?”

86. Öleysä, İsanä

Uzun bir yolculaa çıkan Hoca, yolda pekçä acıkmış. Bir nedän sora bir kasabaya girmiş. Fırıncının biri taazä ekmek fırınnardan çıkarırmış. Hoca ekmeklerin datlı kokusuna yutkunarak, yolun ortasında durup, siir etmää başlamış.

İşini bitirdiynan, fırıncı, bu yabancının dikilip durduunu görüncä, demiş:

- Ne o, neyä bakersın ölä, dostum?

Hoca yutkunarak sormuş:

- Bu ekmeklär senin mi?

-Benim, belli ki.

-Hepsi mi?

-Hepsi.

Hoca içini çekeräk demiş:

Öleysä, isanä, ba adam!

(Tanasoglu, 1959:156-157)

86. Öyleyse Yesene

Uzun bir yola çıkan Hoca yolda çok acıkmış. Bir süre sonra bir kasabaya uğramış. Fırıncının biri taze ekmekleri fırından çıkarıyormuş. Hoca ekmeklerin nefis kokusunu yutkunarak yolun ortasında durmuş ve seyretmeye başlamış.

Fırıncı işini bitirince bir yabancının dikildiğini görmüş ve demiş:

-Ne oldu? Neye bakıyorsun öyle dostum?

Hoca yutkunarak sormuş:

-Bu ekmekler senin mi?

-Benim tabi ki!

-Hepsi mi?

-Hepsi.

Hoca içini çekerek demiş:

-Öyleyse yesene be adam!

87. Kedi Nereyi Gitti?

Kasapçıdan üç oka yaanı alıp, Hoca evdâ brakmış onnarı da kendi işinâ gitmiş. Karısı, komuşu karılarını toplayıp, onnara gözâl bir yıkram vermiş. Hoca imää geldiynän, karısı önünâ bulgur pilafını sürmüş. Hoca ozaman demiş:

- Makar ki koyayım seni enidän bir imek yapmaa vakıt yok, ama şu pilafa birkaç yaalı parça yaanı koyuverisän pek islää olur.

Karısı, diiştirip benizini, demiş:

- Bän bulaşık yıkarkan, senin o pek sevdiin tekir kedi bütün yaanını imiş. Açan bän esap aldım, o yalanırdı.

Hoca, kotlonun altında yatan kediyi çıkarıp, kantara çekmää koymuş. Kedi salt üç oka çıkmış. Hoca şaşarak demiş:

- Ha, gidi dinsiz imansız! Eer bu üç oka çekidä yaanısaydı, ozaman nânda kedi?

(Tanasoglu, 1959:157-158)

87. Kedi Nereye Gitti

Hoca kasaptan üç okka yahni alıp evine bırakmış ve kendisi işe gitmiş. Karısı komşu karıları toplayıp onlara bir güzel ikram etmiş. Hoca yemeğe gelince karısı önüne bulgur pilavını koymuş. Hoca o zaman demiş:

- senin yeniden yemek yapmaya vaktin yok tamam ama şu pilava birkaç yağlı parçalı yahni koyuversen çok güzel olur.

Karısı kızarak demiş:

-Ben bulaşık yıkarken senin o çok sevdiğin tekir kedi bütün yahniyi yemiş. Ben farketdiğimde o yalanıyordu artık.

Hoca sobanın altında yatan kediyi çıkarıp teraziye koymuş. Kedi ancak üç kilo çıkmış. Hoca şaşarak demiş:

- Seni gidi dinsiz imansız! Eğer bu saf üç okka yahniyse o zaman kedi nerede?

88. Sesim Nereyi Kadar Etişer?

Hoca, duva okuyarak, sokakta kaçarmış. Her taraftan insan yol ortasına çıkarak, Hocaya sormuşlar:

- Ne yapêrsın, Hoca, bu ne hal?

Hoca cevap vermiş:

- Bakalım sesim nereyi kadar etişir, onu annamaa isteerim.

(Tanasoglu, 1959:158)

88. Sesim Nereye Kadar Gidiyor?

Hoca dua ederek sokakta koşuyormuş. Her taraftan çıkan insanlar yolun ortasına çıkıp Hocaya sormuşlar:

-Ne yapıyorsun Hocam, ne bu hal?

Hoca cevap vermiş:

- Bakalım sesim nereye kadar gidiyor, onu anlamaya çalışıyorum.

89. Akran Olalım Lâzım

(*Uşaklında*) Hocaya sormuşlar:

- Sän mi büüksün, osaydı kardaşın mı?

Hoca şu cevabı vermiş:

Anam geçän yıl dediydi, ani kardaşım bendän bir yaş büükmiş. Ozamandan bir yıl geçti da şindi artık akran olalım lâzım.

(Tanasoglu, 1959:158)

89. Akran Olmalıyız

Çocukken Hocaya sormuşlar:

-Sen mi büyüksün yoksa kardeşin mi?

Hoca şu cevabı vermiş:

- Annem geçen sene kardeşin senden bir yaş büyük demişti. O zamandan beri bir sene geçti. Şimdi artık akran olmalıyız.

90. Ver Kürkümü, Al Semerini!

Hoca bir gün panayıra gidärkan, bir erä uurasın lüzüm olmuş. Kürkünü çıkarıp, eşään semerinä koymuş da kendi gitmiş işinä.

Bir nedän sora, geri gelip eşään yanına, Hoca görmüş, ani kürkünü sıyırmış birisi, kürkün erinda lüzgär eser. Fena halda kızan Hoca, eşään sırtından semeri indirmiş, biraz sopa arkasına yakıp, baarmış:

Ver kürkümü, al semerini!

(Tanasoglu, 1959:158)

90. Ver Kürkümü, Al Semerini!

Hoca bir gün panayıra giderken bir yere uğraması gerekiyormuş. Kürkünü çıkarıp eşeğinin semerine koymuş ve kendi işine gitmiş.

Bir müddet sonra Hoca eşeğinin yanına geri dönmüş ve bakmış ki birileri kürkünü çalmış, yerinde yeller esiyormuş. Fena halde öfkelenen Hoca eşeğinin sırtından semeri indirmiş, sırtına biraz sopa vurarak bağırmiş:

-Ver kürkümü, al semerini!

91. Faydalı İlaç

Hoca bir gün, o vakıdın doktorlarından birinä gidip, yalvarmış:

- Zor çekerim, teklif ederim, bak ne derdim var?

Doktor onun pulysunu yokladıktan sora, şu cuvabı vermiş:

- Derdin aaçlıktır, Hoca. Burda kalıp birkaç gün, iip içirsän kurtulursun.

Hoca, iki-üç gün iip içtikten sora, doktora ölä demiş:

Bizim evdä bu hastalı çekennär aaz diil. Çünküm siz insanı bölä çabuk doorudêrsınız, onnarı da burayı yollayım mı?

(Tanasoglu, 1959:158-159)

91. Faydalı İlaç

Bir gün Hoca doktora gidip yalvarmış:

-Zor dayanıyorum, rica ediyorum neyim var bir bakıver.

Doktor onun nabzının yokladıktan sonra şu cevabı vermiş:

-Sorunun açıklığı Hocam. Burada kalıp birkaç gün yiyip içersen kurtulursun.

Hoca iki, üç gün yiyip içtikten sonra doktora şöyle demiş:

-Bizim evde bu hastalığı çekenler çok fazla. Siz insanı böyle çabuk iyileştiriyorsanız, onları da buraya göndereyim mi?

92. Yorgan Gitti, Kavga Bitti

Hoca, bir gecä yatarken, sokakta bir şamata işitmiş da hemen ne olduunu annamaa meraklanmış. Karısı baarmış gitmesin, ama laf annadamamış. Hava suuk olduunan, yorganı sırtına alıp, Hoca sokaa fırlamış.

Kavga edennär, Hocayı görüp, seslerini kesmişlär, ama aralarından biri, Hocanın sırtından yorganı çekti gibi, karannıkta kaybelmiş.

Evä titireä-titireä dönän Hocaya karısı sormuş:

- Ne o? Ne üstüneymiş kavga?

Hoca boynusunu bükeräk demiş:

Bezbelli bizim yorgan üstüneymiş kavga. Nicäl yorgan gitti, kavga da bitti.

(Tanasoglu, 1959:159)

92. Yorgan Gitti Kavga Bitti

Hoca bir gece vakti yatarken sokakta bir gürültü duymuş ve hemen ne olduğunu merak etmiş. Karısı gitmemesi için bağırmış ama laf dinletememiş. Hava soğuk olduğu için Hoca yorgana sarınarak sokağa fırlamış.

Kavga edenler Hocayı görünce seslerini kesmiş ama aralarından biri Hocanın üzerindeki yorganı çektiği gibi karanlıkta kaybolmuş.

Eve titreye titreye dönen Hocaya karısı sormuş:

-Ne oldu? Niçin kavga ediyorlarmış?

Hoca boynu bükük demiş:

-Bizim yorgan için kavga ettikleri besbelli. Bak yorgan gitti, kavga da bitti.

93. Başka Kerä Başını Pençeredä Unutmasın

O vakit Hocayı bir erif sık-sık evinä musaafirlää çarımış. Bür gün Hoca, adamın teklifini kabul edip, evinä musaafirlää gitmää kararlamış. Yaklaşırken o adamın evinä, daa uzaktan görmüş, nasıl adam pençeredän bakırmış da sora geeri çekilmiş. Hoca daa urunca kapuya, çıkan izmetçi demiş:

- Efendi yok evdä!

Hoca acı-acı güliimseeräk demiş:

Sölä efendinä ki, başını pençeredä unutmasın.

(Tanasoglu, 1959:159)

93. Bir Daha Kafasını Pencerede Unutmasın

Bir zamanlar Hocayı bir adam sık sık davet edermiş. Bir gün Hoca adamın teklifini kabul etmiş ve evine misafirliğe gitmeye karar vermiş. Adamın evine yaklaşınca daha uzaktan adamın pencereden bakıp sonra geri çekildiğini görmüş. Hoca kapıyı çalınca çıkan hizmetçi demiş:

-Efendi evde değıl.

Hoca acı acı gülümseyerek demiş:

-Efendine söyle, kafasını pencerede unutmasın.

94. Ne Parası...

Panayıra gezirkän bir tükäna girip Hoca, satıcıdan bir şalvar istemiş. Bir hayli çevirip elindä o şalvarları, geeri vermiş da demiş:

- Bu şalvarların erinä bana bir jüket ver.

Hoca, jüketi alır-almaz, sırtına giimiş da tez evä yollanmış. Satıcı o saat ardına baarmış:

- Jüketin parasını ödämedän nereyi gidersin, Hoca?

Hoca şaşarak sormuş:

- Ne parası, canım? Jüketin erinä bir şalvar verdim.

- İi, ama onu da ödemedin...

Ama da açığözsün, ha! Almadım işä nesoy para istersin vereyim?

(Tanasoglu, 1959:160-161)

94. Ne Parası...

Pazarda gezinirken Hoca bir dükkâna girip satıcıdan bir şalvar istemiş. Şalvarları elinde bir süre çevirdikten sonra geri vermiş ve demiş:

-Bu şalvarların yerine bana bir ceket ver.

Hoca ceketı alır almaz sırtına geçirmiş ve çabucak evine yol almış. Satıcı o anda arkasından bağırmiş:

-Ceketin parasını ödemededen nereye gidiyorsun Hocam?

Hoca şaşarak sormuş:

-Ne parası canım? Ceketin yerine bir şalvar verdim.

-İyi ama onu da ödemedin.

-Amma da açgözlüsün ha! Almadığım şeye niye para vereyim?

95. Ördek Mancası

Bir göl kenarında dinnenän Hoca, suda birkaç yaban ördää görüp, onnarı tutmaa kalkmış. Kaçmış, taş atmış, suya girmiş, bir da ördek tutamamış. Bitkidä, yorularak, gölün kenarına oturmuş da ekmeeni suya bana-bana imää başlamış. Bu sırada ordan bir yolcu geçärmış. Hocanın bu yaptına akıl erdirmeeräk sormuş:

- Ne o Hoca, ne iersin?

Ne olsun, - demiş Hoca, - ördek mancası ierim!

(Tanasoglu, 1959:161)

95. Ördek Yemeği

Bir gölün kenarında dinlenen Hoca suda birkaç yaban ördeği görünce onları yakalamaya kalkmış. Koşmuş, taş atmış, suya girmiş ama bir ördeği bile yakalayamamış. Sonunda yorulup göl kenarına oturmuş ve ekmeğini suya banarak yemeye başlamış. O sırada yoldan biri geçiyormuş. Hocanın bu yaptığına anlam veremeyince sormuş:

-Ne o Hoca, ne yiyorsun?

-Ne olacak, ördek yemeği yiyorum” demiş Hoca.

96. Tavşanın Suyunun Suyu

Bir avcı Hocaya bir tavşan getirmiş. Hoca da onu, musaafir edip, yıkrannamış. Bir gün Hocanın evinâ bir tanımadı adam gelmiş. Hoca adama kim olduunu sorunca, musaafir demiş:

- Sana tavşan getirân avcının komşusuyum bân.

Hoca, istâr-istemâz, onu da yıkrannamış. Bu musaafir da gittiktân sora, Hocanın evinâ bir başkası damnamış. Bunun da kim olduunu sorunca, musaafir demiş:

- Anı bir avcı sana tavşan getirmişti, tâ bân onun komşusunun komşusuyum.

Hoca bu cuvabı işidip, eni musaafirâ iecek getirmäk üzerâ dışarı çıkmış da biraz sora bir çanak su getirmiş da musaafiri buyur etmiş isin. Musaafir şaşarak sormuş:

- Bu naşıydir, ba Hoca?

Hoca:

Ne olsun? - demiş. - Bu tavşanın suyunun suyu.

(Tanasoglu, 1959:161)

96. Tavşanın Suyunun Suyu

Avcının biri Hocaya bir tavşan getirmiş. Hoca da onu ağırlamış, ikramda bulunmuş. Bir gün Hocanın evine tanımadığı bir adam gelmiş. Hoca adama kim olduğunu sorunca misafir demiş:

-Sana tavşan getiren avcının komşusuyum ben.

Hoca ister istemez onu da ağırlamış. Bu misafir gittikten sonra Hocanın evine bir başkası damlamış. Bunun da kim olduğunu sorunca misafir demiş:

-Hani bir avcı sana tavşan getirmişti ya, ben onun komşusunun komşusuyum.

Hoca bunu duyunca yeni misafire yemek getirmek için dışarı çıkmış ve biraz sonra bir çanak su getirmiş, misafire içmesi için buyur etmiş. Misafir şaşarak sormuş:

-Bu nasıl iş be Hocam?

- Nasıl olsun? Bu tavşanın suyunun suyu!

97. Daa Gideim Mi?

Bir gecä karısı Hocaya yatakta “biraz ötää git” demiş. Hoca, ayak kaplarını alıp, sokağa çıkmış da gitmää başlamış. İki saatan sora bir dostunu karşı edip demiş ona:

Bizim evä uura da kariya sor daa gideyim mi?

(Tanasoglu, 1959:161)

97. Daha Gideyim Mi?

Bir gece karısı Hocaya yatakta “biraz öteye git” demiş. Hoca ayakkabılarını alıp sokağa çıkmış ve yürümeye başlamış. İki saat sonra bir arkadaşına rastlamış ve demiş ona:

-Bizim eve uğra da kariya sor, daha gideyim mi?

98. Pınardan Ay’ı Çıkarmış

Hoca bir gecä pınardan su çekmää gitmiş. Suyun üzündä ayı görüp, düşünmüş:

- Aman, ay pınara düşmüş. Ya çıkarayım bän onu.

Da çengeli alarak, suya salmış. Ayı tutarkan çengel bir taşa ilişmiş. Hoca çekmiş-çekmiş bir türlü çıkaramamış. Bitkidä da bütün kuvetlän açan dartmış, çengel kurtulmuş, okadar ki Hocanın arkası erä urmuş, bacakları yukarı kalkmış. Ozman ayı göktä görmüş da demiş:

-Çok zaamet ettim, ama ayı erinä kondurdum.

(Tanasoglu, 1959:162)

98. Pınardan Ay Çıkarmış

Hoca bir gece pınardan su almaya gitmiş. Suyun yüzünde ayı görünce düşünmüş:

-Aman, ay pınara düşmüş! Ben onu çıkarayım.

Çengeli alıp suya daldırılmış. Ayı tutarken çengel bir taşa takılmış. Hoca çekmiş çekmiş bir türlü çıkaramamış. Sonunda tüm gücüyle çekmiş ve çengel kurtulmuş, o kadar ki Hoca sırtüstü yere düşmüş, bacakları havaya kalkmış. O anda ayı gökte görmüş ve demiş:

-Çok zahmet ettim ama ayı yerine kondurdum.

99. Ölä Da İneceydim

Hoca bir gün eşektâ atlı gezmiş da, nasıl razgelmiş, eşek onu erâ düşürmüş. Bunu görân çocuklar:

- Aa! Hoca eşektân düştü! - deâ gülmää çeketmişlär.

Hoca hiç ayıflanmayarak cevabını vermiş:

Ne gülersiniz? Bân ölä da ineceydim.

(Tanasoglu, 1959:162)

99. Zaten İnecektim

Bir gün Hoca eşeğiyle gezerken bir anda eşeği onu yere düşürmüş. Bunu gören çocuklar:

-Aa! Hoca eşekten düştü! Diye gülmeye başlamışlar.

Hoca hiç aldırmadan cevabını vermiş:

-Niye gülüyorsunuz? Ben zaten inecektim.

100. Göz İlacı

Gözü acıyan biri Hocadan ilaç istemiş:

Hoca:

Geçennerdâ dişim acıyardı da çıkarmaktan başka hiç bir ilaç kâr etmedi. - deâ cevap vermiş.

(Tanasoglu, 1959:163)

100. Göz İlacı

Gözleri acıyan biri Hocadan ilaç istemiş.

Hoca:

-Geçenlerde dişim acımıştı ama çekmekten başka bir ilaç işe yaramadı, diye cevap vermiş.

101. Dayan, Kardeşim!

Hoca bir gün komşularından birinnän yabancı avına gitmiş. Bir hayli gezip dolaştıktan sora, bir yabancı iniinâ Taslamışlar. Hocanın arkadaşı, yabancıнын yavrularını almaa deyni, inik içinâ girmiş. Bu vakit yabancı gelip iniinâ girmää hızlanmış. Okadar ki Hoca, arkadaşının başını belaya sokmamak için, hemen yabancıнын kuyruuna sarılmış. Hayvan debelendikçâ her tarafi tozduman olurmuş. Bu sırada Hocanın komuşusu inik içindän baarımış:

-Bu toz ne (...), gözlerimâ girer!?

Hoca:

Dayan, kardeşim! - demiş. - Bukadarı bişey diildir. Ama yabancıнын kuyruu koparsa,

O zaman görürsün sän tozu, dumanı!

(Tanasoglu, 1959:163)

101. Dayan Kardeşim!

Bir gün Hoca bir komşusuyla kurt avına gitmiş. Epeyce gezip dolaştıktan sonra bir kurdun inine rastlamışlar. Hocanın arkadaşı kurdun yavrularını almak için inin içine girmiş. O anda kurt da gelmiş ve inine doğru koşmuş. Hoca arkadaşının başına bir şey gelmemesi için hemen kurdun kuyruğuna yapışmış. Hayvan debelendikçe her taraf toz duman olmuş. Bu sırada Hocanın komşusu inin içinden bağırılmış:

-Bu ne toz (...) gözlerime giriyor!

Hoca:

“Dayan kardeşim! Bu daha hiçbir şey. Ama kurdun kuyruğu koparsa o zaman görürsün sen tozu dumanı!” demiş.

102. Komşuluk

Saadıç kumisinnan komuşuymuşlar. Sıkça komuşuluk edärmışlär.

Gelmiş kumisi saadıcına istemää nacaa.

- Verecäm, - demiş saadıcı, - ama bakın da taş üstünda yonun.

- Te biz da ölä yapêrız herkerä e, - cevap edivermiş kumisi.

- İslää, - demiş saadıcı, - te bu iş için sana nacaa vermeycäm.

(Baboglu, 1969:236)

* * *

Kumisi gitmiş saadıcına da kosayı istemiş

- Saadıç, - demiş, - verin sizin koşayı biraz tatula biçelim.

- E sizin koşa neredä e? - sormuş saadıcı.

- Evdä, - cevap etmiş kumisi.

- E neçin sizin kosaylan biçmeersiniz?

- Korkêêrız kırılacak, - cevap etmiş kumisi.

(Baboglu, 1969:236)

* * *

Kumisi istemiş saadıcından burguyu.

- Verecäm, - demiş saadıcı, - ama iki parmak da eri deläsiniz.

Kumisi demiş:

- Biz aslı da herkerä birär karış eri deleriz...

- Maşalla! - baarmış saadıcı. - Kär bu iş için sana burguyu başka vermeycäm...

(Baboglu, 1969:236)

102. Komşuluk

Sağdıç kumisi⁶⁹ komşuymuş. Sık sık bir birine gidip gelirmiş. Kumisi sağdıçına balta istemeye gelmiş.

“Vereceğim” demiş sağdıç, “ama bak taş üstünde yont”.

“Biz öyle yapıyoruz zaten” diye cevap vermiş kumisi.

“Güzel” demiş sağdıç, “işte bu yüzden sana balta vermeyeceğim.”

Kumisi sağdıçına gidip tırpan istemiş.

“Sağdıç” demiş “sizin tırpanı alabilir miyim, tatula biçecektik.

“E sizin tırpan nerede?” diye sormuş sağdıç.

“Evde” demiş kumisi.

“O zaman neden kendi tırpanınızı kullanmıyorsunuz?”

“Kırılacak diye korkuyoruz” diye cevap vermiş kumisi.

Kumisi sağdıçından burgu istemiş.

“Vereceğim” demiş sağdıç “ama iki parmak kadar yeri delmeniz şartıyla”.

Kumisi demiş:

“Biz aslında her seferinde birer karış yeri deliyoruz...”

“Maşallah!” diye bağırılmış sağdıç. “Bu yüzden sana burguyu bir daha vermeyeceğim...”

103. Alatlama Ba, Çingenä!

Çingenä yaşarmış bir zengin adamnan yannaşık. Şindi duymuş bu, ani zengin çorbacı kesmiş bir kuzu, alêr çocuunu, üüreder onu istesin zenginden kuzunun barsakları- nı çorba için da giderlâr çocuunna zenginä.

⁶⁹ Kumi: Erkekler evlendikten sonra sağdıçlarının damatlara hitap şekli.

Çocuu taa aulu girincä girişmiş:

- Çiço, versane barsakları, çiço, versäne barsakları!

- Hepsi islää, demiş zengin, - ama te bu istemeniz olmasa, pek islää olacak.

- Ölä, komşu, - çingenä da kayıl olmuş, - bän kendim da te bu uşakların istemesindän azetmeerim.

Çocuuna da, dönüp bir şamar yakmış:

- Ne okadar alatlêrsın, barsakları hep isteersin? - sormuş, - beki komşu çerleri da verecek...

(Baboglu, 1969:237)

103. Acele Etme Be Çingene!

Çingene bir zengin adamla yan yana oturuyormuş. Şimdi bu zengin bir kuzu kestiğini duymuş. Çocuğunu çağırıp çorba için zenginden kuzu bağırsaklarını istemesini öğretmiş ona. Çocuğuyla zengine gitmişler.

Çocuk daha avluya girince başlamış:

“Amca, bağırsakları versene! Amca bağırsakları versene!”

“Herşey güzel” demiş zengin. “Ama şu istemeniz olmazsa daha da güzel olacak”.

“Tamam, komşu” diye kabul etmiş çingene. “Ben de bu çocukların istemesini haz etmiyorum”.

Çocuğuna dönüp bir tokat atmış:

“Niye o kadar acele ediyorsun, hep bağırsakları istiyorsun? Belki komşu ciğerleri de verecekti!” demiş.

104. Eşää Düünä Çarmışlar

Eşää çarmışlar düünä atlı, çotraylan takım, herbir adetlerä görä.

- Gitmeycäm, - demiş kesen-kes eşek.

- Be yapma ölä, olmaz, soyun inat diyldir, - çalışmış çaarıcılar annatsınnar, ama eşek yok demiş da yok olmuş.

- E neçin gelmeycän? - sormuşlar bitkidä ona.

- Hm, - demiş eşek, - raz beni düünä çaarêrlar, orada ya su bitti, ya odun...

(Baboglu, 1969:239)

104. Eşegi Düğüne Çağırmişlar

Eşegi adetlere uygun olarak çotrayla⁷⁰düğüne çağırmişlar, .

“Gitmeyeceğim” demiş inatçı eşek.

“Yapma be, olmaz öyle, bırak şu inadını” diye düğün sahipleri anlatmaya çalışmış ama eşek nuh demiş peygamber dememiş.

“Neden gelmiyorsun?” diye sormuşlar sonunda.

“Hmm, eğer beni düğüne çağırıyorsa orada ya su bitti ya da odun.”

105. Çiteni Neçin Orada Braktın?

Bir adamın varmış pek ihtâr bobası. Bıkmış karısı hastayı bakmaa da takılmış adama, alsın ihtârı da atsın onu bir yara...

Koymuş dâduyu adam çitenä da basetmiş onu çitennen hendään derin erinä.

Adamın oolu bunu görüp, sormuş:

- Tâto, e çiteni neçin almêêrsın?

- Nâbacez onu? - sormuş adam ooluna.

- E sän ihtârladıynan, seni neylän atacez? - soruşa soruşlan cevap etmiş çocuk...

(Baboglu, 1969:239-240)

105. Sepeti Neden Orada Bıraktın?

Bir adamın çok ihtiyar bir babası varmış. Karısı hasta ihtiyara bakmaktan bıkmış ve kocasına kızmış, ihtiyarı yardım aşağı atmasını istemiş.

Adam babasını bir sepete koymuş ve onu derin bir çukura bırakmış.

⁷⁰ Çotra: Ağaçtan yapılan su kabı

Adamın oğlu bunu görünce sormuş:

-Sepeti neden orada bıraktın?

-Ne yapacağız onu? Diye sormuş adam oğluna.

-E sen yaşlandığında seni neyle atacağız? Diye soruya soruyla cevap vermiş çocuk. (Baboglu, 1969:236)

106. Bizimkisini Düverlär

Varmış bir dul karı hem bir dul adam hem varmış onlarda birär uşak. Toplanêrlar bunnar bireri da başlêrlar bir ev yaşamaa. Aradan da bir uşak olêr.

Bir günü uşaklar, aulda oynarkana, başlêrlar düüşmäâ. Karı baarer kocasına:

Petri bey, kaçarak gel! Seninkisinnän benimkisi bizimkisini düüyerlär.

(ZANET, 2010:207)

106. Bizimkini Dövüyorlar

Bir dul kadın ile bir dul adam bir de birer çocukları varmış. Bunlar toplanmış, aynı evde yaşamaya başlamış. Bir çocukları olmuş.

Bir gün çocuklar avluda oynarken dövüşmeye başlamışlar. Karısı kocasına bağırmış:

“Petri bey, koş gel! Seninkiyle benimki bizimkini dövüyorlar!”

107. Ko Benim Payımı Aalasin!

Bir kariylan adamın varmış küçük uşakları. Onnar annaşêrlar, ani gecä yarışmadan uşaa karı bakacak, gecä yarısından sora da - adam.

Karı baker uşaa: doyrêr, yıkêr, uyudêr onu sallangaçta. Karı-koca da yatêrlar uyumaa. Adam uyaarkana başlamış hırlamaa. O hırlamaktan, gecenin bir vakıdı, uşak uyanmış da başlamış aalamaa.

- Kalk, be! - karı dürter adamı. - Kalk ta salla o uşaa, be! Şindi sendä sıra!

Ko benim payımı aalasm! - uyku semesi demiş adam da genä başlamış hırlamaa.

(ZANET, 2010:207)

107. Boşver Benim Sıramda, Ağlasın!

Bir kadınla adamın küçük çocukları varmış. Gece yarısına kadar çocuğa kadın bakacak, gece yarısından sonra adam bakacak diye anlaşmışlar kendi aralarında.

Kadın çocuğa bakmış, karnını doyurmuş, yıkamış ve beşikte uyutmuş. Karı koca da uyumaya gitmiş. Adam uyurken horlamaya başlamış. Horlamasından gecenin bir vakti çocuk uyanmış ve ağlamaya başlamış.

“Kalksana!” diye karısı dürtmüş adamı. “Kalk da salla çocuğu! Şimdi sıra sende!”

“Boş ver benim sıramda, ağlasın!” demiş adam uyku sersemliğiyle ve yine horlamaya başlamış.

108. Sus Ta Yut

İki kardaş giderlär yannaşık küüyä lelülarını dolaşmaa. Orayı etişincek acıkmışlar. Lelüları da sofraya sarma koyup, buyur etmiş bunnara isinnär. Oturêrlar bunnar sofraya da büyüü başlêêrl hızlı-kızlı sarmaları aazına götürmää. Küçüü sa seftä görmüş sarmaları da sormuş batüsuna:

-Battı bunnar naşêy, ba?

-Sus ta yut! - aazı dolu, cuvap etmiş batüsü.

Açan bunnar çıkêrlar geeri yola, küçüü ünülmüş:

Batö, te o sus ta yutlardan onedi parça yuttum!

(ZANET, 2010:208)

108. Sus Da Yut

İki kardeş komşu köye halalarını ziyaret etmeye gitmiş. Oraya varınca acıkmışlar. Halaları sofraya sarma koyup bunlara buyur etmiş. Bunlar sofraya oturmuş ve büyüü sarmaları hızlı hızlı ağzına götürmeye başlamış. Küçüğü ise sarmaları ilk defa görmüş ve abisine sormuş:

“Abi bunlar nasıl bir şey?”

“Sus da yut!” diye ağzı dolu cevap vermiş abisi.

Geri yola çıktıkları zaman küçüğü övünmüş:

“Abi, o sus da yutlardan on yedi tane yuttum!”

109. Sızdä Bizä Naşey Deerlär

Beşalmalı gelmiş Kongaza demir tükânından bir biz almaa. (*Kongazda sa “bizä ”şilu” deerlär*). Satıcı annamamış ne isteer almaa adam. Ozaman beşalmalı sormuş:

-Sızdä “bizä” naşey deerlär?

Bızdä sizä “çutak” deerlär! - cuvap etmiş satıcı.

(ZANET, 2010:208)

109. Sizde Bize⁷¹ Ne Derler?

Beşalmalı Kongaz’a demir dükkânından bir biz almaya gelmiş.(Kongaz’da bize şilu derler.) Satıcı adamın ne almak istediğini anlamamış. O zaman Beşalmalı sormuş:

“Sizde “bize” ne derler?

“Bizde size “çutak⁷²” (huysuz) derler” diye cevap vermiş satıcı.

Bir adamın karısı pek şişmanmış da, oturduynan, hep skemnecikleri kırarmış. Bir gün, açan genä skemnecik kırılmış, o demiş kocasına:

- Nüklay, yap bana bir skemnecik, be! Bu genä kırıldı!

- Ha dön arkanı, ölçüyü alıym! - hemen cuvap etmiş kocası.

(ZANET, 2010:208)

Bir adamın karısı çok şişmanmış, oturunca hep iskemleleri kırarmış. Bir gün yine bir iskemle kırılmış ve demiş kocasına:

“Nüklay, bana bir iskemle yapıver be. Bu gene kırıldı!”

“Hadi dön arkanı, ölçüyü alayım” demiş kocası.

⁷¹ Biz: Delme için kullanılan bir alet.

⁷² Çutak: Şarki Rumeli’de yerleşmiş bulunan bir kısım Türk halkına “Çitak” adı verilmiştir. Halk arasında dönüp dolaşan rivayetlere göre, bunlar, Hıristiyan unsurlardan ayırt edilebilmeleri için çitlerini kireçle boyamışlar ve “Çiti-ak” anlamına gelen “Çitak” adı ile anılmışlardır. Bilindiği üzere, bugünkü Türkçemizde “Çit” ağaç dallarından örülmüş korunak anlamına gelmektedir. Çitmek tabiri de, bir şeyin ayrıntılarını veya iki parçasını biri birine öreerek birleştirmek manası taşımaktadır. <http://www.soguksuhaber.com/kizilcahamam-haberleri/citak-miyiz-h3801.html>

(ZANET, 2010:208)

Oollan boba gitmişlär ayı avına. Ayıyı gördüünän olan takışmış onun aardına, bobası biraz geeri kalmış. Bir da bobası işitmiş nicä oolu baarêr:

- Baka, tuttum ayıyı!
- Getir burayı! - geeri baarmış bobası.
- Gelmeer!
- O zaman sän gel!

Ayı brakmêêr.

(ZANET, 2010:208)

Baba oğul ayı avına gitmişler. Ayıyı görünce oğlan onun peşine takılmış, babası biraz geride kalmış. Bir an babası oğlunun bağırıldığını duymuş:

“Baba yakaladım ayıyı!”

“Getir buraya!” diye bağırılmış babası.

“Gelmiyor!”

“O zaman sen gel!”

“Ayı bırakmıyor!”

110. Bän Benim Kızımı Bilerim

Adam everer kızını. Ačan düün sofrasına oturmuşlar adam, filcan elindä, kalkmış da demiş:

Paalı musaafırlär. Saalık Allaa versin da gençlär yaşasınnar. Ama yaşamayaceklar - bän benim kızımı bilerim!

(ZANET, 2010:210)

110. Ben Kızımı Biliyorum

Adam kızını gelin etmiş. Düğün sofrasına oturdukları zaman adam elinde kadehle kalkmış ve demiş:

-Değerli misafirler. Allah sağlık versin de gençler yaşasın. Ama yaşamayacaklar! Ben kızımı biliyorum!

111. Nicä Var

Kız gider patretçää kendi patretlerini almaa. Patretlerinä baktıynan kız şaşêr:

-Bu patrettä çıktım nica krokodil!

E, nicä var! - cevap eder patretçik.

(ZANET, 2010:210)

111. Ne Var

Kız fotoğrafçıya gider kendi fotoğraflarını almaya. Fotoğraflarına bakınca kız şaşırır:

-Bu resimde timsah gibi çıkmışım!

-Ee ne var? Diye cevap vermiş fotoğrafçı.

112. Ne Lafettik Aramızda Kalsın

Kongaz kolhozun buhgalterı hem predsedatelin şoförü pek aaz lafedän insannarmış. Bir günü predsedatel deer şoferä: “Yaarın sabaa, saat altıda alacan buhgalterı evindän da götürecän Kişnofa, ministerstvoya, otçotu versin”.

Sabaalen saat altıda şoför çeker maşınayı buhgalterın aulunun yanına. Buhgalter piner maşınaya. Giderlär bunnar Kişnofa. Şoför çeker maşınayı ministerstvonun yanına. Buhgalter çıkêr, verer otçotu, geeri gelip, piner maşınaya da yollanêrlar onnar genä Kongaza. Hepsi bu işlär susarak yapılêr. Şoför çeker maşınayı buhgalterın evinin yanına. Buhgalter indiiän maşınadan deer şoföra:

- Bak, ne büün lafettik aramızda kalsın!

(ZANET, 2010:210)

112. Konuştuklarımız Aramızda Kalsın

Kongaz kolhozunun muhasebecisi ve başkanın şoförü az konuşan insanlarmış. Bir gün başkan şoförüne demiş “Yarın sabah saat altıda muhasebeciyi evinden alacaksın ve Kişnof’a götüreceksin, bakanlığa rapor versin”.

Sabah saat altıda şoför arabayla muhasebecinin kapısına gelmiş. Muhasebeci arabaya binmiş. Gitmişler Kişnof’a. şoför arabayı bakanlığın yanına durdurmuş. Muhasebeci gidip raporu vermiş geri gelip arabaya binmiş, Kongaz’a doğru yol almışlar. Tüm bu işleri susarak halletmişler. şoför arabayı muhasebecinin evine getirmiş. Muhasebeci arabadan inince şoföre demiş “Bak, bugün konuştuklarımız aramızda kalsın!”

113. Bir Demirliyi İdin

Varmış bir popaz, tutuyor bir adam kenefi ayıtlamaa demirlisi birär kapeyka.

şindi çekederlar ayıtlamaa kenefi, sayarmış, kaç demirli bok ayıtlıyor. Popaz da sayarmış on demirli çıkmış.

şindi popaz deer: “Dokuz”. Adam da deer: “On”.

şindi adam vermiş popazı suda. Sud kesmiş popazdan yanı. Adam da deer sutta popaza: “Parinti, idin göz görä-görä bir demirli bokumu”.

(Moşkov, 1904:197)

113. Bir Ölçeği Yedin

Bir papaz varmış, tuvalet temizlemek için bir adam tutmuş, her ölçeğini bir kapeykaya⁷³ anlaşmışlar. Tuvaleti temizlemeye başlamışlar, kaç ölçek bok temizledi diye sayarmış. Papaz da saymış on ölçek çıkmış.

şimdi papaz demiş “Dokuz”, adam demiş “On”. Adam papazı mahkemeye vermiş. Mahkeme papazdan yana çıkmış. Adam da mahkemede papaza demiş: “Hey papaz, göz göre göre bir ölçek boku yedin!”

114. Dülger Olamamış

Bir adamın varmış bir oolu vermiş adam onu zanaata dülgerlik üürensın bir kasabaya. Yollarmış adam ooluna her ay onar karbona. Oolu da yollarmış kihat: “İsläü üürendim”. Bobası

⁷³ Kapeyka: Türkiyede kuruş’u karşılayan demir para

yollamış ona üz karbona. O sa parayı içärdi, kurvalara idiridi. Bitirdiynän o parayı, gelmiş evä.

Bobası seviner, oolu zanaat üürenmiş. Bir gün oturmuşlar kapu önündä ool boba. Kapu önündä varmış bir kavak aaci. Kalkmış çocuk, gitmiş aacin yanına da bakarmış. Bobası demiş: “Ne bakayorsm oolum?”

O da demiş: “İslää skemnä olacek bu aaçtan”.

Bobası demiş: “Kes oolum, da yap”.

Kesmiş aaci, başlamış yonmaa. Yonmuş, yonmuş, bozmuş, çıkaramamış da demiş bobasına: “Boba, bundan skemnä olmaycek, ama yapacäm bir cänavarcik”.

Bobası demiş: “Yap iki oolum”.

Oolu demiş: “Neyiçin iki yapayım?”

Bobası demiş: “Te ölä, biri seni isin, biri da beni”.

(Moşkov, 1904:197-198)

114. Dülger Olamamış

Adamın bir oğlu varmış, adam onu dülgerlik öğrensini diye bir kasabaya göndermiş. Her ay oğluna onar ruble yollarmış. Oğlu da “İyice öğrendim” diye mektup gönderirmiş. Babası ona yüz ruble yollamış. Oğlan parayla içki içer, kurvalara⁷⁴ yedirirmiş. Para bitince eve gelmiş.

Babası sevinmiş oğlum zanaat öğrendi diye. Bir gün kapı önüne oturmuşlar baba oğul. Kapının önünde bir kavak ağacı varmış. Çocuk kalkıp ağacın yanına gitmiş ve bakmış. Babası demiş “Ne bakıyorsun oğlum?”

O da demiş “Güzel bir iskemle çıkacak bu ağaçtan”.

Babası demiş “Kes oğlum yap o zaman”.

Kesmiş ağacı başlamış yontmaya. Yontmuş, yontmuş, bozmuş, hiçbir şey çıkaramamış. Demiş babasına “Baba bundan iskemle olmayacak ama bir canavarcık yapacağım”.

Babası demiş “Yap iki tane oğlum”.

Oğlu demiş “Niçin iki tane yapayım?”

⁷⁴ Kurva: Hayat kadını.

Babası demiş “Biri seni yesin, biri de beni”.

115. Boodayla Darının Lafetmesi

Bir vakit booday gitmiş hacilaa, sınırlamış darıya yınısannarı aç bramasm. Booday çeketmiş, gidärmiş. Darının aklına gelmiş, gitmiş geridän, etişmiş da demiş:

- Dur sorayım bir laf sana. - demiş darı. - Pazı da yazılayım mı?

Booday da demiş ona:

Sän götünü küldän çıkar da o etti sana.

(Moşkov, 1904:198)

115. Buğday Ve Darının Konuşması

Bir zamanlar buğday hacca gidecek olmuş, giderken insanları aç bırakma diye darıya öğüt vermiş. Buğday yola çıkmış. O an darının aklına bir şey takılmış, peşinden yetişmiş ve demiş:

-Bir şey soracağım sana. Yufka da açayım mı?

Buğday da demiş ona:

-Sen kıçımı külden kaldır da o yeter sana.

116. Kimä Ötmüş Kuku?

Varmış bir vakit iki kardaş. İştmişlär onnar bir gün, nasıl kuku öter. Büyüyü demiş, ani kuku ona öter, küçüü da demiş, ani ona. Çeketmişlär baarışmaa. Gitmişlär daavacıya onnara dooruluk kursun. Ödemişlär daavacıya ikisi dâ beşüzär rubli.

- Sän deersin, ani kuku sana mı öttü? - sormuş daavacı büyük kardaşa.

- Bana, - demiş büyü.

- E sän deersin, ani sana mı?

- Bana zer, - cevap etmiş öbürü.

- A bän deerin, ani bana öttü kuku, - demiş daavacı, fişirdadarak elindä bin rubliyi.

(ZANET, 2010:212)

116. Guguk Kuşu Kime Ötmüş?

Bir zamanlar iki kardeş varmış. Bir guguk kuşunun ötmesini duymuşlar. Büyüğü demiş, “guguk kuşu bana ötüyor”, küçüğü de “bana” demiş. Kavga etmeye başlamılar. Hâkime gitmişler adalet sağlaması için. Hâkime beş yüzer ruble ödemişler.

“Sen guguk kuşunun sana öttüğünü mü savunuyorsun?” diye sormuş hâkim büyük kardeşe.

“Evet, bana” demiş büyüğü.

“E sen ne diyorsun, guguk kuşu sana mı ötmüş?”

“Bana tabi ki” demiş öbürü.

“Ama ben diyorum ki guguk kuşu bana öttü” demiş hâkim elindeki bin rubleyi hışırdatarak.

117. Brak Kıvratma!

Bir adamın kumisi çingenäymiş. Komuşu yaşarmışlar. Bir uvşam, kumi duyêr, ani saadiçlarda kurmaları fırından çıkarmışlar. Deer karısına:

- Bän seni şindi koolaycam. Sän da dooru saadiçların sobasının aardma kaçasın.

Ölä da yapêrlar. Bir gürültü, bir patırdı: çingenäyka ileri, çingenä ardına. Çingenäyka yollanêr dooru saadiçların içerinä.

- Tutarsam öldürecäm! - baararmış çingenä.

- Dur ba, yapma! Olmaz! - durgudêr saadıcı. - Te buyur sofraya, otur, uslan!

Sofranın ortasında bir tepsi kırma varmış. Çingenä oturêr sofraya, karşısına da saadıcı oturêr. Çingenä hızlı iyer kendi tarafından kurmaları da, karısına bakarak, deer:

- Seni tutaydım kafanı te bölä kıvradacêydım! - bu laflarlan tepsinin dolu tarafını kendisinä çevirer.

Brak kıvratma! - deer saadıcı, tepsi i geeri çevireräk.

117. BIRAK KIVIRMA!

Bir adamın kumisi çingeneymiş. Komşu olarak oturuyorlarmış. Bir akşam kumi sağdıçının kavurmaları fırından çıkardığını duymuş. Demiş karısına:

-Ben şimdi seni kovalayacağım. Sen de doğru sağdıçların sobasının arkasına kaçacaksın.

Öyle de yapmışlar. Bir gürültü bir patırtı kütürtü kopmuş. Karısı önde kocası arkasında koşuymuş. Kadın doğru sağdıçların evine koşmuş.

“Yakalarsan öldürürüm!” diye bağırması çingene.

“Dur be yapma! Hayır!” diye durdurmuş sağdıç. “Hadi buyur sofraya, otur sakinleş”.

Sofranın ortasında bir tepsi kavurma varmış. Çingene sofraya oturmuş, karşısına da sağdıç oturmuş. Çingene kendi tarafındaki kavurmaları hızlıca yemiş ve karısına bakarak demiş:

“Seni yakalasaydım kafanı böyle kıvırdım!” Bunları derken tepsinin dolu tarafını kendine çevirmiş.

“Ya bırak kıvırma!” demiş sağdıç tepsiyi geri çevirerek.

SONUÇ

Bir folklor ürünü olan fıkra kendine has kompozisyonu, anlatım yoğunluğu ile diğer edebi türlerden ayrılır. Fıkra için Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ü Lügat'it Türk adlı eserinde “küg” ve “külüt” kelimeleri geçmektedir. Bu kelimeler “halk arasında ortaya çıkıp insanları güldüren şey” olarak tanımlanmaktadır. Arapça kökenli olan fıkra kelimesi ise günlük yaşamda ortaya çıkabilecek gülünç hadiseleri anlatıldığı bir edebi türdür. Ülkemizde mizah ve fıkra çalışmaları biraz geç başlamıştır. Ülkemizde fıkralar üzerine yapılan en kapsamlı çalışmalardan biri Dursun Yıldırım'ın Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları adlı eseridir.

Çalışmamızın giriş bölümünde Gagauzlar'ın kim olduğundan tarih, coğrafya, dil, edebiyat ve folkorundan bahsettik. Burada Gagauz Türkleri üzerine yapılan çalışmalardan faydalandık. Yerli ve yabancı kaynaklardan faydalanarak Gagauzlar'ın kültür ve edebiyatından bahsettik. Ayrıca ülkemizde Gagauz fıkraları üzerine yapılan çalışmaları tespit ederek yapılan çalışmalar hakkında kısaca malumat verdik.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise fıkra teriminin ansiklopedik ve sözlük tanımlarına değinerek, fıkra üzerine çalışma yapan bilim adamlarının fıkra tanımlarını aktarmaya çalıştık. Yine bu bölümde fıkraların tasnifi üzerinde durarak farklı tasnif denemelerini de kaydetmeye çalıştık. Ayrıca tip ve fıkra tipi üzerinde durarak fıkra tiplerine göre yapılan tasnifleri de bu bölümde aktardık. Çalışmanın üçüncü bölümünde Gagauz fıkralarının tasnifini önce konularına göre inanç ve itikad, yöneten ve yönetilen, gündelik fıkralar ve diğer fıkralar başlıkları altında tasnif ettik. Diğer fıkralar bölümüne ilk üç kategoriye girmeyen ancak kullandığımız kaynaklarda fıkra başlığı altında alınan 4 fıkrayı dahil ettik. Yine bu bölümde Gagauz fıkralarını Dursun Yıldırım Hoca'nın fıkra tipleri üzerine yapmış olduğu tasnifi kullanarak sınıflandırdık. Gagauzlardaki Nasreddin Hoca fıkra tipi üzerine değerlendirmeler yaparak Hoca'ya malolan bazı fıkraların yöresel bazı tipler üzerinden anlatıldığını tespit ettik. Ayrıca Nasreddin Hoca fıkralarını mizahta üstünlük teorisine göre değerlendirmeye çalışarak üçüncü bölümü tamamladık. Dördüncü bölümde ise kaynaklardan almış olduğumuz Gagauz fıkralarını Türkiye Türkçesine aktardık.

KAYNAKÇA

ALTINKAYNAK Erdoğan, **Gagavuz Masalları**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya Ülkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayın No:212, Trabzon 2003.

ARGUNŞAH Mustafa- ARGUNŞAH Hülya, **Gagauz Yazıları**, Türk Ocakları Kayseri Şubesi Yayınları, Kayseri 2007.

BABOGLU N.İ, **Gagauz Folkloru**, Kartya Moldovenskaya, Kişinev 1969.

BAŞGÖZ İlhan, **Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca**, Pan Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 16-17.

BAYRAKTAR Zülfikar, **Mizah Teorileri ve Mizah Teorilerine Göre Nasreddin Hoca Fıkralarının Tahlili**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dünyası Araştırmaları Ana Bilim Dalı Türk Halk Bilimi Bilim Dalı, İzmir 2010, s. 380.

CHİRLİ Nadejda, **Gagauz Edebiyatında Dionis Tanasoglu'nun Yeri**, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/7 Fall 2008, s. 273

ÇAKIR Mihayil, **Besarabyalı Gagauzların İstoriyası**, Kişinev 1934.

ÇAKİR Mihail, **Gagauzlar: İstoriya, Adetlär, Dil Hem Din**, (Redaktör: Petri ÇEBOTAR), Chişinău 2007.

ÇİMPOEŞ Lübov, **Gagauz Halk Edebiyatında Fıkralar ve Hoca Nastradin'in Anlatmaları, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca İle Anlamak**, (Uluslararası Sempozyum, 8-9 Mayıs, Akşehir: 2008 Bildiriler), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara: 2009, s. 178.

DEVELLİOĞLU Ferit, **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2010, s.304.

DOĞRU Mecit, **Gagauzların Folklor ve Antroponomik Özellikleri**, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri I. Cilt, Feryal Matbaası, Ankara 1992.

EKİCİ Metin, **Gülme Teorileri ve Nasreddin Hoca Fıkraları, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca İle Anlamak**, (Uluslararası Sempozyum, 8-9 Mayıs, Akşehir: 2008 Bildiriler), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara: 2009, s. 272.

ELÇİN Şükrü, **Halk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2013, s.566.

EMEDOV Şamuhammed, **Türkmen Fıkra Tipleri Üzerine Bir Araştırma**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2004.

Gagauzça-Rusça- Romınca Sözlük, Haz: Petri Çebotar, Ion Dron, Pontos Yayınları, Chişinau 2002.

Gagauzsko- Russko- Moldavskiy Slovar, Sost. G. Gaydarjı, E. Kolsa, L. Pokrovskaya, B. Tukan, Moskva, 1973.

GAYDARCI G. A. ve diğerleri, **Gagauz Türkçesinin Sözlüğü**, Aktaranlar: Abdulmecit Doğru, İsmail Kaynak, KB, Ankara 1991.

GÜNGÖR Harun - ARGUNŞAH Mustafa, **Gagauz Türkleri Tarih,-Dil- Folklor ve Halk Edebiyatı**, KB. Ankara 1991.

GÜNGÖR Harun - ARGUNŞAH Mustafa, **Gagauz Türklerinin Etnik Yapısı, Nüfusu, Dili, Folkloru Hakkında Bir Araştırma**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1998.

İNALCIK Halil, **Türkler ve Balkanlar**, BAL-TAM Türklük Bilgisi 3, Prizren 2005.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s.244-245

Kaşgarlı Mahmut, **Divânü Lügât-it-Türk** (Çeviren: Besim ATALAY), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013,s.357.

KAYA Doğan, **Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yayınları, Ankara 2014, s.340.

KOCA Sofiya, **Gagauz Folkloru Valkaneş Dialektindä**, Gagauziya Bakannık Komiteti, Kişinöv 2011.

KOCA, Selçuk Kürşat, **Fıkra Tipleri (Türk Fıkra Kültürü Tanım Tahlil Yöntem**, Ed: ÖNCÜL Kürşat, ÇEK Songül), Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 31.

KÖPRÜLÜ Fuat, **Nasrettin Hoca**, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s.22.

MANOV Atanas, **Gagauzlar (Hristiyan Türkler)**, (Bulgarca'dan Çeviren: M. Türker ACAROĞLU), Varlık Neşriyatı Ankara Ulus Matbaası, Ankara 1939.

MANOV Atanas, **Gagauzlar (Hristiyan Türkler)**, (Çeviren: M. Türker ACAROĞLU), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2001.

Mehmet ÖLMEZ, **W. Radloff'tan Gagauzca İki Nasreddin Hoca Fıkrası**, Pertev Naili Boratav'a Armağan (Hazırlayan: Metin Turan), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.s.197.

MORRALL John, **Gülmeyi Ciddiye Almak**, (Türkçesi: Kubilay AYSEVENER, Şenay SOYER), İris Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 3.

MOŞKOV Valentin, **Nareçiya Bessarabskiy Gagauzov**, St. Petersburg 1904.

NAYIR Yaşar Nabi, **Balkanlar ve Türklük I**, Yeni Gün Haber Ajansı Basın Yayın, İstanbul, 1999.

ÖZKAN İsa, **Türkiye ve Türkmen Türkçesiyle Nasreddin Hoca Fıkraları**, T.C. Başbakanlık TİKA, Ankara 1999, s.22.

ÖZKAN Nevzat, **Gagauz Edebiyatı**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2017.

ÖZKAN Nevzat, **Gagauz Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996.

PERÇEMLİ Valentina, **Gagauz Türklerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm Adetleri**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dünyası Araştırmaları Anabilim Dalı Türk Halk Bilimi Bilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir 2011.

PLATON, **Devlet**, (Çevirenler: Sebahattin EYÜBOĞLU- M. Ali CİMBOZ), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008, s.78.

RADOVA O.K. Karanastas, **Tuna Ötesi Göçmenleri ve Gagauzlar-19. Yüzyıl Sonları 20. Yüzyıl Başları** (Çeviren: Mehmet Musaoğlu), Devran Matbaacılık, Ankara 2004.

SAKAOĞLU Saim, **Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca**, Selçuklu Üniversitesi Basımevi, Konya 1992.

SAKAOĞLU Saim-ALPTEKİN Ali Berat, **Nasreddin Hoca**, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2009, s.2.

TANASOĞLU Dionis, **Bucaktan Seslär Literatura Yazıları**, Devlet Neşriyatı, Kişinev 1959.

TANASOĞLU N. Dionis, **Gagauzların İstoryası (En Eski Zamannardan Buyanı)**, Kişinau 2004.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s.867.

TÜRKMEN Fikret, **Mizahta Üstünlük Teorisi ve Nasreddin Hoca Fıkraları**, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 267.

UÇKUN Rabia, **Gagauz Türklerinde Nasreddin Hoca Fıkraları ve Bu Fıkraların Sosyo-Kültürel İşlevleri, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca İle Anlamak**, (Uluslararası Sempozyum, 8-9 Mayıs, Akşehir: 2008 Bildiriler), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara: 2009, s. 875.

USTA Çiğdem, **Mizah Dilinin Gizemi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2009, s.17.

YARDIMCI Mehmet, **Türk Halk Edebiyatında Nesir ve Nazım Nesir Karışık Türler**, Kanyılmaz Matbaacılık, İzmir 2015, s. 343.

YILDIRIM Dursun, **Türk Bitiği Araştırma/İnceleme Yazıları**, Akçağ Yayınları, Ankara 1998, s.223.

YILDIRIM Dursun, **Türk Edebiyatında Bektâşi Fıkraları**, Akçağ Yayınları, Ankara 2016.

ZANET Todur, **Gagauzluk: Kultura, Ruh, Adetler**, Pontos Yayınları, Chişinau 2010.

İnternet Kaynakları

<http://www.soguksuhaber.com/kizilcahamam-haberleri/citak-miyiz-h3801.html>

https://www.google.com.tr/search?q=gagauz+yeri+harita&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj-qp-t8pXVAhWRmbQKHcpwAa0Q_AUICigB&biw=1366&bih=662#imgrc=5K8_EQmJgfNSxM:

EKLER

Ek1

(Fotoğraf1: Gagauz Yeri haritası.)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Mirza POLAT

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi- İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi- Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü- Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Çalıştığı Kurumlar: Ardahan Üniversitesi- Ardahan İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi- Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü- Araştırma Görevlisi

E-posta Adresi: mirzapolat@ardahan.edu.tr. mirze_polat@hotmail.com

Tarih: 20.07.2017